

"EI OLE SITÄ OVEA, JOSTA TYTTÖ EI MENE SIINÄ KUIN POIKAKIN"

Tutkimus naiskansanedustajista vallankäyttäjinä

Sara Salomaa

Tampereen yliopisto

Yhteiskunta – ja kulttuuritieteiden yksikkö

Sosiaalipolitiikan

Pro Gradu –tutkielma

Toukokuu 2011

Tampereen Yliopisto

Sosiaalitutkimuksen laitos

SALOMAA, SARA: Ei ole sitä ovea, josta ei tyttö mene siinä kuin poikakin: Tutkimus naiskansanedustajista vallankäyttäjinä

Pro Gradu –tutkielma, 93 s., 1 liite.

Sosiaalipolitiikka

Ohjaaja: Ritva Nätkin

Toukokuu 2011

Tämän Pro Gradu –tutkielman tarkoitus on selvittää naiskansanedustajien vallankäytön tapoja ja kysyä, kuinka naiseus vaikuttaa poliittiseen vallankäyttöön. Olen pyrkinyt ymmärtämään, mitä poliittiseen menestymiseen vaaditaan ja miten toimimalla naispoliitikko onnistuu murtamaan politiikan lasikattoja.

Tämä laadullinen tutkimus on toteutettu tutkimalla naiskansanedustajien kirjoituksia, joissa he käsittelevät poliittisia menestystarinoitaan ja naiseuden merkitystä poliittisessa vallankäytössä. Kirjoitukset on kerätty kirjoituspyynnön avulla naisilta, jotka ovat toimineet kansanedustajina vuosien 2003 ja 2010 välisenä aikana. Naisten kokemukset ovat tutkimukseni ydin. Eläydyn tutkimuksessani naisten elämään fenomenologisen tutkimusmenetelmän avulla ja analysoin naisten kertomuksia elämäkertatutkimuksen keinoin. Tutkielmaan liittyy postmoderni feministinen ajattelu, jonka avulla olen tarkastellut vallan ja sukupuolen välistä suhdetta. Aineiston perusteella voidaan todeta, että lasikatto ja naisten vallankäytön tavat ovat arvolutautuneita aiheita. Suurin osa tutkimistani naisista myöntää lasikaton olemassaolon, mutta määrittelee sen koskevan yksinomaan muita naisia.

Tarkastelen tutkimuksessani naisten asenteita naiseutta ja sukupuolen merkitystä kohtaan peliteorian avulla. Muodostan naisista sukupuolipelaajien ja joukkuepelaajien joukkueet, joiden avulla havainnoin naisten toimintaa politiikan kentällä. Tutkimukseni perusteella naispoliitikkojen elämää ohjaa voimakas hallinnan tarve. Myös perhe ja muu ympäröivä yhteiskunta vaikuttavat naisten elämänpolkuihin. Naisten tarinoiden analyysi osoitti, että ulkoisten lasikattojen rinnalla itsekritiikki ja hallinnan tarve muodostavat naisten elämään sisäisiä lasikattoja. Sisäisten lasikattojen tunnistaminen ja niiden rikkominen on ehdottoman tärkeää, mikäli naisen pyrkimyksenä on murtaa poliittisen vallan lasikattoja.

University of Tampere

Department of Social Research

SALOMAA SARA: There is no such door a girl can't enter if a boy can: a study on women MPs' exercising power

Master's thesis, 93 pages, appendices 1 p.

Social Policy

Supervisor: Ritva Nätkin

May 2011

This Master's thesis both examines the methods which women MPs utilize when exercising power and evaluates how womanhood affects political decision-making. I have aimed to comprehend how women succeed in politics and break the glass ceilings of society.

This qualitative research is conducted by exploring texts written by women MPs on their own political success stories and the significance of womanhood in politics. These texts were collected on special request from women who have worked as MPs during 2003-2010. The experiences of these ladies form the essence of my study. This study emphasizes women MPs' lives by using a phenomenological research method and by exploiting a biographical research method. Also, I have adopted a postmodern feministic perspective, with the help of which I have studied the relationship between power and gender. Based on the results of this study, it can be determined that glass ceilings and the ways women exercise power raise strong emotions. The majority of women acknowledge the existence of a glass ceiling but instead of considering it as an issue affecting them personally, they describe it as a concern of other women aside herself. This attitude reoccurs on several occasions when these women discuss various difficult or limiting factors in their lives.

In this study I have used a game theory to look into women's attitudes towards womanhood and gender. I have formed two teams; the gender players and the party players and used this division to evaluate ways in which women play on the political game field. According to my analysis women MPs are influenced by a need to control. Family and society also motivate women's action. In this study I conclude that along with the exterior glass ceiling women also face their own inner barriers that arise from women's strong self-criticism and the compulsion to control. Recognizing and breaking these inner barriers is essential if a woman's aim is to break the glass ceilings of political power.

1	JOHDANTO	- 1 -
2	NAISPOLIITIKOT OSANA PÄÄTÖKSENTEKOA JA YHTEISKUNTAA	- 5 -
2.1	NAISTEN JA MIESTEN ROOLIT.....	- 5 -
2.2	POLIITTINEN PÄÄTÖKSENTEKO.....	- 7 -
2.3	SUKUPUOLI JA NAISTUTKIMUS.....	- 9 -
2.4	NAISTEN LASIKATTO TYÖMARKKINOILLA	- 13 -
2.5	NAISSUKUPUOLI JOHTAMISEN JA VALLAN TUTKIMISESSA	- 16 -
2.6	ELÄMÄNPOLITIikka JA MENESTYMISEN PAINE	- 18 -
3	TEOREETTINEN NÄKÖKULMA JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ	- 20 -
3.1	FEMINISTINEN TUTKIMUS	- 20 -
3.2	TUTKIMUKSEN TARKOITUS	- 22 -
3.3	GYNOSENTRINEN FEMINISMI	- 23 -
3.4	ELÄMÄKERRAN TUTKIMUS	- 25 -
3.5	TUTKIMUSMENETELMÄT	- 27 -
3.6	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	- 28 -
3.7	TUTKIMUSASETELMA JA NAISTEN ELÄMÄNTARINAT	- 28 -
3.7.1	<i>Analyysin eteneminen</i>	- 30 -
4	NAISET TARINOIDEN TAKANA	- 32 -
4.1	KIINNOSTUS POLITIIKkaa KOHTAAN.....	- 36 -
4.1.1	<i>Intohimo ja maailman parannusvietti</i>	- 36 -
4.1.2	<i>Pyrkimys vastuullisuuteen</i>	- 40 -
4.1.3	<i>Perheen ja arjen merkitys</i>	- 41 -
4.2	OMAT SAAVUTUKSET JA PANOSTUKSET	- 42 -
4.2.1	<i>Uralla eteneminen</i>	- 42 -
4.2.2	<i>Mistä on joutunut luopumaan</i>	- 46 -
4.2.3	<i>Ensimmäisenä naisena</i>	- 47 -
4.2.4	<i>Omat vahvuudet ja intohimot</i>	- 49 -
4.2.5	<i>Haasteet naisten uralla</i>	- 50 -
4.3	NAISET VALLANKÄYTTÄJINÄ	- 54 -
4.3.1	<i>Naiseuden edut ja sudenkuopat</i>	- 55 -
4.3.2	<i>Oma rooli naisena vallankäyttäjänä</i>	- 57 -
4.3.3	<i>Naisten välinen yhteistyö - verkostot</i>	- 59 -
4.3.4	<i>Poliitikko mediassa</i>	- 60 -
5	POLITIikka PELINÄ	- 65 -
5.1	PUOLUEPELAAJAT	- 66 -
5.2	SUKUPUOLIPELAAJAT	- 67 -
5.3	PELIN ULKOPUOLISET	- 68 -
5.4	PELAAMISEN STRATEGIAT JA PELIN POLITIIKKA	- 70 -
6	NAISTEN KOKEMAT LASIKATOT	- 74 -
6.1	NAISTEN RATIONAALISET VALINNAT JA SISÄISET LASIKATOT	- 76 -
6.2	MITÄ ON LASIKATON YLÄPUOLELLA?	- 80 -
7	LOPUKSI	- 83 -
8	LÄHTEET	- 85 -
8.1	LÄHTEITÄ, JOIHIN VIITATTU	- 92 -
8.2	SÄHKÖISET LÄHTEET	- 92 -
9	LIITTEET	- 93 -
9.1	LIITE 1.....	- 93 -

Kuviot

Kuvio 1 sivu 33

Kuvio 2 sivu 71

Kuvio 3 sivu 75

1 Johdanto

Politiikan arki voi vaikuttaa sukupuolettomalta. Naispoliitikot kommentoivat miesten lailla valtakunnan tapahtumia ja äänestivät eduskunnan täysistunnoissa. Suomalaista yhteiskuntaa voidaankin monin eri perustein pitää yhtenä maailman tasa-arvoisimmista. Vuonna 1906 suomalaiset naiset saivat ensimmäisinä maailmassa täydet, rajoittamattomat poliittiset oikeudet (Mustakallio 2006, 9.) Vuotta myöhemmin, 25. toukokuuta 1907 valittiin 19 naiskansanedustajaa, jotka olivat ensimmäisiä lajissaan (Sulkunen 1997). Naisten poliittisella vaikuttamisella on pitkät perinteet suomalaisen yhteiskunnan rakentamisessa. Raittiusliike oli ensimmäisiä naisten voimannäytteitä, joka toimi innoittajana muulle järjestäytymiselle. Vuonna 1884 perustettu Suomen Naisyhdistys teki työtä tasa-arvon ja yhteisen hyvinvoinnin puolesta (Mustakallio 2006). Nämä kaksi liikettä raivasivat tietä uusille järjestäytymisen muodoille.

Naiset ottivat vastuuta yhteiskunnan kehittämisestä ja rikkoivat ennakkokäsityksiä politiikan maskuliinisuudesta. Jaana Kuusipalon (1988) mukaan naisten poliittinen toiminta perustui samoihin pyrkimyksiin, joita he olivat ajaneet yhdistysten ja kansalaisjärjestöjen parissa. Alkoholin väärinkäyttöä pelättiin ja sen ennakoitiin uhkaavan jopa kansallista turvallisuutta. Sulkunen (1997, 17) sanookin naisten järjestäytyneen pyrkimyksenään taata kotien turvallisuus ja torjua siveettömyyden leviäminen. ”Suomessa äänioikeustaistelu ja raittiuskysymys kietoutuivat tiukasti yhteen – jopa niin, että kieltolain ja poliittisen demokratian vaatimus nähtiin oikeastaan saman kokonaisuuden eri puolina.”

Politiikan määrällinen naisedustus kasvoi yhdessä naisten äänestysaktiivisuuden kanssa. Kuusipalo (1988) arvioi 1940-60 -luvulla istuneiden naisministerien tulleen valituksi tehtäviinsä puolueen naisjärjestön edustajina. Pitkälle 1980-luvulle naisten poliittinen vaikuttaminen tapahtui Kuusipalon mukaan miesten ehdoilla. Miehet valitsivat tehtäviin ”pakolliset naiset”, joiden vastuualueeksi asetettiin sosiaalialan tai opetuksen sektori.

Naisten asema poliittisessa päätöksenteossa vakiintui yhdessä hyvinvointivaltion kasvun kanssa. Pohjoismaisten tutkijoiden Friendenvallin & Dahlerupin & Skejein (2006) mukaan naisten nousu

poliittisiksi vaikuttajiksi oli hidas prosessi, jonka ei haluttu edistyvän liian nopeasti. Tutkijat kritisoivat käsitystä Pohjoismaista tasa-arvon tyyssijana ja kyseenalaistavat näkemyksen, jonka mukaan pohjolan kansat olisivat edelläkävijöitä naisten oikeuksien toteuttajina. ”Meni 70 tai 80 vuotta ennen kuin naiset saavuttivat 30-40 prosenttia eduskuntapaikoista” (Frendenvall & Dahlerup & Skejei 2006, 55-59). Hitaasta etenemisestä huolimatta sukupuolten välinen tasa-arvo on edistynyt aino harppauksen viimeisten vuosikymmenien aikana. Oman tutkimukseni kannalta on erityisen mielenkiintoista tarkastella tasa-arvoistumiskehityksen vaikutuksia poliittisessä ilmapiirissä.

Sosiaali- ja terveysministeriö laatii vuosittain Tasa-arvobarometrin, jolla tutkitaan sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyviä kokemuksia ja asenteita. Tasa-arvobarometri osoittaa, ettei tasa-arvopuheen välittämä mielikuva kerro koko totuutta vallitsevasta tasa-arvosta. Vuoden 2008 Tasa-arvobarometrin mukaan ”sekä miehistä että naisista suurin osa on sitä mieltä, että miesten asema yhteiskunnassa on parempi kuin naisten” (Tasa-arvobarometri 2008, 14). Yllättävällä tavalla tutkimus osoittaa, että erityisesti korkeasti koulutetut suomalaiset eivät näe suomalaisia työmarkkinoita tasa-arvoisina ja kritisoivat sukupuolten välille syntyvää eroa. Tasa-arvobarometrin mukaan vain joka neljäs korkea-asteen koulutuksen saaneista naisista pitää naisten mahdollisuuksia työelämässä täysin tai jokseenkin yhtä hyvinä kuin miesten (Tasa-arvobarometri 2008, 19).

Tutkimuksen viesti tukee kasvatustieteen professori Elina Lahelman (2006) näkemystä suomalaisesta tasa-arvopuheesta. Sukupuolen rakentumista peruskoulussa tutkinut Lahelma kritisoi oppikirjoissa ja koulun käytännöissä korostettua kulttuurista vahvuuspuhetta. Opetuksen yhteydessä Suomen rooli tasa-arvon mallimaana luodaan osoittamalla, kuinka huonossa asemassa naiset ovat monissa muissa maissa. ”Tytöt saivat kuulla tunneilla ja lukea oppikirjoistaan olevansa onnellisessa asemassa, koska asuvat Suomessa, joka on niin tasa-arvoinen maa.” (Lahelma 2006, 91.)

Tasa-arvobarometrin tulosten pohjalta on perustelua kysyä, kuinka tasa-arvoisina työmarkkinat näyttäytyvät eri sukupuolille. Miten asian kokevat kansanedustajina toimivat naiset, joille keskustelu tasa-arvosta ja vahvasta suomalaisesta naisesta on tuttua jo peruskoulusta lähtien? Anne Maria Holli (2002) antaa oman vastauksensa ja kritisoi yhteiskunnassa käytyä tasa-arvokeskustelua ja aiheen uutisointia. Hollin mukaan sukupuolten tasa-arvoa koskevat kysymykset ovat kautta historian jääneet politiikan ja talouden uutisten varjoon. Tasa-arvoa koskeva uutisointi yleistyi vasta 1980-luvulla, mutta silloinkin aihetta käsiteltiin enemmän kriittiseen kuin asiallisen neutraaliin sävyyn. 1990-luvulle tultaessa tasa-arvoa koskevia uutisia ei nähty enää uutisina, jolloin aiheen julkinen painoarvo koki jälleen kolauksen. ”Tasa-arvosta on tullut käytössä kulunut aate. Se nähdään vanho-

jen, jopa vanhentuneiden asioiden jauhamisena ja sellaisena mielenkiinnottomana. Sitä paitsi uljaassa uudessa maailmassa – tai ainakin Suomessa – 'vallitsee jo tasa-arvo', joten aiheesta ei kannatakaan enää puhua. Tämä johtaa loogisesti myös käsitykseen, että sukupuolten aseman parantamiseksi ei ole tarpeen tehdä enää mitään, 'kun meillä jo kerran on tasa-arvo'. (Emt., 13, ks myös Aaltio-Marjasola 2001, 15-19.)

Erkka Railo (2011, 46) yhtyy Lahelman ja Hollin havaintoihin kuvatessaan väitöskirjassaan suomalaista tasa-arvokeskustelua muita Pohjoismaita laimeammaksi. Railo referoi Marianne Liljeströmiä, jonka mukaan Norjassa ja Tanskassa naisliike ajoi tasa-arvoasiaa naisten ehdoilla. Naiset pyrkivät suoraselkäisesti ajamaan omia etujaan. Vastaavasti Suomessa sukupuolten väliseen tasa-arvoon on pyritty vaikuttamaan laajempien yhteiskunnallisten uudistusten myötä. Samalla on pyritty välttämään vastakkainasettelua naisten ja miesten välillä sekä koetettu pitää tasa-arvokeskustelu avoimna kummankin sukupuolen edustajille. Käytännössä tämä on tehnyt suomalaisesta keskustelukulttuurista jopa pakottavuuteen saakka konsensushakuisen. Naisten oikeuksien parantamisen sijaan puhutaan mieluummin sukupuolten välisestä tasa-arvosta eikä koväänisen feministin sanomaan aina suhtauduta vakavasti.

Haluan omalla tutkimuksellani osallistua yhteiskunnan arvoista ja normeista käytävään keskusteluun. Suomalaisia työmarkkinoita tulisi mielestäni tutkia nykyistä avoimemmin ja itsekriittisemmin. Yhteiskunnassamme vallitsee näkemys Suomesta tasa-arvon mallimaana vaikka samalla tunnustetaan työmarkkinoilla vallitsevia epäkohtia. Myös työelämäntutkimus sortuu ajoittain hyssyttelemään ja väheksymään tilastollisesti todennettuja vääristymiä, kuten naisten ja miesten välisiä palkkaeroja.

Pyrin omalla tutkimuksellani vastaamaan tarpeeseen tutkia naisia politiikan ja yhteiskunnallisen päätöksenteon huipulla. Näen kansanedustajiksi edenneet naiset moniulotteisena ja ainutlaatuisena tutkimusryhmänä, sillä he ovat aidosti rikkoneet miehisen normin ja edenneet korkeimpiin päätöksentekoelementteihin. Tutkin naisten tapoja luoda poliittista uraa ja keinoja raivata esteitä tieltään. Naisjohtajien toimintaa on tutkittu viime vuosina kiitettävän paljon ja tutkimukset ovat herättäneet laajalti huomiota. Sen sijaan heitä, jotka elävät politiikan ja yhteiskunnallisen vallan piirissä, on tarkasteltu vain muutamien tutkijoiden taholta. Näiden naisten tutkiminen olisi mielestäni tärkeää sekä suomalaisten työmarkkinoiden että koko yhteiskunnan kannalta.

Tutkimukseni rakentuu ajattelulle, ettei naisen menestyminen poliittisilla areenoilla riipu vain tämän omista valinnoista, ominaisuuksista tai työhön paneutumisesta. Tulen tarkastelemaan naisten roolia poliittisessa päätöksenteossa luvuissa 2.1 ja 2.1. Käytän lasikatton käsitettä kuvaamaan suomalaisilla työmarkkinoilla vallitsevaa vääristymää, jota Kaisa Kauppinen (2002, 131) kuvaa seuraavalla tavalla: "Lasikatto salpaa monen osaavan naisen pääsyn tehtäviin, joihin liittyy valtaa, yhteiskunnallista vaikuttamista ja hyvä palkka. Lasikattoja pitävät yllä epäviralliset kontaktit ja verkostot. Syyt ilmiölle ovat sekä rakenteellisia ja työkuultuureihin liittyviä että henkilökohtaisia." Kauppisen esittämä lasikatto-käsitteen monialaisuus kuvaa sitä, kuinka monia avoimia kysymyksiä aiheeseen liittyy. Syvennyn tarkastelemaan lasikatto-ilmiötä sekä luvussa 2.3 että 6.1. Aihe toivottavasti innostaa lisätutkimuksiin oman tutkimukseni valmistumisen jälkeenkin.

Tämä pro gradu –tutkimus on oma panokseni sukupuolta käsittelevään politiikan tutkimiseen. Tarkastelen tutkimuksessani naiskansanedustajien elämänpolkuja ja heidän rooliaan poliittisina menestyjinä. Kysyn miten naiseus vaikuttaa heidän tapansa käyttää poliittista valtaa ja kuinka naiset ja politiikka kohtaavat. Pyrin myös selvittämään, mitä poliittiselta menestyjältä vaaditaan.

Tutkimukseni jakautuu kuuteen alalukuun. Luvussa kaksi luon katsauksen tutkimaani aihealueeseen ja käyttämiini tutkimusmenetelmiin. Esittelen tutkimukseni teoreettisen näkökulman ja tutkimusongelmani luvussa kolme. Luku neljä pitää sisällään tutkimusaineiston analyysia, jota syvennän luvussa viisi peliteorian kautta. Kuudennessa ja viimeisessä, eli seitsemännessä luvussa tarkastelen lasikatton käsitettä oman tutkimusanalyysini perusteella ja tuon esiin tutkimukseni keskeisimpiä lopputuloksia.

2 Naispoliitikot osana päätöksentekoa ja yhteiskuntaa

Naisten poliittisen vaikuttamisen juuret ovat syvällä suomalaisen kansalaisyhteiskunnan rakentamisessa. Kuten edellä johdannossa todetaan, naiset toimivat erityisesti kansanterveystyössä ja osallistuivat monenlaiseen järjestötoimintaan. Samat vaikuttamiskanavat ovat edelleen käytössä ja niiden rinnalle on noussut myös uusia naisten vaikuttamisen muotoja. Naiset ovat vallanneet tilaa uusilta areenoilta, mutta samanaikaisesti naisten ja miesten välinen työnjako on monella elämänalueella edelleen selkeä. Käsittelen luvussa 2 naispoliitikkoja osana yhteiskuntaa ja päätöksentekojärjestelmää. Peilaan myös menneisyyteen ja käsittelen sukupuolirooleja sekä politiikassa että työmarkkinoilla. Päätän luvun 2 pohtimalla lasikatonta käsitettä ja yksilön kokemia menestymisen paineita.

2.1 Naisten ja miesten roolit

”Tasa-arvon perustana on yksilön itseisarvo ja ihmisarvoisuus.” Näin sanoo Iris Aaltio-Marjosola (2001, 33) pohtiessaan tasa-arvon yhteiskunnallista mittakaavaa. Tasa-arvoisuus naisten ja miesten välillä on kummastakin osapuolesta riippuvainen ja ennen kaikkea kummankin etu. Toteutuessaan tasa-arvoiset työmarkkinat voivat tukea naisten ja miesten yksilöllisiä kehitysmahdollisuuksia sekä edesauttaa luovien työyhteisöjen syntyä. Näissä yhteisöissä sukupuoli ei ole työntekijän tehtävien kannalta määräävä tekijä, vaan työt jaetaan henkilön kykyjen perusteella. Aaltio-Marjosolan (2001, 34) sanoin ”sukupuoli on voimavara, ei rajoite.”

Hyvinvointivaltiolla on ollut suuri merkitys naisten rooliin suomalaisilla työmarkkinoilla. Perheen ja ansiotyön yhteensovittaminen tehtiin mahdolliseksi uuden järjestelmän avulla. Julkinen päivähoito, vanhempainpäiväraha ja uusi tasa-arvolaki olivat osa hyvinvointivaltion rakentamista. Suomalaisille naisille järjestelmä antoi mahdollisuuden luoda perhe-elämän rinnalle oma rooli työmarkkinoilla. Tämä merkitsi suurta murrosta. Nainen ei ollut yksinomaan perheen hoivaaja vaan myös henkilö, jonka tietoja ja taitoja arvostetaan kodin ulkopuolella. (Kinnunen 2001.)

”Naisten vaikuttamismahdollisuudet, vaikuttamistavat ja tavoitteet liittyvät aina moninaisin sitein vallan, naiseuden ja perheen kysymyksiin” (Saloniemi 2007, 5). Saloniemi korostaa, ettei edellä mainittujen asioiden painoarvo ole muuttunut sitten vuoden 1906, jolloin naiset saivat äänioikeuden. Puhuttaessa naisten vaikutusmahdollisuuksista on nähtävä käsitteen kokonaisvaltaisuus. Perinteisesti nainen on nähty perheensä hoivaajana ja kodinhoitajana. Yhteiskunnan modernisaatiosta

huolimatta käsitys naisen roolista ja velvollisuuksista ei ole muuttunut muun keskustelun mukana. Naiselta odotetaan edelleen vastuuta perheen arjesta. Vastuu ei sido naista kotiäitiyteen, mutta asettaa silti hänestä oletuksen perheen pääasiallisena arjen turvaajana.

Omassa tutkimuksessa haluan korostaa suomalaisen yhteiskunnan tarvitsevan naisten kykyjä ja taitoja. Leena Lahti-Kotilainen (1996) sanoo naisten tulleen työelämään jäädäkseen. ”He osallistuvat yhteiskunnan kehittämiseen ja taloudelliseen päätöksentekoon enenevässä määrin”. (Lahti-Kotilainen 120, 1996.) Työelämän tasa-arvoistuminen on ollut laaja-alainen yhteiskunnallinen tavoite, jonka selkärankana voidaan pitää vuonna 1995 uudistettua tasa-arvolakia. Laki velvoittaa toteuttamaan tasa-arvoa edistävää toimintaa jokaisella työpaikalla. Suunnitelmallisen tasa-arvotyön tarkoituksena on, paitsi edistää naisten ja miesten tasapuolisia mahdollisuuksia ja lisätä perhepoliittisten oikeuksien käyttöä, myös vauhdittaa naisten uralla etenemistä. (Kauppinen & Veikkola 1997.)

Suomalaiseen työelämään sulautettu tasa-arvotyö on aikanaan ollut merkittävä askel kohti työelämän tasa-arvoistumista. Tästä huolimatta työelämän tasa-arvossa koetaan edelleen puutteita. Työ- ja elinkeinoministeriön vuonna 2009 teettämän Työolobarometrin mukaan sukupuolten välinen tasa-arvo oli heikentynyt vastaajien silmissä viimeisen vuoden aikana. Kuten johdannossa mainitsen Tasa-arvobarometri (2008) osoittaa, suurin osa työtä tekevästä suomalaisista pitää miesten asemaa yhteiskunnassa parempana kuin naisten. Suomalaisia työmarkkinoita tulee näin perustellusti tarkastella tietyllä kriittisyydellä. Ajatusta kaikille avoimista työmarkkinoista on peilattava yhteiskunnan rakenteisiin ja julkisiin asenteisiin, jotka tukevat naisten työssäkäyntiä mutteivät näe naisten urakehitystä yhtä tärkeänä kuin miesten. Naiset ohjautuvat tietyille aloille ja miehiä alempiin asemiin.

Tutkija Iris Aaltio-Marjosola (2001) näkee palkkaerot merkittävänä viestinä tasa-arvon puutteista työmarkkinoilla. Ansiokysymyksen ohella naisten jääminen taloudellisen päätöksenteon ulkopuolelle jättää naiset kokonaisvaltaisesti miehiä heikompaan asemaan yhteiskunnassa. Aaltio-Marjosolan sanoin: ”Naiset ovat kautta aikojen syrjäytyneet taloudenpitäjän tehtävistä niin kotona, kunnallis- kuin yrityselämässäänkin.” (Emt. , 113.)

Naiset ovat huomattavassa määrin heikommin esillä oleva osapuoli sekä yksityisen että julkisen talouden sektoreilla. Myös politiikassa jakolinja on nähtävillä. Naiset ovat istuneet sekä pääministerin että ulkoministerin paikoilla, mutta tähän mennessä Suomen poliittinen historia ei tunne ensimmäistä naisvaltiovarainministeriä. Anna-Leena Asikainen (2010) pitää naispoliitikkojen nousua talouden asiantuntijoiksi tärkeänä monesta eri syystä: ”Naispoliitikkojen näkyminen voi vaikuttaa

myös muulla tavalla kuin suoraa poliittisiin päätöksiin. Se edistää naisten omien vaikutusmahdollisuuksien havaitsemista ja hyödyntämistä, mikä puolestaan tukee yhteenkuuluvuutta ja yhteiskuntaan sitoutumista. Lisäksi merkittävässä julkisissa asemissa olevat henkilöt ovat nuorelle esikuvia." (Emt., 68.) Asikaisen mukaan naispoliitikkojen antama malli toimii tärkeänä kannustimena muille naisille. Esikuvien myötä myös naiset uskaltavat vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon ja pyrkimään naisille epätyypillisille aloille.

2.2 Poliittinen päätöksenteko

Viimeisen reilun sadan vuoden aikana naiset ovat raivanneet tiensä poliittisen vaikuttamisen areenoille. Vuonna 1907 astelivat ensimmäiset naiskansanedustajat parlamentaarisen päätöksenteon keskiöön. Ensimmäinen naisministeri Miina Sillanpää astui tehtävänsä vuonna 1926 Väinö Tannerin hallituksessa (Eduskunnan historia 2002). Sillanpään työ apulaissosiaaliministerinä oli naisten aseman kannalta erittäin merkittävää. Samana vuonna kuin tämä naisliiton määrätietoinen uranuurtaja nousi ministeriksi, säädettiin laki naisten kelpoisuudesta valtion virkoihin ja valmisteltiin uusi avioliittolaki (Korppi-Tommola 2006, 214-217). 1980-luvun puolivälissä kansanedustajista peräti prosenttia oli naisia (Eduskunnan historia 2002).

Naisten tarve poliittisessa päätöksenteossa on laajalti tunnustettu. Yksi politiikan naisnäkökulmaa korostavista tutkijoista on Anna Jönasdöttir (1987). Hänen näkemyksensä mukaan demokraattinen päätöksenteko tarvitsee naisten ääntä ja heidän kokemuksiaan. Jönasdöttir arvottaa naiset miesten rinnalle politiikan tekemisessä, eikä näe sukupuolta etuna eikä rajoitteena poliittiselle vaikuttamiselle. ”Heidän (naisten) tulee voida näkyä politiikassa naisina siksi, että heillä koko ajan voi – joskaan ei tarvitse – olla erilaisia tarpeita ja mielipiteitä kuin miehillä”. (Jönasdöttir 1987, 182.)

Sosiaali- ja terveysministeriön Tasa-arvobarometrin (2008) mukaan suomalaiset pitävät naisten roolia poliittisessä elämässä erittäin merkittävänä. Jopa 90 prosenttia vastaajista on täysin tai joksikin samaa mieltä seuraavan väitteen kanssa: ”naisten entistä aktiivisempi tulo politiikkaan on tarpeen poliittisen asiantuntemuksen monipuolistamiseksi”. (Tasa-arvobarometri 2008, 16.)

Jaana Kuusipalo (2006) on tutkinut sukupuolen merkitystä politiikassa. Kuusipalon mukaan poliittinen menestys on monessa suhteessa riippuvainen ihmisen omasta identiteetistä. Hänen mielestään sukupuoli itsessään ei määritä poliitikon menestymistä. Sen sijaan on kyse poliittisesta uskottavu-

desta, jonka määrittelyyn osallistuvat eliitin ja median lisäksi kaikki kansalaiset. Kuusipalo toteaa politiikan maskuliinisuuden selittyvän omien mielikuviemme kautta. Tutkijan mukaan miehiseen olemukseen liitetyt piirteet, kuten rationaalisuus, vahvuus ja itsenäisyys lukeutuvat samoihin piirteisiin, jotka ymmärrämme osaksi poliittista uskottavuutta. Kuusipalo muodostaa vastakkainasettelun ”naisellisten naisten” ja normipoliitikkojen välille ja kuvaa sillä naispoliitikkojen painetta asettaa itsensä tiettyyn poliittiseen imagoon. Tai kuten tutkija määrittää, on sijoitettava itsensä normaalipoliitikon imagoon kuuluvan maskuliinisuuden ja (kulttuurisen) naiseuden muodostamalle janalle. (Kuusipalo 2006, 27-34.)

Poliittinen vallankäyttö on perinteisesti nähty miehisenä alueena. Eduskunnan asiantuntijakuulemisia tutkineet Anne Maria Holli ja Milla Saari (2009, 93) sanovat valiokuntien kuulevan miesasiantuntijoita huomattavasti useammin kuin naisia. Epätasaisimmat sukupuolijakaumat nähdään yksityisen sektorin sekä tieteen ja tutkimuksen asiantuntijoissa, joista jopa 80 prosenttia on miehiä. Tutkijat päätyvät toteamaan valiokuntatyön sisältävän merkittäviä tasa-arvopoliittisia puutteita, jotka loukkaavat Euroopan Neuvoston julkilauselmaa, jonka mukaan sukupuolinäkökulman tulisi läpäistä ”kaikki toiminta, kaikilla tasoilla ja kaikissa vaiheissa”. (Euroopan Neuvosto 1998, 15.)

Politiikan maskuliinisuudelle on monia perusteita ja selityksiä. Markku Koski (2010, 215-216) käsittelee tuoreessa väitöstutkimuksessaan poliitikkojen suhdetta televisioon ja julkisen median roolia politiikan tekemisessä. Kosken mukaan nykypäivän politiikan persoonan tulee luoda linjaero vanhoihin poliitikkoihin, joita tutkija kuvaa termillä ”täynnä itseään”. Modernille poliitikolle nöyryys ja kyky vähätellä itseään ovat keskeisiä. On kyettävä vakuuttamaan omilla kyvyillään, mutta samalla antamaan itsestään rauhallisen vakaa kuva. Kosken mukaan miespoliitikot pärjäävät naisia huomattavasti paremmin televisiosta välittyvässä politiikan tekemisessä. Tutkija arvioi miesten päihittävän naiset rauhallisella olemuksellaan, samalla kun naisten hyökkävyys korostuu televisioruudussa syöden heidän uskottavuuttaan.

Poliittisen kulttuurin muutos näkyy paitsi politiikan näkyvyydessä, myös politiikan tulemisessa ja sen toimintatavoissa. Koski (emt., 147) kommentoi muutosta: ”Poliitikon ura ei perustu enää aina pitkään kokemukseen, eivätkä poliittiset tilaisuudet ole poliittisen tapahtumisen pääpaikka.”

Koski (emt, 191-198) viittaa myös politiikan elämyksellisyyteen päätyen toteamaan politiikan vaativan tekijöiltään entistä monipuolisempaa osaamista ja kykyä menestyä poliittisessa kilpailussa. Ryhdyn tutkimaan aihetta tietoisena siitä, mitä poliittinen vaikuttaminen tekijältään vaatii. Kansan-

edustajan työ on sananmukaisesti edustaa kansaa, toimia siis parhaaksi näkemällään tavalla ajamassa kansalaisten etuja. Tehtävä ei ole helppo. On saatava äänensä kuuluviin ja tehtävä päätöksiä, joiden takana voi seistä myös tulevaisuudessa. Samalla on kehitettävä arkielämän selviytymisstrategioita, joiden avulla jokapäiväinen elämä sovitetaan poliitikon julkiseen rooliin.

2.3 Sukupuoli ja naistutkimus

Naistutkimuksessa vallitsee kolme pääsuuntausta. Ensimmäinen muodostaa eron biologisen ja sosiaalisen sukupuolen välille kun taas toinen rajanveto toteutetaan dikotomisoinnin eli erontekemisen avulla. Näitä määritelmiä voidaan myös kuvata termeillä samankaltaisuus- ja erilaisuusajattelu. Kolmas feministisen tutkimuksen suuntaus on postmoderni feminismi, joka korostaa sukupuolen moninaisuutta ja puhutun kielen merkitystä sukupuolen kahtiajaon yhteydessä. (Julkunen 2010, 26-51.)

Samankaltaisuusajatteluun liittyy käsitys miehestä normina, joka määrittää paitsi yhteiskunnallista järjestystä ja vallanjakoa niin myös perheen sisäisiä voimasuhteita. 1970-luvulla käynnistyi keskustelu naisten alistuksesta ja patriarkaatin harjoittamasta riistosta. Naisen toiseus nähdään vallankäytön välineenä, jonka avulla nainen alistetaan yhteiskunnan eri rakenteissa. Anttonen (1997) mukaan alistusdiskurssiin liitetään kiinteästi ajatus yhteiskunnallisesta rakenteesta, joka hyötyy naisten alisteisesta asemasta miehen patriarkaalisuuteen nähden (Anttonen 1997, 27-31).

Judith Shapiro (1981) on ryhtynyt ensimmäisten tutkijoiden joukossa käyttämään ”sex/gender” – jaottelua eli jakoa ”biologiseen” ja ”sosiaaliseen” sukupuoleen. Määrittelyä käytetään laajasti (ks. Anttonen 1997, Fisher & Davis 1993, Douglas 1990), ja monet tutkijat pitävät ”sex/gender” – tietoisuutta osana arkiymmärrystä. Tärkeää jaottelussa on ymmärtää sanaparien välinen ero. Termillä ”sex” viitataan naisten ja miesten välisiin anatomis-fysiologisiin eroihin. Vastaavasti ”gender” on ymmärrettävä huomattavasti laajemmin. Sosiaalinen sukupuoli ”gender” kuvaa opittua roolia, jonka yksilö on sisäistänyt sosialisoinnin ja yhteisön sisäisten arvojen vaikutuksesta. (Liljeström 1996, 115-120.) Jaottelu biologiseen ja sosiaaliseen sukupuoleen antaa paitsi tutkimukselle niin myös ”arkitiedolle” mahdollisuuden ymmärtää sukupuolen sekä naisten ja miesten eri asemia yhteiskunnassa, jonka osana elämme. Kinnunen & Korvajärvi (1996) osoittavat kuinka vääristynyt sukupuoli-ajattelu tuottaa puutteellisia kulttuurinkuvauksia. Mikäli yhteiskunnan jäsenet torjuvat edellä mai-

nitun sex/gender –erottelun ja pidättäytyvätt näkemästä sukupuolen monet eri ulottuvuudet, on vaarana, ettei ihmisten yksilöllisiä ominaisuuksia huomioida riittävästi.

Naistutkija Yvonne Hirdmanin (2001) mukaan sex/gender –jaottelu sisältää käsitteellisiä ongelmia, jotka vääristävät sekä sukupuolitutkimusta että sukupuolesta luotua arkikäsitystä. Sukupuolijärjestelmä on Hirdmanin mukaan ymmärrettävä kaksiosaisena valtasuhteena. Järjestelmä perustuu dikotomisointiin eli erontekemisen tai erillään pitämisen tabuun. Toisena sukupuolijärjestelmän määrittäjänä on hierarkisointi eli miesnormatiivisuus. Hirdman sanoo sex/gender –jaottelun usuttavan tarkastelemaan sukupuolta tavalla, joka ei riittävästi huomioi naisten valtaa ja vaikutusmahdollisuuksia. Naisia kuin sen paremmin miehiäkään ei nähdä yksilöinä, vaan luodaan käsitystä yhtenäisestä sukupuolesta, joka toteuttaa sille ominaisia tehtäviä ja rooleja. Hirdman kritisoi sukupuoliteorian ilmentävää valtasuhdetta, joka syrjii naisia ja marginalisoi heidät sekä pragmaattisella että diskurssien ja näkemysten tasolla.

Kinnunen & Korvajärvi (1996) jatkavat Hirdmanin tulkintaa. ”Naisten ja miesten, feminiinisuuden ja maskuliinisuuden erottelut työelämässä pitävät 'vain' yllä ja tuottavat käsitystä siitä, millaiseksi naiset ja miehet ymmärretään kulttuurissamme”. (Emt., 13.) Kinnunen & Korvajärvi syventävät Hirdmanin näkemystä ja varoittavat yksinkertaistamasta sukupuolta tarpeettomasti. Tutkijoiden mukaan yleistäminen voi johtaa sukupuolen eri ominaisuuksien erotteluun, joka voi osaltaan olla luomassa oikeutusta sukupuolten väliselle työnjaolle ja palkkaeroille. Edellä mainittujen tutkijoiden kritiikki perustuu näkemykseen ruumiin sukupuolittumisesta kulttuurisena ja sosiaalisena ilmiönä. Sara Heinämaan (1996, 127) sanoin: ”Sukupuolittunutta ruumista ei enää oleteta luonnon määräämäksi tosiseikaksi, toisin sanoen male- ja female-kategorioita ei enää ajatella luonnollisiksi luokiksi.”

Heinämaa käsittelee monien naistutkijoiden tavoin sukupuolen tulkinnan uutta suuntausta. 1980-luvulla nähty gynosentrinen buumi on ohitettu ja on ryhdytty korostamaan postmodernia sukupuolen jaottelua. Tälle tulkinnalle on tyypillistä nähdä sukupuoli yhteisön sisäisenä konstruktiona, jota Butler (1990, 1-7.) kuvaa monimutkaisten erojen verkostoksi. Butlerin mukaan postmoderni sukupuoli muovautuu kulttuuristen, seksuaalisten, yhteiskunnallisten ja kansallisten erojen pohjalta. Voidaan puhua naissukupuolen eri representaatioista, joihin aika, paikka ja erilaiset diskurssit vaikuttavat. Yhtä lailla kun postmodernistit ovat kiinnostuneet tavasta mallintaa naiseutta, pyrkivät he myös selvittämään millä tavoin sukupuoli esitetään ja miten se tuotetaan. Naisnäkökulmia on rajattomasti ja samoin myös asioita, jotka yhdistävät naisia keskenään (Anttonen 1997, 50-52).

Perinteinen naiseuden käsite on ymmärrettävä käymistilana, jolloin naiseuden määrittelyä tai ehtojen asettamista on vaikeaa pitää tarkoituksenmukaisena. Eila Rantonen (2001, 45) kuvaa postmodernia naiseuden näkemystä ”kuviteltuna ja pakenevana määreenä, jossa nainen edustaa metaforaa ilman kiintopistettä.” Tämän näkemyksen mukaan eri sukupolvien väliset erot muovaavat tapaa, jolla naiseus ymmärretään. Postmoderni käänne sukupuolen ymmärtämisessä keskustelee erityisesti diskurssien tasolla kiinnittämällä huomiota naisia koskevaan tietoon ja pyrkimykseen määrittää kategoria naiset. Uusi naistutkimuksen aalto poikkeaa erityisesti tässä gynosentrisestä eli naiskeskeisestä tutkimuksesta. Postmodernismi ei pyri ymmärtämään asioiden todellista tilaa, vaan näkemään asioille annettavia merkityksiä. Anttonen (1997, 50) kuvaa tutkimuksen siirtyneen rakenteiden ja kausaaliselitysten tutkimisesta diskurssien ja diskursiivisten käytäntöjen tarkasteluun. Naiskeskeisyyden sijaan postmoderni pyrkii ymmärtämään, mitä nainen ja sukupuoli merkitsevät. Sukupuoli-järjestelmästä ja sukupuolijaosta käyty keskustelu osoittaa käsitteiden ja määritysten kirjavuuden. Puheeseen biologisesta ja rakenteellisesti opitusta on aikojen saatossa sekoitettu keskustelua sekasukupuolisen yksilön kromosomistosta sekä kasvatopsykologian kulttuuriin sidotuista piirteistä.

Omassa tutkimuksessani tukeudun Sara Heinämaan (1996) tulkintaan Simone de Beauvoirin teoksesta *Toinen sukupuoli (Le Deuxième Sexe)*. 1949). ”Beauvoirin ajatuksena on, että sukupuoliero tulee ymmärretyksi ainoastaan eksistentiaalisessa kehityksessä, sillä ero koskee ensisijassa arvoja ja merkityksiä.” (Heinämaa 1996, 144.) Heinämaa ymmärtää, ettei naiseuden ymmärtäminen ole mahdollista, jos ruumis ja seksuaalisuus nähdään tosiasioina ja tapahtumina. Beauvoirin (1949) kuvaus ”—se, mikä on olemassa konkreettisesti, ei ole tiedemiesten kuvaama objekti-ruumis, vaan subjektin eletty ruumis” (Beauvoir 1949/93, 78) kyseenalaistaa naisen roolin *toisena* ja korostaa ruumiin merkitystä kokijana, ei toimintaa ohjaavana tai määrittävänä tekijänä.

Simone de Beauvoir (1960) arvostelee omaelämäkerrassaan kriitikoiden *Toinen sukupuoli*-teoksesta tekemiä virheellisiä tulkintoja ja ihmettelee omaan naisosaansa kohdistettua kritiikkiä. Beauvoirin esittämä tulkinta omasta naiseudestaan avaa uusia ulottuvuuksia paitsi feministiseen tutkimukseen myös oman naiseuden pohdintaan. Seuraava pohdinta on laajentanut tapaani suhtautua tutkittavaan aiheeseen ja käsitellä naiseutta osana ihmisen identiteettiä.

”—naiseus ei ole koskaan ollut minulle sen paremmin haitta kuin tekosyykkään. Se ei kaiken kaikkiaan ole mikään selitys, vaan yksi tarinan reunaehdoista.” (Beauvoir 1960/88, 420-421.)

Mielestäni Heinämaan (1996) tulkinta haastaa modernin naistutkimuksen vapautumaan toiseuden käsitteestä annettuna ja kyseenalaistamaan käytäntöjä, joiden myötä toiseutta voidaan paikantaa. Heinämaan ajatus, ”tarkoitus ei ole etsiä syitä vaan tutkia elettyjä merkityksiä” (Heinämaa 1996, 144) kiteyttää tämän näkemyksen.

Jalostan työssäni myös Judith Butlerin (1990) näkemystä sukupuoli- ja materiaalisesta ruumiista. Butler ei näe tarvetta pyrkiä erottamaan materiaalista ruumista kulttuurisista määräyksistä ja ruumiista konstruoiduista representaatioista. Biologisen ja sosiaalisen sukupuolen erottaminen toisistaan on Butlerin mukaan mahdotonta, jos biologinen sukupuoli nähdään alun alkujaan sukupuoli-tettuna sosiaalisten valtasuhteiden tuotteena. (Butler 1990)

Omaa tutkimustani kantaa feministisen tutkimuksen kolmanneksi pääsuuntaukseksi kutsuttu postmoderni ajattelu, vaikka tukeudun myös gynosentriseen ajatteluun. Postmoderni tai poststrukturalistinen teoretisointi ymmärtää naisen yksilön identiteetin kautta eli korostaa naisen ainutkertaisuutta. Kuten Julkunen (2010, 48) kommentoi: ”Yksilön identiteetti muodostuu monimutkaisista sosiaalisista ja kielellisissä prosesseissa, eikä se voi koskaan olla pysyvä ja vakaa.” Korostaessaan yksilöllisyyttä postmoderniin feminismiin liittyy myös ajattelua, joka kieltää yksitapaisen naiskäsityksen. Samalla postmoderni ajattelu ymmärtää naisen moninaisena. (Emt. 46-48.) Oman tutkimukseni taustalla vaikuttaa postmoderni käsitys monista eri naiskuvista, jotka kaikessa erilaisuudessaan ovat kaikki yhtä arvokkaita. Sen sijaan postmoderni kritiikki kiinnittää huomiota kielen ja ajattelun väliin rakenteisiin. Pyritään siis nostamaan esiin tapoja, joilla todellisuus jäsentyy kielen ja käsitteiden mukaan. Postmodernit feministit näkevät, että miehen valta-asemaa vahvistetaan kielen avulla ja miesvaltaa elää jatkuvan uusintamisen kohteena puhutun kielen myötävaikutuksesta. Yhtäläillä naisen ja miehen välille rakennettua vastakohtaisuutta voidaan postmodernissa ajattelussa pitää kielen avulla rakennettuna.

2.4 Naisten lasikatto työmarkkinoilla

Suomessa tehty työ voidaan tilastojen valossa määritellä sukupuolittuneeksi. Työelämää tutkivat Merja Kinnunen & Päivi Korvajärvi (1996) toteavat naisten ja miesten osallistuvan työmarkkinoille lähes yhtäläisellä panoksella, kun osallistumista tarkastellaan määrällisesti. Sen sijaan tehdyn työn sisällössä on suuria eroja. Naiset ja miehet työskentelevät eri ammateissa ja erilaisissa tehtävissä kuin miehet. ”Kun enemmistö naisista palvelee, hoitaa ja kasvattaa ihmisiä, niin enemmistö miehistä valmistaa, käsittelee ja siirtää esineitä” (emt., 11).

Viimeisten vuosikymmenien aikana suomalaisten naisten rooli työmarkkinoilla on muuttunut merkittävästi. ”Ennen palkkatyöperustaisia luokituksia sukupuoli rakentui elättämiseen perustavana yhteiskunnallisena suhteena. Miehet jäsenyivät ensisijaisesti ammatin ja elinkeinon harjoittajina ja naiset kodin alueen kautta”. (Kinnunen 2001, 168.) Kinnusen mukaan naisten pääsy ansiotyöhön muutti tapaa, jolla naiset määritellään ja ymmärretään. Voidaan osaltaan sanoa, että ansiotyö vapautti naiset ja korosti heidän merkitystään yksilöinä, irrallisina perheen tai kodin käytännöistä. Kun hypätään aimo harppaus eteenpäin eli 1900-luvun loppuun, voidaan havaita, että naisten alempi asema työmarkkinoiden hierarkiassa oli tällöinkin ja on edelleen olemassa.

Aaltio-Marjosolan (2001) mukaan suomalaiset työmarkkinat jakautuvat kahdella eri tavalla naisten ja miesten työmarkkinoihin. Jakautuminen tapahtuu horisontaalisesti ja vertikaalisesti. Horisontaalinen työtehtävien jakautuminen muodostaa työmarkkinoille nais- ja miesvaltaisia töitä ja vahvistaa tehtävien töiden jakoa. Päätöksentekorakenteiden mukaisesti määrittyvää jakoa tutkija kuvaa vertikaaliseksi jakautumiseksi. Tällä hän tarkoittaa johtoportaan miesvaltaistumista. ”Yritysten ja erityisesti politiikan johdossa toimii enemmän miehiä kuin naisia, etenkin mitä ylemmäs hierarkkisissa rakenteissa mennään”. (Aaltio-Marjosola 2001, 19.)

Siinä missä Aaltio-Marjosola (2001) kuvaa työn jakautumista rakenteellisesti, pureutuu Yvonne Hirdman (1990) katsomaan työmarkkinoita hierarkioiden kautta. Hirdmanin mukaan hierarkiat määrittelevät sukupuolen mukaista työnjakoa. Hierarkiat myös määrittävät miehen ihmisen normiksi ja ylläpitävät miesten hallintaa kulttuurisesta, materiaalisesta sekä symbolisesta vallasta. Hirdmanin mukaan edellä kuvattu sukupuolijärjestelmä paitsi tuottaa myös uusintaa naisten ja miesten välistä työmarkkinoiden sukupuolikuilua.

Voidaan tilastollisesti havaita, että naisten ja miesten välinen työjako ilmenee myös ammattiryhmän tai -aseman sisällä. Kinnunen (2001, 168-170) nostaa esimerkiksi toimihenkilöt ja kuvaa toimihenkilönaisten työnjaollisten alueiden poikkeavan miesten hallitsemista alueista. Työnjaolliset alueet jäsentyvät hierarkkisesti alempaan ja ylempään alueeseen. "Sosioekonomisen aseman luokittelussa kulttuurisesti tunnistettava naisten ja miesten ero säilyy, mutta se muuntuu hierarkkiseksi alemman naisen ja ylemmän miehen eroksi". (Emt., 170.) Kinnusen mukaan naiset ja miehet on asetettu suomalaisille työmarkkinoille rinnakkain. Vaikka voidaan monelta osin nähdä näiden kahden olevan toisistaan riippuvaisia, on edelleen nähtävillä hierarkkinen ero naisten ja miesten välillä.

2000-luvulla naisten mukaantulo päätöksentekopöytiin ja yritysten johtotehtäviin on tullut entistä yleisemmäksi. Sukupuolten välisistä hierarkioista huolimatta naiset ovat lyöneet itsensä läpi monilla uusilla sektoreilla. Syynä tähän voidaan nähdä työelämän laaja-alaistuminen. Työelämän muuttuessa ihmisten moniammatillisuus ja hyvät vuorovaikutustaidot ovat tulleet entistä tärkeämmiksi. Tämän muutoksen myötä naisten kykyjä on opittu arvostamaan ja ovi organisaatioiden johtotehtäviin aukeaa entistä hieman helpommalla. Tilastokeskuksen Elinolot-tutkimuksesta vastaava tutkija Anna-Maija Lehto (2009) sanoo naisten osuuden ylempien toimihenkilöiden joukossa kasvaneen viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Kun vuonna 1984 ylemmissä toimihenkilötehtävissä työskentelevistä vain 37 prosenttia oli naisia, on osuus vuonna 2008 noussut jo 46 prosenttiyksikköön. Toimihenkilöiden 1980-luvun puoliväliin verrattuna naisten osuus sekä työmarkkinoiden johtotehtävissä että opetuksen parissa on merkittävästi noussut. (Lehto 2009.)

Lehto (2009) selittää työmarkkinoilla tapahtunutta muutosta naisten korkealla koulutuksella. Osaltaan tutkija myös ihmettelee miksi naisten nousu työelämän johtotehtäviin on tapahtunut vasta uuden vuosituhannen kynnyksellä. "Muutosten taustalla on naispalkansaajien koulutustason huikea kasvu, joka viimeisten parinkymmenen vuoden aikana on ollut selvästi nopeampaa kuin miesten: jo 15 vuotta naisilla on ollut enemmän koulutusta kuin miehillä koulutusvuosissa mitattuna". (Emt., 2.)

Virve Ollikainen (2003) tutkii naisten roolia Suomen työmarkkinoilla tarkastelemalla työn segregoitumisen lisäksi sukupuolten välisiä palkkaeroja ja johtajuuden jakautumista. Hänen mukaansa suomalaiset naiset osallistuvat työelämäänsä muita eurooppalaisia naisia huomattavasti ahkerammin. Tilastoja tarkastelemalla voidaankin todeta, että suomalaiset naiset ovat edenneet merkittäväällä tavalla työmarkkinoilla viimeisen 15 vuoden aikana. Esimerkiksi vuosina 1993-1995 naisjohtajien määrä kasvoi jopa 11 prosenttia. Ollikainen kuitenkin toteaa naisten olevan työmarkkinoilla edel-

leen miehiin nähden heikommassa asemassa. Edellä esimerkkinä käytetyt naisjohtajat eivät ole miehiin nähden vain heikommin palkattuja vaan heiltä myös ylipäätään vaaditaan enemmän. Ollikaisen sanoin: ”Vaikka naisten työmarkkina-asema Suomessa onkin epäilemättä monessa suhteessa varsin hyvä, on ns. lasikattoilmiö edelleen havaittavissa monilla aloilla”. (Emt., 6.)

Lasikatto-käsitettä käytettiin ensimmäisen kerran vuonna 1986 Wall Street Journalissa ilmestyneessä artikkelissa. Sitä käytetään kuvaamaan työelämän rakenteisiin piiloutuvaa ilmiötä naisten urakehityksen pysähtymisestä organisaation korkeimman johdon alapuolelle. Naisten kohtaama este, lasikatto, on ulospäin näkymätön, mutta silti naisten itsensä nähtävillä. (Kauppinen 2006) Kaisa Kauppisen sanoin: ”Työelämän rakenteissa on taso, eräänlainen veteen piirretty viiva, jota naisten on vaikea ylittää”. (Kauppinen 1995, 5.)

Iiris Aaltio-Marjosola (2001, 15-19) kuvaa lasikattoa ylimmän päätöksenteon ja naisten väliin jääväksi näkymättömäksi esteeksi. Tutkija korostaa, ettei katon näkymättömyys kuitenkaan heikennä sen olemassaolon vaikutuksia. Hannele Koivusen mukaan ”Lasikatto ilmenee pienempänä palkkana kuin vastaavaa työtä tekevillä miehillä, vähemmän vastuullisina tehtävinä, rutiinitöinä, sukupuolisena häirintänä, työttelynä ja – jos nainen uskaltaa vaatia tasa-arvoista kohtelua – työpaikkakiusaamisena, eristämisenä ja rankaisemisena” (Koivunen 2006, 93).

Koivusen mukaan lasikaton olemassaolo on todennettu eri tutkimusten yhteydessä. Aaltio-Marjosolan ja Kauppisen tavoin hän korostaa lasikaton läpinäkyvyyttä. ”Kuvaavaa on se, että miehet eivät havaitse eivätkä tunnista sitä yhtä hyvin kuin naiset. Miehet kokevat asemansa oikeutettuna, luonnollisena ja annettuna. Se ei ole ihme, sillä koko heidän kasvatuksensa, yhteiskunnan asenneilmasto, työpaikan rakenteet ja käytännöt tukevat tätä käsitystä”. (Koivunen 2006, 93.) Lasikatto on paikannettu laajalti länsimaisilla työmarkkinoilla. Kansainvälinen työjärjestö ILO on luokitellut lasikaton globaaliksi ilmiöksi. ILO:n mukaan lasikatto on todiste taloudellisen ja sosiaalisen tasa-arvon puutteesta, minkä seurauksena naisnäkökulma jää huomiotta monissa päätöksenteon paikoissa. (Wirth 2001)

Suomalaisessa tasa-arvokeskustelussa toistuu hänen mukaansa usko siihen, että työmarkkinoilla naiset ja miehet ovat tasa-arvoisia keskenään. Aaltio-Marjosola toteaa kärjistäen kuinka voimistuudittautua uskoon, että tasa-arvo toteutuu meillä jo kiitettävällä tavalla eikä sen kehittäminen vaadi laajempaa huomiota. Tutkijan kommentti kuvastaa monella tapaa tilannetta, joka työelämässä vallitsee.

Jos tarkastellaan hallituksen ja eduskunnan kokoonpanoja, nähdään naisten olevan määrällisesti hyvin edustettuina. Esimerkiksi vuoden 2011 päättyneiden valtiopäivien hallituksessa vallitsi naisemmistö ja 200 kansanedustajasta 80 oli naisia. (Valtioneuvosto.fi & eduskunta.fi.) Monien tutkijoiden tavoin Norman Fairclough (1997) toteaa naisten äänen päivänpolitiikassa lisääntyneen. Naiset ovat entistä enemmän esillä julkisuudessa, mikä osaltaan vahvistaa luuloa, että myös naisten osallistuminen päätöksentekoon olisi lisääntynyt. Fairclough korostaa, ettei tasa-arvoa voida mitata vain medianäkyvyyden perusteella.

Samaan keskusteluun osallistuva Anita Haataja (2006) pelkää yhteiskunnan tasa-arvotavoitteiden heikkenevän mikäli aidon muutoksen tarvetta ei nähdä riittävän selkeästi. Haatajan mukaan on vaara, että sukupuolta ja sukupuolieroja ei havaita eikä oteta huomioon työmarkkinoilla tai työyhteisöjen sisällä. Tämän seurauksena sukupuolineutraalius korostuu kaikessa keskustelussa ja siitä muodostuu tasa-arvoa tärkeämpi tavoite. Haatajan mukaan sukupuolierojen väheksyminen estää näkemästä aidon tasa-arvokeskustelun tarpeen.

Työelämän tutkijoiden piirissä korostetaan tarvetta nähdä työntekijän ominaisuudet ja kyvyt sukupuolesta riippumattomana. Haatajan mukaan yhteiskunnassa olisi tärkeää tunnustaa, että ”suomalaisilla työpaikoilla sekä politiikan ja hallinnon toimijoina ja kohteina on naisia ja miehiä; ei vain 'virkamiehiä', 'palkansaajia', 'politiikkoja' tai 'kansalaisia'. Viime vuosina on havaittavissa kehitystä, joka pyrkii näkemään työntekijän yksilöllisenä osaajana, ei sukupuolensa edustajana tai sukupuolensa tuottajana”. (Haataja 2006, 115.)

2.5 Naissukupuoli johtamisen ja vallan tutkimisessa

Miehinen normi ohjaa vallan ja politiikan tutkimusta. Oma tutkimukseni sai innoituksensa Harriet Siliuksen (1994) määritelmästä. ”Sukupuoli liittyy valtaan silloin, kun toista sukupuolta arvostetaan enemmän kuin toista”. (Olander & Saramies & muut 1994, 24.) Jos suomalaisilla työmarkkinoilla vallitsisi tasa-arvo ja naisilla olisi miesten kanssa yhtäläiset mahdollisuudet edetä urallaan, ei tutkimukselleni olisi tarvetta.

Yhteiskunnan huipulla olevien naisten uraa ja identiteettiä on viime vuosina tutkittu varsin monitieteellisesti. Keskustelu erilaisten vuorovaikutus- ja valtasuhteiden ympärillä herättää mediassa mie-

lenkiintoa ja saa palstatilaa lehdistä. Naisten johtamistyyleistä, tasa-arvosta sekä identiteetin rakentumisesta tehdyt tutkimukset ovat suosittuja uutisointikohteita, joiden yhteydessä naisjohtajista luodaan usein stereotyyppistä kuvaa. Naisvaikuttajan persoona rakennetaan kovan ja määrätietoisen menestyjän rooliin. Hierarkiat ja yhteiskunnan valtasuhteet yhdistetään sukupuoleen tavalla, joka tuottaa yksioikoisen näkemyksen naisjohtajuudesta sekä johtavassa asemassa toimivista naisista. Menestynyt nainen kuvataan harvoin rakastavan äidin tai empaattisen vaimon roolissa. Kokonaisuudessaan yksityiselämän ruotiminen mediassa toteutetaan hyvin eri lailla naisten ja miesten välillä.

Naisvaikuttajan yhteydessä perhe nostetaan keskusteluun, oli sitä tai ei. Yksityiselämän asioiden tuominen julkisuuteen jätetään miespuolisen menestyjän itsensä päätettäväksi. Vaimo ja lapset voivat esiintyä merkittävinä taustavoimina, jotka tuovat elämään sisältöä sekä pehmittävät kovan johtajan julkisuuskuvaa. Imago onkin ymmärrettävissä menestymisen kulmakivenä.

Erityisesti tämä korostuu politiikan tekemisessä, joka on kokenut merkittäviä muutoksia viimeisten vuosien aikana. Poliitiikan kulttuuri on kasvanut yhä viihteellisempään ja pinnallisempaan suuntaan. Poliitiikan parissa työskentelevät naiset ovat julkisen keskustelun ja arvostelun kohteena. Yksi tutkimukseni lähtökohdistista on näkemys, jonka mukaan nämä naiset eivät edusta vain itseään vaan myös laajemmin ihannenaiseudelle luotuja arvoja.

Vallan tutkimus kiinnostaa monella alalla vaikuttavia ihmisiä. Tästä huolimatta keskustelua nais-sukupuolen roolista hallinnossa ja päätöksenteossa on vähän. Pysin omalla tutkimuksellani vastaamaan tarpeeseen tutkia politiikan tekemistä naisten näkökulmasta. Tutkimukseni on omaelämäkerrallisiin aineistoihin nojaava tarkastelu naisten asemasta poliittisen vallanjaon areenoilla. Tarkastelen naisten elämän arvoja ja niiden varassa rakennettuja välineitä, joilla naiset ovat kasvaneet omanarvontunteviksi vallanpitäjiksi. Haluan kysyä, mitä henkilökohtaiseen kasvuun on vaadittu ja mitkä ovat olleet naisten keskeiset voimavarat. Mitä muuta kuin koulutusta on tarvittu, jotta on saavutettu pätevyys omaan asemaan nähden? Olen kiinnostunut näkemään miten naiset käsittelevät omaa suhdettaan julkisen ja yksityisen minän välillä. Tuodaanko yksityiselämä julkiseen tietoon vai halutaanko vaieta perheeseen ja yksityiseen minään liittyvissä asioissa?

2.6 Elämänpolitiikka ja menestymisen paine

Elämänpolitiikka on yksilöiden elämässä päätöksentekoa, vapautta valita ja määrittää omaa elämäntyyliä. Käsitteen avulla voidaan määrittää sekä ihmisten toiminnan syitä ja taustoja että selittää elämässä tehtyjä valintoja. Muuttuva maailma asettaa yksilölliselle elämänpolitiikalle haasteita. Muutoksen hallinta nousee keskeisenä kilpailuyhteiskunnan alaisuudessa toimivien ihmisten elämään, kun epävarmuutta pyritään omalla käytöksellä torjumaan. (Roos 1998, 21-22.) Erityisesti politiikan parissa työskentelevät naiset joutuvat sopeutumaan erilaisiin vaatimuksiin sekä paineeseen, jota julkinen esilläolo tuottaa. Heidän tarinansa toimivat ääriesimerkkeinä kilpailuyhteiskunnan muutoksesta.

Yksilöiden yhä järjestelmällisempi elämänsuunnittelu voidaan nähdä myös yhteiskunnallisesti merkittävänä ilmiönä, jonka vaikutukset ovat nähtävissä monisäikeisenä. Eriytyneet tarpeet ja koulutuksen laatuvaatimukset luovat uusia haasteita julkisille toimijoille. Järjestelmällinen elämänsuunnittelu voi osaltaan lykätä lasten hankintaa tai saada naiset luopumaan perheen perustamisesta kokonaan, kun pyrkimyksenä on menestyä kilpailussa työmarkkinoilla. Julkisessa keskustelussa myös vaihtoehtoinen näkemys esiintyy. Palkkatyöstä luopuminen muodostuu yksilön pyrkimykseksi irrottautua kilpailuyhteiskunnan oravanpyörästä. Monilla areenoilla kotiäitiys näyttäytyy radikaalina vaihtoehtona, sillä työkeskeisyys loistaa näkyvänä suomalaisessa yhteiskunnassa ja työn kautta saavutettu arvostus määrittää yksilön persoonaa monella eri tasolla.

Elämänpolitiikan yhteydessä on aiheellista nostaa esiin teema, joka näyttelee suurta osaa suomalaisten kirjoittamissa elämäkerrallisissa aineistoissa, kuten keräämäni naisten tarinatkin ovat. Roos puhuu työstä yhteiskuntaa jäsentävänä voimana, joka liittää elämäntapaa ja kulttuuria yhteen (Roos 1985a). Voidaan jopa sanoa, että elämä rakentuu moniulotteisesti ansiotyön mukana. Yhtäläillä kuin työ on keskeinen osa yksilön persoonaa, toimii se myös tukemassa pyrkimystä kontrolloida oma sisäinen minä tarkoin määritellyn julkisivun taakse (Roos 1985b). Omasta menestyksestä puhuttaessa korostetaan omaa osaamista ja asiantuntevuutta. Roosin elämänpolitiikassa ammattitaidon korostaminen voidaan nähdä pyrkimyksenä häivyttää omaa roolia sukupuolensa edustajana. Elämänpolitiikan mukautuminen tähän suuntaan kertoo tarpeesta suoriutua uusista vaatimuksista, joita entistä kilpailuhenkisemmässä yhteiskunnassa syntyy.

Kilpailuyhteiskunnan koventuneet arvot luovat naisille paineita sijoittua yhteiskunnassa luotuun kehykseen oikeanlaisesta koulutus- ja työhistoriasta sekä täyttää ulkoisesti menestykselle asetetut

vaatimukset. Työelämässä sosiaaliset verkostot ja niiden hyväksikäyttö omassa urasuunnittelussa ovat yhä keskeisemmässä asemassa. Sosiaalinen kyvykkyys ja hyvät vuorovaikutustaidot jäävät kuitenkin keskustelun keskiön ulkopuolelle, kun listataan tärkeimpiä menestymisen ehtoja. Karisma nähdään menestysjohtajan tärkeimpänä piirteenä. Henkilökohtaisella valovoimaisuudellaan hän saa toiset toimimaan omien näkemystensä mukaisella tavalla. Menestyjä vakuuttaa muut itsevarmalla olemuksellaan. (Nyytäjä, 2007.) Naiset luodaan usein tällaisesta puheesta erilliseksi ja samaistetaan korkeimmillaan yltämään keskijohdon tasolle organisaatiorakenteessa. Suurten yhtiöiden hallinto-neuvostojen tai pörssiyritysten johdossa naisedustus on marginaalinen ilmiö. Mediassa korkeimmissa työmarkkina-asemissa vaikuttavat naiset tuodaan näkyvästi esiin, jolloin syntyy vääristynyt mielikuva heidän todellisesta määrästään. Samassa yhteydessä tietoisuus omasta arvosta ja paikasta yhteiskunnassa on myös näyttäytynyt negatiivisessa valossa julkisessa keskustelussa. Individualistisen kunnianhimon ja ahneuden piirteillä on kuvattu menestyvien sinkkunaisten toimimista yhteisön osana. Kunnioituksen saavuttaminen suoriutumalla esimerkillisesti itsensä ja yhteisön asettamista tavoitteista on nähty kritiikin kohteena. Keskusteluun ahneista naisista tuodaan usein epäinhimillisiä piirteitä, kun nähdään naisten toimiminen täysin heidän yksilöllisistä lähtökohdistaan palvelemissa oman edun tavoittelua.

3 Teoreettinen näkökulma ja tutkimustehtävä

Käsittelen tässä luvussa tutkimuksen teoreettista näkökulmaa feministisen tutkimusperinteen avulla. Tuon myös esiin omaelämäkerrallisen tutkimuksen piirteitä ja esittelen tutkimustehtäväni. Luvun lopussa erittelen tutkimuksenteon kulkua refleктоimalla omaa tutkimisen tapaani.

3.1 Feministinen tutkimus

Tutkimukseni aiheena ovat naiset. Tästä syystä hyödynnän tutkimuksen eri vaiheissa feministisen tutkimusperinteen mukaista ajattelua. Feministinen tutkimuksen yhteydessä todellisuus on ymmärrettävä kontekstisidonnaiseksi sarjaksi, jossa ei yksiselkoisia syy-seuraussuhteita ole mahdollista määrittää. Koivunen & Liljeström (1996, 274) korostavat kuinka tärkeää on huomioida feministisen ajattelun politisoivan naisten henkilökohtaiset kokemukset. Näiden naistutkijoiden ajattelussa naisten kokemusten näkyväksi tekeminen ja politisoiminen ovat parhaita tapoja tutkia patriarkaalista valtaa sen eri konteksteissa. Mielestäni on tärkeää tiedostaa feministisen tutkimuksen nojaavan tutkimuskohteisiin, joiden varassa saatu tieto on kokemuksellista ja täten myös ainutlaatuista.

Kyseinen ajatus korostuu omassa tutkimuksessani, jonka aineistona käytän omaelämäkerrallisia aineistoja. Koivusen & Liljeströmin sanoin: ”Tutkimuskohteet ovat subjekteja ja tiedon tuottaminen on vuorovaikutuksellista, ei-hierarkkista ja prosessinomaista.” Tätä ajatusta mukaillen on tärkeää nähdä politiikan ja erilaisten valtasuhteiden myös rakentavan tutkittavaa ilmiötä sekä vaikuttavan tutkimuksen teon eri vaiheisiin. Vallankäytön problematisointi ja kontekstiherkkyys on tutkimuksessa toteutettava tavalla, joka kunnioittaa yleisiä tutkimuseettisiä normeja sekä huomioi tutkimuksen kohteena olevat naiset henkilökohtaisesti. (Koivunen & Liljeström 1996, 271-273.)

Samaan keskusteluun yhtyy myös Roos (1988), joka korostaa omaelämäkerrallisten aineistojen eli kirjoitetun tekstin palvelevan tutkimuksen todenmukaisuutta kiitettävällä tavalla, kun kirjoittaja tuottaa tekstin omista lähtökohdistaan, ilman ulkoisen tahon kontrollointia tai hallintaa (Roos 1988, 145). Tutkimuksenteossa ja aineiston analyysissä teksti on tästä syystä aina nähtävä yhtenä näkökulmana ja lähestymistapana tiettyyn aiheeseen. Tutkimukselle antoisaa on tehdä havaintoja kielellisistä jäsenyksistä, joita erilaisessa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa käytetään ja kuinka kertoja käyttää sitä hyväkseen. (Eskola & Suoranta 1998, 143.) Tässä kirjoitettujen aineistojen tutkimuksessa käytetään hyväksi fenomenologista perinnettä, jonka yhteydessä tutkija näkee yksityisestä tulkinnasta yleiseen ilmiön havainnoimiseen pyrkivän analyysinteon. ”Fenomenologisessa mene-

telmässä ajatellaan, että yksityistapaus on esimerkki yleisestä” (Eskola & Suoranta 1998, 147). Havaintojen ja tulkintojen yleistettävyyden on luonnollisesti aina riippuvainen tutkijan omasta tietämisestä ja tutkimisen taidoista tutkittavan ilmiön yhteydessä. Sara Heinämaan (1996, 35) mukaan tämä johdetaan ennen kaikkea siitä vallasta, jota fenomenologista metodologia käyttävä tutkija käyttää. Fenomenologi tutkii ja analysoi yksittäisiä kokemuksia ja erotelee niistä toisiaan yhdistäviä tekijöitä. Erilaisien päättelyketjujen perusteella on tarkoitus löytää yleisiä rakenteita sekä kokemuksia yhdistäviä tekijöitä. Viimeinen tutkimuksen teon askel on ”löytää kokemuksen ja ilmiöiden välttämättömät rakenteelliset piirteet eli kuvata kokemuksen ehdot”. (Emt., 35-36.)

Omassa tutkimuksessani Heinämaan kuvailemat rakenteet merkitsevät sitä yhteiskunnallisen keskustelun ja arkisen todellisuuden värittämää kenttää, jolla tutkimani naiset elävät. Tehtäväni on siis löytää naisten kuvailemien kokemusten ja heidän elämäänsä jäsentävien rakenteellisten tekijöiden yhteyksiä. Näillä rakenteellisilla tekijöillä tarkoitan sekä naisten työtä ja vaikuttamista koskevia reunaehtoja että niitä sosiaalisessa kanssakäymisessä tuotettuja arvoja, jotka vaikuttavat naisten tekemiin valintoihin.

Siinä missä fenomenologia pyrkii tutkimaan koettua todellisuutta ja ihmisen elämäkokemuksia, kiinnittää feministisen tarkastelun perinne huomiota kerronnan rakentamiseen sosiaalisissa vuorovaikutussuhteissa. Tarinan kertoja tuottaa puhetta niin henkilökohtaisen elämäkokemuksensa kuin myös yhteiskunnallisen tiedon kautta. Tutkimani naisten tekstit tulevat siis nähdä sekä aktiivisen toimijan että kuuntelijan asemasta tuotettuna. Tapaa, jolla naiset muodostavat ymmärryksensä menestymisestä värittää heidän elämäkokemuksensa ohella näkemykset omasta julkisesti ja yksityisesti eletystä elämästä. Tällä tavoin myös sisäisen elämän merkityksille luodaan yhteiskunnassa arvoja, jotka vaikuttavat tapamme mallintaa ilmiöitä. (Edwards & Ribbens 1998.)

Edellä kuvattujen tutkimusmetodien ohella hyödynnän tutkimuksessani gynosentristä perinnettä, mihin syvennyn tarkemmin luvussa 3.3. Gynosentrismin keskeinen periaate on naiskokemuksen tutkiminen sekä tutkimuksen lähtökohtana että tutkimisen kohteena. Tämän suuntauksen perusta löytyy ajatuksesta, jonka mukaan naiset näkevät maailman eri lailla kuin miehet. Tunnistan gynosentrismiä kohtaan esitetyn arvostelun tavasta, jolla se keskittyy miehen ja naisen välisen eron tekemiseen, sivuuttaen tärkeän huomion kohteen. Gynosentrinen feminismi jättää huomioimatta naisten keskinäiset erot, joiden esiin nostaminen on oman tutkimukseni ohella kaiken sosiaalitutkimuksen kannalta tärkeä asia. (Nicholson 1997, 3-4, 150.) Pyrin tutkimuksessani mahdollisimman

laaja-alaiseen ja avoimeen analyysiin, joten hyödynnän tutkimuksessani gynosentrisen suuntauksen ohella fenomenologista tutkimusperinnettä, joka korostaa kerrotun ja koetun elämän merkitystä.

3.2 Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimukseni käsittelee naisten roolia poliittisessa päätöksenteossa, osana suomalaista yhteiskuntaa. Tarkastelen keinoja, joiden avulla naiset kertovat saavuttaneensa menestystä ja ovat luoneet uransa poliittisina vaikuttajina. Tutkimukseni tarkoitus on sekä paikantaa naisten rooleja päätöksentekijöinä että kyetä ymmärtämään naisten mahdollisuuksia saavuttaa menestystä työmarkkinoilla.

Tarkastelen keinoja, joiden avulla naiset kertovat menestyneensä ja saavuttaneensa tavoitteita uralaan. Tutkimukseni tarkoitus on ymmärtää naisten kokemaa elämää ja nähdä poliittista vallankäyttöä heidän näkökulmastaan. Käytän tutkimuksen aineistona naiskansanedustajien elämäntarinoita, joiden avulla tarkastelen heidän matkaansa politiikan menestyjiksi. Tutkimukseni keskiössä on tarkastella naisten kokemaa elämää.

Elämäkerrat ja elämäntarinat ovat tärkeä osa sosiaalista tutkimusta. Monet naistutkijat, kuten Sandra Harding (1987) korostavat naisten kokemuksia tärkeinä yhteiskunnan tutkimisen voimavarana. Samaan keskusteluun yhtyy Judith Butler (1990), joka kyseenalaistaa sukupuolittunutta vallankäyttöä ja identiteetin rakentumista sukupuoleen perustuen. Butlerin kritiikki kohdistuu erityisesti oletukseen identiteetistä luonnollisena ja alkuperäisenä ominaisuutena, jonka oletetaan muodostavan naisesta tietyn kaavan mukaisen. Tutkijan mukaan tämänkaltaisista käsityksistä olisi syytä päästä eroon ja herättää osaltaan keskustelua naisten identiteetistä naisten itsensä kokemana.

Hardingin mukaan feministinen tutkimus perustaa käsityksensä todellisuudesta pitkälti naisten kokemuksiin. Sosiaalitieteen tutkimus luo usein näkemyksensä todellisuudesta vain miehisen tiedon perusteella. Harding sanoo tutkimuksen tuottavan siksi puolueellisen kuvan maailmasta, sivuuttaen naisten näkemykset ja roolit osana todellisuutta (1987, 6-10).

Jeff Hearn & Wendy Parkin (1995) puhuvat sukupuolesta organisaatioiden sisällä ja korostavat tarvetta tiedostaa sukupuoli osana työn tutkimusta. Tutkijat pitävät sukupuolta vaiettuna alueena, jonka läpi organisaatioiden kehittämisessä katsotaan. Edellä mainittu uhka pätee työelämän tutkimuksen lisäksi myös yhteisöjen ja elämäntavan tutkimiseen. Tämän tiedostaen olen valinnut tutkimusai-

neistoni tavoitteena saada naisten ääni kuuluviin luonnollisella tavalla. Käännyn naisten puoleen ja kuulen heitä oman elämänsä asiantuntijoina.

3.3 Gynosentrinen feminismi

Gynosentrinen feminismi nostaa naisen keskiöön. Keskeisenä gynosentrismen periaateena on naiskokemus ja sen tutkiminen. Anneli Anttosen (1997) mukaan gynosentrismi voidaan nähdä seurauksena patriarkaalisen puheen ja tieteen ylivallassa. Miehin valta on vaiennuttanut naiskokemuksen, jota gynosentrismi pyrkii arvottamaan uudelleen. Niin kutsuttu gynosentrinen käänne toi alemmuuspuheen rinnalle keskustelun naisen erityisyydestä ja naiskokemuksen myönteisestä merkityksestä. Kiinnostus naiskulttuuriin kasvoi, kun naiskokemus vakiinnutti paikkansa hoivan, seksuaalisuuden ja äitiyden tutkimuksessa. Anttosen mukaan gynosentrinen aatesuuntaus kävi erityisesti 1970-luvulla läpi varsin radikaaleja muotoja. Tällöin ajattelu vietiin äärimmilleen ja naista, naisen seksuaalisuutta sekä naiskulttuuria ylistettiin vuolaasti. 1980- ja 1990-lukujen aikana ajattelu vakiintui ajattelutavaksi, jolle oli ominaista nähdä nainen arvokkaana ja aktiivisena. (Anttonen 1997, 27-37.)

Omalle tutkimukselleni gynosentrismi merkitsee naistutkimuksessa viljellyn alistuskeskustelun vastavoimaa. Gynosentrinen feminismi ei näe naista alistaiseena, vaan miehestä erilaisena ja kokemuksiltaan merkittävämpänä. Tutkimukseni kiinnittyy Anttosen kuvaamaan tasa-arvofeministiseen ajatteluun, jossa sukupuolieroa käsitteellistetään positiivisessa merkityksessä. Kuten Anttonen toteaa: ”Gynosentrisen feminismin ajatuskehyksessä artikuloitui vahvasti sukupuolten välinen erilaisuus. Siinä ei myöskään hyväksytty ajattelutapaa, jonka mukaan nainen on pelkästään patriarkaatin uhri, passiivinen ja alistettu”. (Emt., 39.) Anttosen korostaman naiseuden voimapuheen rinnalla esiintyy myös toisenlaisia painotuksia, jotka käsittelevät erityisesti sukupuolien välisiä valta-asemia. Gynosentrinen feminismi näkee naisten miehiä heikomman valta-aseman rakenteellisena syrjäntänä. Raija Julkunen (2010, 39) käyttää kovaa kieltä todetessaan ”Gynosentrisen feminismin mukaan naisen sorto ei johdu siitä, ettei nainen ole vielä päässyt osalliseksi edistyksestä, vaan siitä, että maskuliininen kulttuuri on kieltänyt ja torjunut naisellisen.” Tässä yhteydessä Julkunen viittaa erityisesti tapaan, jolla naisista on tehty pääasiallisia hoivaajia ja vaimoja. Äitiyden myönteisten kokemusten rinnalla voidaan nähdä vaimouden instituutio, joka jättää naisen persoonan ja yksilölliset

halut sivuun. Julkusen tulkinnan mukaan nainen jää tällöin aviomiehen kontrollin alaisuuteen mikä ei huomioi naisen omia pyrkimyksiä.

Feminististä lähtökohtaa käsittelee myös Sandra Hardingin käyttämä käsite ”feminist standpoint”, joka korostaa naiskokemusta. Harding (1986) pyrkii käsitteen avulla kuvaamaan tiedon ja sukupuolen välistä suhdetta. Tutkijan mukaan sukupuoli määrittää tapaa ymmärtää ja käsitellä tietoa. Harding kuvaa sukupuolta analyyttisena välineenä, joka yhdistettynä yhteiskunnalliseen tietoon rakentaa ihmisten tapaa ymmärtää ja luoda uskomuksia. Ymmärtäminen koskee paitsi tapaa, jolla ihminen ymmärtää itsensä ja oman toimintansa mutta myös näkemystä ympäröivästä todellisuudesta. Hardingin mukaan tapa ymmärtää on myös vahvasti sidoksissa aikaan ja paikkaan, jossa ihminen elää sekä kasvattaa tietoisuuttaan todellisuudesta. Tämän sidoksisuuden ymmärtäminen on tutkijan mielestä ehdottoman tärkeää. Hardingin varoittaakin näkemästä subjektin käyttämää tietoa irrallisena konkreettisesta elämästä ja korostaa tiedon syntyvän jokapäiväisessä kokemusmaailmassa. (Emt., 30-40).

Elämäkertoja tutkiessani Hardingin pohdinta on tärkeää huomioida. Yhtä lailla näen sen merkittävänä, kun asetan itseni tutkijaposition ja analysoin omaa rooliani naisten kirjoitusten tulkitsijana. Tarkastelen omaa tutkimuksenteon tapaani syvemmin luvussa 3.7.

Kuten olen edellä todennut, oma tutkimukseni kiinnittyy erityisesti naiskokemusta korostavaan feministisen tutkimuksen perinteeseen, gynosentriseen feminismiin. Tämän ohella hyödynnän tutkimuksessani postmodernin feminismin käsityksiä kielellisesti jäsentyneestä todellisuudesta. Päädyin yhdistelemään näiden kahden suuntauksen tuottamia ajattelukulkuja koska koin niiden täydentävän toisiaan tutkimukseni kannalta oleellisella tavalla. Gynosentrinen feminismin nostaa naisen keskiöön pyrkien arvottamaan uudelleen heikommaksi kuvatun sukupuolen. Vastaavasti postmoderni feminismin tarjoaa välineen ymmärtää tiedon yhteys valtaan ja hierarkioihin. Tarkemmin sanottuna, postmodernit feministit kyseenalaistavat niin sanotun viattoman, ainoan tiedon. Vaikka onkin ilmeistä, että olemme erilaisen tiedon ympäröimänä, on tärkeää ymmärtää, ettei tiedolla ole arvoa ennen kuin tiedolle annetaan merkityksiä. Postmoderni feminismin näkee tiedon ja vallan kiinteän yhteyden. (Zalewski 2000, 55-56.) Ymmärrys arvottuneesta tiedosta asettaa kysymään, miten valta rakentaa totuuden ja millainen tieto asetetaan ensisijalle.

Postmoderni feminismin pyrkii paljastamaan vallan sävyttämisen tiedon. Samalla sen tavoitteena on tehdä näkyväksi tavat, joilla todeksi ymmärrettävää tietoa tuotetaan. Feministinen tendenssi heijas-

tuu pyrkimyksessä nostaa esiin naisia koskettavan tiedon valta. Postmodernit feministit pyrkivät korostamaan naisten välistä erilaisuutta ja kyseenalaistamaan yksinkertaistettuja termejä tai määritelmiä, joita naisista käytetään. (Zalewski 2002, 63-72.) Omalle tutkimukselleni tärkein postmodernin feminismin anti on sen emansipatorinen suhtautuminen naisen representaatioon. Pyrkimyksenä on yhdellä tapaa paljastaa naiseen kohdistuva tieto ja vapauttaa naissukupuoli maskuliinisen tiedon hallinnasta. Postmodernit feministit näkevät kielen ja käsitteet muuttuvina. Samalla kun termien sisällöstä käydään jatkuvaa neuvottelua, muuttuu myös tapa, jolla nais-sukupuoli ymmärretään. Tätä aihetta käsittelee myös Susan Speer, jonka pohtii sukupuolelle annettuja rooleja omaelämäkerrallisten tarinoissa.

3.4 Elämäkerran tutkimus

Oma elämäkerrallinen tutkimukseni nojaa naisten kokemaan elämään, jonka he omalla tavallaan kertovat eteenpäin. Naisten tuottama puhe on yhdistettävä aikaa ja tilaan, jossa se tuotetaan. Sukupuolittunutta kerrontaa tutkinut Susan Speer (2005) yhdistää puheen yhteisöjen rakenteisiin ja niissä tuotettuihin arvoihin. Tutkijan mukaan ihmiset tuottavat näkemyksiä ja selityksiä sukupuolesta perustuen heidän näkemyksiinsä ja ajatuksiinsa maailmasta. Toiminnan tuloksena sukupuolta tuotetaan ja uusinnetaan ihmisten puheessa. Speer kiinnittää erityistä huomiota juuri puheeseen ja puheen rakenteeseen. Tulkinnan mukaan ihmiset käyttävät, myös tiedostamattaan, puhetta välineenä naturalisoida tai vaihtoehtoisesti haastaa ja kyseenalaistaa ymmärrystä sukupuolesta (emt., 180-181).

Koivunen & Liljeström (1996) korostavat kokemuksen paikkaa feministisessä tutkimuksessa. Tutkijat viittaavat feministisessä keskustelussa paikannettuun lähestymistapaan, joka huomioi naisten kokemukset ja nostaa ne tutkimuksen keskiöön. 1970-luvulla feministinen ajattelu politisoi kokemuksen näkemyksellä ”henkilökohtainen on poliittista”. Monipuolinen sukupuolen ja rodun tutkija Chandra Talpene Mohanty (1998) sanoo feministisen diskurssin sikiävän naisten henkilökohtaisesta kokemuksesta. Jaettu kokemus on ollut perusta, jonka varaan naisten identiteettiä ja sukupuolen yhtenäisiä tarpeita on rakennettu. Mohantyn mukaan naisten yhtenäisyyttä on käytetty tasa-arvopoliittikan välineenä ja se on osaltaan pitänyt feminististä liikettä yhtenäisenä.

Feministejä kritisoitiin pitkään kokemuksen käytöstä yksinomaan sorron käsitteellistämisen välineenä. Nykytutkimukselle kokemus on alistamisen todentamisen lisäksi alistuksen todentamisen tärkeä tapa tutkia ja tuottaa tietoa meitä ympäröivästä todellisuudesta. Koivunen & Liljeström (1996) pitävät kokempohjaista tietoa merkittävänä osana tutkimusta, joka pyrkii naisten äänen esiintuomiseen. Tutkijat paikantavat kokemuksen ”analyysin, teorian ja käytänteiden sekä näiden arvottamisen perustana” (emt., 273-275, ks. myös Daly 1973 ja Harding 1983).

Tutkimustani ohjaa naiskeskeinen feministinen ajattelu, joka pyrkii korostamaan naissubjektin sidosta naisiin kollektiivina. Toisin sanoen naisten välisillä suhteilla on suuri merkitys naissubjektin muodostumiselle. Koivunen & Liljeström (1996, 284) karrikoivat ajatuksen ”naisten ajatellaan oikeuttavan, todistavan ja vahvistavan toistensa subjektiuden ja identiteetin.”

Kokemukseen perustuvaa tietoa on myös kritisoitu monien feministitutkijoiden taholta. Judith Grantin (1993) mukaan kokemuksellinen tieto kykenee ainoastaan kertomaan todellisuuden nykyisestä tilasta, ei arvioimaan nykytilan puutteita tai mahdollisuuksia. Kaikki tieto ei voi siksi Grantin mukaan perustua kokemukseen, sillä on kyseenalaista väittää ihmisen tietävän asioita, joita hän ei ole kokenut. Hän sanoo kokemuksen tutkimisen vaativan tuekseen feminististä perspektiiviä kyseenalaistamaan ja dekonstruoimaan ymmärrys sukupuolesta. Grantin ymmärryksen mukaan feministinen linssi ei voi koskaan rakentua vain naiskokemuksen varaan (Koivunen & Liljeström 1993; Grant 1993).

Sandra Hardingin (1987) yhtyy Grantin näkemykseen kokemuksen käytettävyydestä. Hän paikantaa kokemuksen osaksi sosiaalisen analyysia, jonka tuottaman tiedon avulla muokataan yhteiskunnan eri järjestelmiä ja kehitetään toimintoja vastaamaan ihmisten tarpeisiin. Harding korostaa käsitettä ”woman’s equal say” vedoten eri sukupuolten käsityksiin ja kokemuksiin yhtä arvokkaina. On tärkeää kuulla naisten kokemuksia miesten kokemusten rinnalla, jotta saisimme kokonaisvaltaisen näkemyksen itsestämme ja meitä ympäröivästä maailmasta. Yksipuolisesti tehdyt tulkinnat johtavat Hardingin mukaan puutteellisiin ymmärryksiin yhteiskunnasta ja yhteiskunnan rakenteesta. Hän näkee perusteltuna vaatia naisten ääntä kuuluviin yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden nimissä.

Tutkija puhuu naisten moniäänisyydestä ja korostaa tarvetta käsitellä naisten, sekä yhtä hyvin myös miesten kokemuksia yksilöllisinä. Eri luokkaa, rotua tai kansallisuutta edustavien naisten kokemukset ja näkemykset eroavat monella tapaa toisistaan. Tästä syystä on Hardingin mukaan tärkeää,

ettei naisten kokemuksista muodosteta yhtä suppeaa näkemystä vaan ymmärretään niiden eroavan paitsi miesten käsityksistä niin myös keskenään (1987, 6-10).

3.5 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus on aineistolähtöinen laadullinen tutkimus, jonka aineistonkeruun toteutan kirjoituspyynnön avulla. Omaelämäkerrallinen tutkimusaineisto palvelee tutkimukseni tarkoitusta, joka on paikallistaa naisten asemia ja vallanjaon sanelemia toimintamahdollisuuksia. Keskeistä tutkimukseni kannalta on aineiston näkeminen ainutlaatuisena, yksilöllisesti koettuna elämänä. Aineisto sanelee tutkimuksen suunnan ja nostaa tutkimuksen kannalta merkittäviä seikkoja analyysin keskiöön. Aineistolähtöinen metodi ymmärtää merkitysrakenteita sekä yksilöiden toimimista yhteisön sisäisten valtasuhteiden ja ulkoisten tekijöiden luomien odotusten puitteissa. (Koskela 2007.)

Omaelämäkerran kertoja tuottaa puhetta sekä henkilökohtaisen elämäkokemuksensa että yhteiskunnallisen tiedon kautta. Omassa tutkimuksessani hyödynnän fenomenologista perinnettä, jota käytetään usein kirjoitettuihin aineistoihin perustuvassa tutkimuksessa. Eskolan & Suorannan (1998) mukaan fenomenologinen perinne auttaa tutkijaa havainnoimaan yksityisiä tulkintoja ja tekemään yleistä ilmiötä käsittelevää analyysia. ”Fenomenologisessa menetelmässä ajatellaan, että yksityistapaus on esimerkki yleisestä” (Eskola & Suoranta 1998, 147). Sukupuoleen ja valtaan liittyvät diskurssit näyttävät voimakkaina tutkimukseni taustalla. Aineiston kertomuksen naiset toimivat monitasoisten ja erilaisia merkityksiä saavien valtasuhteiden piirissä. Marxin (1976) näkemys ”valtasuhteet muokkaavat ihmistä aivan yhtä paljon kuin ihmiset muokkaavat valtasuhteita” rakentaa osaltaan yhden feministisen näkemyksen mukaista mallia yksilön roolista yhteisön sisällä. Tutkimukseni tarkoituksena on paikantaa näitä diskursseja sekä nähdä valtasuhteita naisten jäsentämän todellisuuden kontekstissa.

3.6 Tutkimustehtävä

Tarkastelen pro gradu-tutkielmassani sukupuolta poliittisen vallan käytössä. Pyrin näkemään politiikassa toimivien naisten tapoja sekä käyttää valtaa että suhtautua mahdollisiin esteisiin oman uran varrella. Tavoitteenani on myös ollut tunnistaa käytäntöjä, joilla luodaan poliittisia hierarkioita ja pidetään yllä sukupuolittunutta vallanjakoa.

Pyrin vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin ja ymmärtämään niiden avulla lähemmin tutkimaani aihetta.

- Miten eri keinoin naiset kertovat menestyvänsä poliittisessa päätöksenteossa?
- Millaisena naiset kokevat oman osansa poliittisen vallankäytön areenalla?

Tarkentavat kysymykset:

- Mitä poliittiselta menestyjältä vaaditaan?
- Miten naiseus vaikuttaa naisten tapaan käyttää poliittista valtaa? Miten politiikka ja naiset kohtaavat?
- Kuinka poliittinen järjestelmä suhtautuu naispäättäjiin?

3.7 Tutkimusasetelma ja naisten elämäntarinat

Tutkimusaineistolla on merkittävä rooli tutkimuksessani. Tutkin sellaisten naisten toimintaa, jotka ovat raivanneet tiensä poliittisen päätöksenteon keskiöön ja menestyneet tällä haasteellisella alalla. Teoreettisen kirjallisuuden ohella pyrin saamaan naisten oman äänen kuuluviin käyttämällä tutkimusaineistona naisten kertomuksia omasta urastaan ja elämästään. Analysoin naisten elämäntarinoita feminististä tutkimusperinnettä hyödyntäen. Tämä auttaa minua pääsemään pintaa syvemmälle naisten tarinoiden ja löytämään aineistosta tutkimuksen kannalta merkittäviä kulttuurisia piirteitä. Koko tutkimuksen teon ajan on mielestäni perusteltua antaa aineiston ohjata tutkimusta niiden seikkojen tarkempaan tarkasteluun, jotka nousevat aineistosta kaikkein voimakkaimmin. Uskon pystyväni näin tavoittamaan tutkimukseni naisten äänen parhaalla mahdollisella tavalla.

Tutkimusaineistoni koostuu kolmestatoista naispoliitikon elämäntarinasta. Tutkimuksen naiset ovat toimineet kansanedustajina joko kaudella 2003-2007 tai 2007-2011. Naisten ikäjakauma on suhteellisen laava, heidän syntymävuotensa ulottuvat 1940-luvulta aina 1970-luvun loppuun saakka. Tut-

kimuksen kannalta on tärkeää huomioida, että naiset sijoittuvat eri puolille eduskunnan puoluekartalla. Jokainen eduskuntapuolue on edustettuna, mutta tunnistamisen minimoimiseksi en kuvaile poliittista karttaa tämän enempää. Tarkoitukseni on ollut hyödyntää aineistoa kunnioittaen joka tilanteessa naisten nimettömyyttä. Tämä näkyy joissakin käyttämissäni tekstilainauksissa, joista olen tarkoituksenmukaisesti peittänyt tunnistettavia kohtia. Suhtaudun erityisellä vakavuudella naisten nimettömänä pysymiseen koska tutkimusaineistoni sisältää poliittisten päättäjien julkikuvan kannalta ristiriitaista materiaalia. Pidän tätä erityisen tärkeänä tutkimusetiikan kannalta.

Naisten elämäntarinoissa näkyy jokaisen persoonallinen ote ja tarinat poikkeavat toisistaan laajasti. Siinä missä toinen kertaa elämäänsä nuoruusvuosista nykypäivään, peilaa toinen uransa nykyhetkeä julkisuudessa käytyyn keskusteluun naispoliitikoista. Tutkimusaineistoni tekstit vaihtelevat reilun puolen liuskan tekstistä muutaman sivun pituiseen tarinaan. Aineistoni koostuu valtaosin sähköisessä muodossa kirjoitetusta aineistosta, mutta joukkoon mahtuu myös käsin kirjoitettuja, postitse toimitettuja tekstejä.

Vaikka naiskansanedustajat ovat tutkimuskohteena valtavan mielenkiintoinen ja monessa suhteessa vähälle huomiolle jäänyt ryhmä, liittyy ryhmän tutkimiseen joitakin vaikeuksia. Koska tutkimuksen kohteena olevat naiset ovat tehneet elämäntyönsä politiikan parissa, on heistä muodostunut jollain tapaa poliittisia tuotteita. Tämä tarkoittaa käytännössä, että kaikki mitä naiset sanovat tai kirjoittavat on harkittua ja tarkoituksenmukaista. Myös naisten käyttämää kieltä voisi luonnehtia politiikan kieleksi, joka jättää usein lukijaan enemmän kysymyksiä kuin vastauksia. Omassa tutkimustyössäni jouduin ilahduttavan harvoin tilanteeseen, jossa koin, että tutkimaani aineistoa voisi tulkita usealla eri tavalla.

Vältin omassa tutkimusprosessissani monet sudenkuopat, joihin olin aiemmin pelännyt putoavani. Tuntien politiikan toimintakulttuureja, pelkäsin että aineistoni jää pintapuoliseksi ja etteivät naiset paljasta itsestään kuin tietoisesti valitun elämänpiirin. Yllätyksekseni naisten kertomuksissa oli huomattavan vähän omaksi vaalipuheeksi luonnehdittavaa aineistoa. Enemmänkin yllätyin kuinka suurin sanakääntein ja syvemmin analysoimatta naiset paljastivat asioita elämästään. On toki tuotava esiin, ettei naisten tarinoista löydy syväluotaavaa analyysia heidän henkilökohtaisista heikkouksistaan tai virheistään, mutta se selittyy myös kirjoituspyyntöni muotoilulla. Keräsin tietoisesti naisten kertomuksia omasta menestymisestään ja saavutuksistaan uransa varrelta. Ajattelin myös tämän aiheen herättävän naisissa halun vastata tutkimuspyyntööni mieluummin kuin jos olisin pyytänyt heitä kuvailemaan politiikassa arjessa esiintyvää epätasa-arvoa.

Naispoliitikkojen tuottama puhe asettaa minut tutkijana tarkastelemaan erityisellä kriittisyydellä heidän sanomisiaan. Tämä ei merkitse, että naisiin tulisi suhtautua epäluotettavina tai epärehellisinä. Tarkoitin, että on pidettävä mielessä ulkoinen todellisuus, joka seuraa heitä myös ansiotyönsä ulkopuolelle. Kirjoittajan tieto perustuu tämän omiin kokemuksiin, mutta myös kuulopuheisiin ja yleisiin luuloihin. (Alasuutari 1999, 95-100) Naispoliitikkojen suhteen väritetyn totuuden muuttuminen faktaksi on vielä yleistä todennäköisempää. Julkisuuden juorut ja eduskunnan sisäinen tiedonvaihto voivat värittää naisten näkemyksiä. Tutkijana en ota kantaa siihen, missä määrin ulkoiset tekijät voivat vaikuttaa naisten ajatteluun. Korostan, että naisten kertomukset käsittelevät suurelta osin heidän omaa elämäänsä. Se nousee päällimmäiseksi analyysin teon eri vaiheissa.

3.7.1 Analyysin eteneminen

Kiinnostus tutkimukseni aihetta kohtaan heräsi syksyllä 2009 tehdessäni korkeakouluharjoitteluni eduskunnassa. Kiinnostuin naispoliitikkojen erilaisista tavoista hallita julkista kuvaansa sekä tasa-painotella yksityisen ja julkisen minänsä välillä. Oman tutkimukseni kannalta on ollut suuri hyöty, että olen työskennellyt naiskansanedustajien parissa tutkimuksen teon ajan. Syventyessäni analysoimaan naisten elämäntarinoita pystyn kiinnittymään heidän kuvailemiinsa käytäntöihin ja ymmärtämään naisten kuvailemaa elämän kuormitusta.

Oman tutkimukseni voi nähdä pyrkimyksenä ymmärtää naispoliitikkojen elämänpiiriä, johon liittyy erilaisia mahdollisuuksia kuten myös vastoinkäymisiä. Eläydyn naisten kokemukseen ja tarkastelen heidän tekemiään valintoja sekä niiden perusteluja.

Kuten laadullisen analyysin kohdalla usein tehdään, suoritin omassa analyysissäni kaksi vaihetta, havaintojen pelkistämisen ja arvoituksen ratkaisemisen. Käytännössä nämä osat kietoutuvat yhteen tutkimuksen teon suuressa kokonaisuudessa. (Alasuutari 1999, 39.) Aloitin analyysin tekemisen tutustumalla tutkimusaineistooni perusteellisesti. Tein lämmittelyanalyysia listaamalla kirjoituksissa käsiteltyjä aihealueita ja yksittäisiä termejä. Tarkoitukseni oli tarkastella kirjoitusten omaelämäkerallisuutta tutkimalla naisten kertomisen tapoja. Pyrin myös kiinnittämään huomiota sekä olennaiselta vaikuttaviin asiasisältöihin että kielellisiin ilmaisuihin. Havaitsin pian naisten teksteistä yhtäläisyyksiä, joihin syvennyin esimerkiksi listaamalla naisten käyttämiä sanoja. Tein kolme eri listaa niistä sanoista joilla naiset kuvaavat itseään, toisia naispoliitikkoja sekä politiikkaa yleensä. Tämä johdatti minut syvempään analyysiin naisten vallankäytöstä.

Analyysini jatkui aineiston yksinkertaistamisella ja teemoittelulla. Laadullisessa analyysissä tämä vaihe on erityisen merkityksellinen, sillä on pyrittävä välttämään liiallisia yleistyksiä. On samanaikaisesti tehtävä näkyväksi laadullisen aineiston monimuotoisuus ja kyettävä tuomaan esiin kaikkein olennaisin. Vaikka pelkistäminen tuntuu tutkimuksen teon eri vaiheissa vaikealta, tulee sen tekeminen nähdä lopputuloksen kannalta välttämättömänä. Kuten Alasuutari (1999, 43) kuvailee: " – jos keskittyy elämän ja tutkimusaineiston loputtomaan moninaisuuteen, ilmiöstä ei saa lopulta mitään otetta. Kaikki peittyi loputtomista eroista koostuvaan harmauteen."

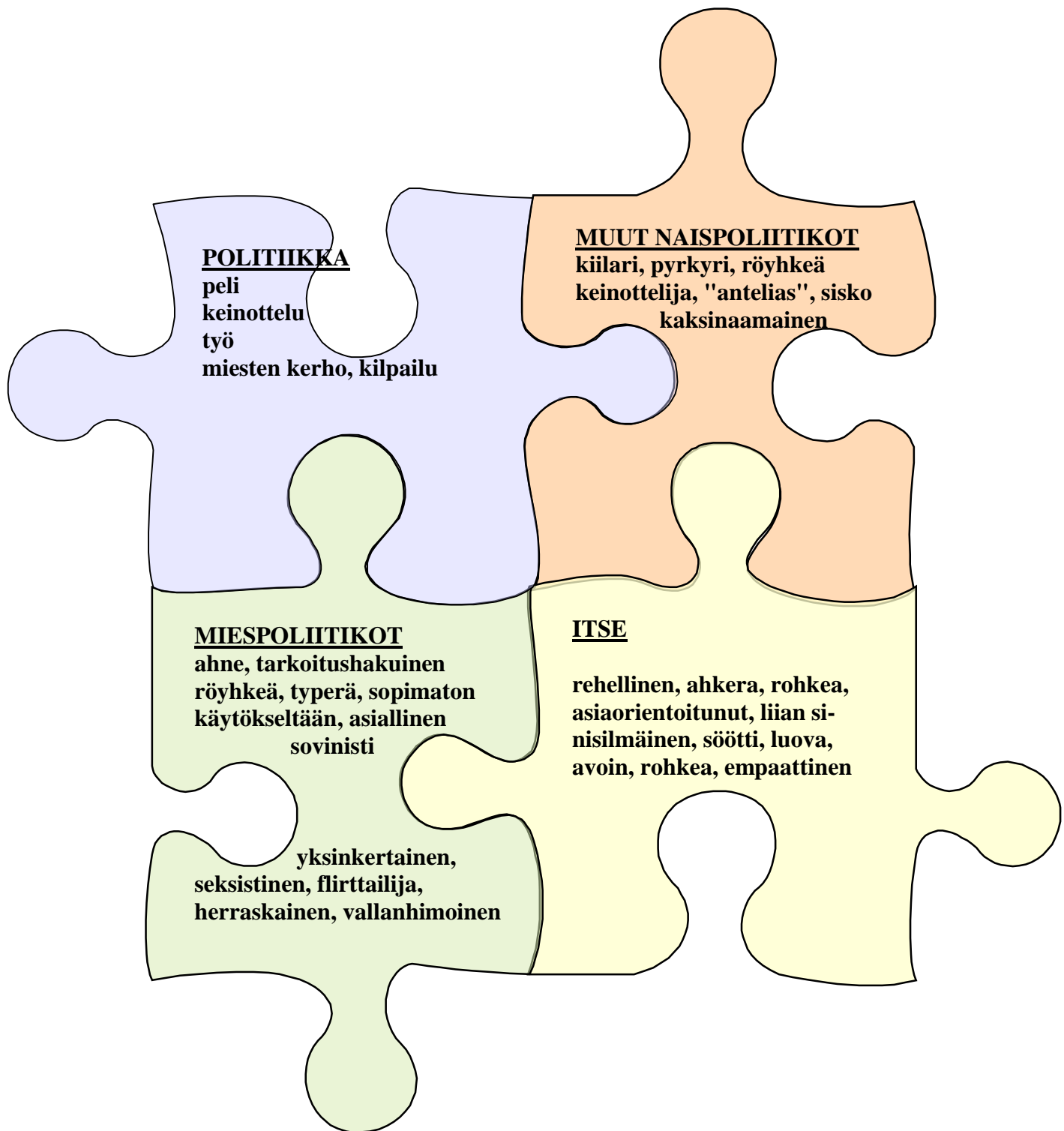
Aineiston tyypittely johdatti minut syventymään naisten rooleihin peli-metaforan avulla. Tarkastelin poliittista vaikuttamista pelinä, jossa naiset pelaavat joko sukupuolensa tai puolueensa edustajina. Tämä teoretisointi johdatti minut tarkastelemaan naisten tekemiä valintoja ja heihin kohdistuvia odotuksia lasikaton käsitteen avulla. Päädyin näkemään naisten ulkoisen lasikaton ohella heidän sisäisen lasikattonsa, joka sekä kiteyttää tutkimukseni eri osa-alueita yhteen että nostaa keskusteluun aivan uusia kysymyksiä.

Pohdin tutkimuksen teon aikana omaa tutkijan rooliani. Koska leipätyöni liittyy kiinteästi tutkimaa- ni aiheeseen koin tärkeäksi nostaa esiin omat intressini aiheen tutkimiseen. Aiheen liiallinen läheisyys voi heikentää tutkijan objektiivisuutta, mutta samalla aihealueen tunteminen on suureksi hyödyksi. Omaan tutkimusprosessiini kuului hetkiä, jolloin huomasin aineiston kiinnittyvän liikaa tutkimiini henkilöihin. Reflektoin koko tutkimusprosessin ajan omia ajatuksiani ja muuttuneita käsityksiäni naispoliitikoiden elämästä. Pidän tätä ehdottoman tärkeänä, jotta omat tuntemukseni eivät vaikuttaisi tutkimukseni lopputuloksiin. Koska tarkoitukseni on ollut sukeltaa ennakkoluulottomasti naispoliitikkojen elämään, olen tietoisesti asettanut itseni havainnoijan rooliin. Oma arkeni poliitikkonaisten keskellä heijastuu varmasti lopullisesta tutkimuksestani. Vaikka aiheen läheisyys voi tuottaa tutkijalle ylimääräistä päänvaivaa, olen itse kokenut prosessin aikana huomattavasti enemmän iloa kuin turhautumisen kokemuksia. Olen nauttinut suuresti saadessani tutkia aihetta, joka herättää minussa suuria intohimoja niin työssä kuin yksityiselämässäkin.

4 Naiset tarinoiden takana

Tässä luvussa tulkiten tutkimukseeni osallistuvien naisten elämäntarinoita ja analysoin heidän kertomaansa. Luku 4 jakaantuu yhdeksään alalukuun, joista jokainen muodostaa oman itsenäisen kokonaisuutensa. Luvussa 4.1 käsittelen tekijöitä, jotka ovat herättäneet naisissa kiinnostuksen politiikkaa ja päätöksentekoa kohtaan. Luvussa 4.2 tarkastelen naisten politiikan teon tapoja sekä uralla saavutettuja etappeja. Naisten vahvuuksia käsitellään luvussa 4.3 ja vastaavasti luvussa 4.4 uran varrella koettuja haasteita. Luvussa 4.5 analysoin naiseuden etuja sekä mahdollisia sudenkuoppia politiikan teossa ja luvussa 4.6 tarkastelen tutkimuksen naisten roolia naisena vallankäyttäjänä. Naisverkostot ja naisten verkostoitumisen esteet ovat luvun 4.7 aiheena. Viimeisessä alaluvussa 4.8 käsittelen naispoliitikkojen ja median välistä suhdetta.

Aloitin naisten tarinoiden analysoinnin lämmittelyanalyysillä. Listasin naisten kuvailemia sanoja ja ilmauksia, jotka tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa saavat syvempiä merkityksiä. Tarkastelin keskeisimpiä naisten käsittelemiä teemoja ja päädyin analysoimaan neljää naisten kuvailemaa aihealuetta: politiikkaa, miespoliitikkoja, muita naispoliitikkoja sekä heitä itseään. Lämmittelyanalyysini tuotti yllättävän jyrkän ja samalla mielenkiintoisen jaottelun.

Kuvio 1. Naisten käyttämät termit heidän elämäntarinoissaan

Naiset kuvaavat politiikkaa ankaraksi peliksi. Poliitikasta puhuessa käytetään termejä keinottelu ja kilpailu, mutta yhtä lailla moni yhdistää sanan työ politiikan tekemiseen. Poliitiikan luonteeseen liitetään ajatus miesten valta-areenasta, jolla naiset kelpuutetaan vain sivurooleihin. Miespoliitikot eivät saa sen hellempää arviota. Miehiä kuvataan samalla yksinkertaisiksi että tarkoitushakuisiksi keinottelijoiksi. Joissain teksteissä korostetaan miesten seksistisiä luonteenpiirteitä ja sopimatonta

käytöstä. Voimakkaimmin aineistosta nousee näkemys miehistä ahneina ja vallanhimoisina yksilöinä, jotka näkevät asioista vain yhden puolen. Miesten röyhkeyden ohella valtaosa naisista korostaa miesten pitävän aina miesten puolta. Poliitiikan tärkeimpiä päätöksiä tehdään edelleen poikien keskinäisissä saunailloissa.

Naiset liittävät miespoliitikkoihin ja muihin naispoliitikkoihin lähestulkoon päinvastaisia piirteitä kuin itseensä. Jako on silmiinpistävän selkeä. Vaikka miehistä käytetään ankariakin ilmauksia, kuvataan toisia naispoliitikkoja ehkä vielä jyrkemmin sanakääntein. Kuvailun taustalla on hyvin siloteltu kuva omista piirteistä. Samalla kun muut naiset etenevät "reittä pitkin", on oma toiminta esimerkillisen viatonta ja reilua. Muita naisia kuvataan kiilareiksi ja pyrkyreiksi, jotka tekevät moitittavan lyhytjänteisiä päätöksiä. Kaksinaamaisuuden lisäksi muiden naisten katsotaan tekevän lehmänkauppoja vain oman asemansa parantamiseksi. Oman aseman parantamista ruoditaan yllättävän paljon myös seksin kautta. Naisten kirjoituksissa löytyy selviä viittauksia muiden naispoliitikkojen tapaan edetä urallaan vaikutusvaltaisten miesten sänkyjen kautta.

Omaan naispoliitikon rooliin yhdistetään termejä empaattinen, asiaorientoitunut, söötti ja sanavalmis. Moni kuvaa itseään määrätietoisena ja sitkeänä, eikä avoimuus tai auttavainen elämänote heikennä heidän rooliaan politiikassa. Vaikka moni korostaa olevansa kokenut ja peräänantamaton politiikan ammattilainen, löytyy aineistosta myös toisensuuntaisia näkemyksiä. Ahkeruuden ohella jokunen nainen sanoo olevansa liian sinisilmäinen tai hyväuskoinen päästäkseen politiikan korkeimpiin asemiin. Naisten kirjoitusten pohjalta voi nähdä, että valtaa pitävien miesten suosikkityön roolista on pitkä matka vallankäytön kovaan ytimeen. Naispoliitikkona sen matkan taittamiseen kuluu paljon jalkatyötä.

Kuten edellä olevista luonnehdinnoista on havaittavissa, naiset kertovat omasta henkilökuvastaan huomattavasti siloisemmin kuin muiden poliitikkojen persoonista. Tässä yhteydessä on tärkeää nähdä naisten tuottamat tarinat omaelämäkerrallisina teksteinä. Omaelämäkerta on minäkeskeistä kerrontaa. Yhtäläillä kuin se kannustaa lukijaa kuuntelemaan, rohkaisee se kertojaa jakamaan omaa tarinaansa. Omaelämäkerrallinen kerronta, jota tutkimusaineistonikin edustaa on joskus jopa hämmentävän yhtenäistä ja eteenpäin vievää. Lukijalle jää usein pohtimaan, kuinka kertojan elämä voi noudattaa näin lineaarista kaavaa. Elämäkerralliselle kerronnalle on tyypillistä, että kertoja rakentaa sekaisin olevista tapahtuvista yhtenäisen juonen, jonka hän kiinnittää aikaan ja paikkaan (Riessman 2000, 334). Elämäkertaotteita tutkittaessa tulee ymmärtää, että kertoja itse määrittelee mitä tarinaan sisällyttää ja mitä jätetään kertomatta. Kuten Riessmann (1993, 2) toteaa: "Luonto ja maailma eivät

kerro tarinoita, yksilöt kertovat". Riessmanin (1993, 3-5) mukaan omaelämäkerrassa tuodaan erityisesti esiin kokemuksia, joiden yhteydessä on tapahtunut murros joko itsensä ja yhteiskunnan tai ideaalin ja todellisuuden välillä. Tämä havainto antaa itselleni uuden tavan tarkastella naisten tarinoita elämäkertatutkimuksen avulla. Naisten tuottamissa teksteissä kiteytyy sekä oman aseman ja yhteiskunnan että ideaalisen minän ja todellisen minän rajapintoja. Tapa, jolla naiset kuvailevat itseään ilmentää ihanteita, joita he ihailevat ja oletettavasti myös tavoittelevat. Riessmanin havainnosta voidaan myös ymmärtää, ettei omaelämäkerrallisen kerronnan voida olettaa luovan kokonaisvaltaista ja pettämätöntä kuvausta tutkittavasta ilmiöstä. Onkin mielenkiintoista pohtia, mikä on saanut naiset sisällyttämään tarinoihinsa juuri ne asiat, joita tässä tutkielmassa analysoin. Koska laajempi syventyminen ei ole tämän tutkimuksen puitteissa mahdollista, pidän tärkeänä kannatella Riessmanin herättämää ajatusta omaelämäkerrallisen kerronnan ominaispiirteestä. Muuttumattomien henkilösuhteiden ja arkisen harmaan valiokuntatyön sijaan naiset kuvaavat kokemuksia, joihin liittyy suuria tunteita tai muutoksen kokemuksia.

Poliitikkojen elämäkertoja tutkiessa on huomionarvoista tunnistaa piirre, joka toistuu narratiivisessa tutkimuksessa. Ken Plummer (1995, 174) kuvailee sitä sanomalla, "tarinat keräävät ihmisiä ympärilleen." Tarinankerrontaa voi tämän ajatuksen turvin pitää yhteisenä toimintana kertojan ja kuuntelijan välillä. Toimintaan sisältyy oletus, että tarinan kuuntelija ymmärtää sen ympäristön ja historiallisen kontekstin, johon kertoja tarinansa sijoittaa. Tätä ajatusta soveltaa myös Laslett (1999), joka laajentaa näkemystä itsestä kerrotuista tarinoista osaksi laajempaa yhteiskunnallista tutkimusta. Laslettin mukaan tutkimalla yksilöllistä kerrontaa voidaan ilmentää paitsi yksilöllisen ja yhteisen toiminnan merkityksiä sekä prosesseja niin myös todentaa tapoja, joilla ihmisten välisiä suhteita tuotetaan ja muokataan.

Yhtä lailla kuin kertoja ohjaa tarinan kulkua käyttämillään termeillä ja kehityskaarilla niin on tärkeä havainnoida tapa, jolla tarina kiinnitetään tiettyyn aikaan ja paikkaan. (Emt., 392.) Tutkiessani naispoliitikkojen toimintaa ajan ja paikan merkitys nousee esiin. Mielenkiintoisella tavalla muun muassa suhtautuminen maailman vääryyksien korjaamiseen kuvataan olevan kiinteästi kiinni ajassa. Käsittelem tätä laajemmin luvussa 4.1.1. Yhtä lailla naiset kiinnittävät omia elämätarinoitaan Suomessa tapahtuvaan poliittisen ilmapiirin muutokseen ja luovat ajasta selkeän määrittäjän omista teksteistään. Pohtiessaan lasikattoja naiset vahvistavat Ken Plummerin esittämän oletuksen tarinan kertojan ja kuuntelijan jaetusta tietoisuudesta. Samoja oletuksia näkyy myös naisten tavassa kuvata uransa alkuaikoja ja sitä edeltävää poliittista heräämistä. Naiset lausuvat ylimalkaisia viittauksia silloiseen poliittiseen ilmapiiriin ja jättävät täsmentämättä monia puoluepolitiikkaan liittyviä tekijöitä. Naisten

tarinoita tutkiessa on helppo nähdä vastuu, joka tutkijalle tekstin tulkinnassa jätetään. Aivan kuten Catherine Kohler Riessman (2000, 337) toteaa, "Sukupuolen identiteetti tuotetaan ja muokataan sosiaalisessa tilanteessa kertomuksen kuulijoiden kanssa ja heidän toimestaan."

4.1 Kiinnostus politiikkaa kohtaan

Tutkimuksen naisten poliittinen nousukiito ei ole suinkaan alkanut kaikilla samassa elämäntilanteessa eikä samanikäisenä. Monelle naispoliitikolle kansanedustajan ura on ollut kypsän iän projekti, jota ennen on tehty jopa vuosikymmenien ura toisaalla. Yhtä lailla aineistosta löytyy myös naisia, joiden poliittinen ura on käynnistynyt todenteolla jo parikymppisenä. On huomionarvoista todeta, että poliittinen kypsyminen näyttää aineiston perusteella olevan ihmisen persoonasta ja elämäntilanteesta riippuvainen. Poliittinen suuntautuneisuus tai puoluepolitiikka ei pitkällä aikavälillä tarkasteltuna näytä vaikuttavan kärkipoliitikkojen aktivoitumisikään. Julkisuudesta tuttuja, nuoria politiikan kiintotähtiä on noussut lähes jokaisen eduskuntapuolueen riveistä. Nuorista tähdistä huolimatta suurin osa kansanedustajista nousee eduskuntaan keski-ikäisenä tai keski-ikäen ylittäneenä.

Tutkimusaineistoihin tutustuessa on mielenkiintoista havaita, että vaikka naisten elämänhistoriat poikkeavat toisistaan, löytyy heidän poliittisista elämänkaaristaan monia yhtäläisiä piirteitä. Yksi ilmeisimmistä sijoittuu poliittisen uran alkupäähän.

4.1.1 Intohimo ja maailman parannusvietti

Valtaosa tutkimukseen osallistuneista naisista nimeää halun edistää oikeudenmukaisuutta yhtenä keskeisistä syistä poliittiselle aktivoitumiselle. Moni sanoo havahtuneensa heikoimpien kansalaisten ahdinkoon, mikä on ollut omiaan herättämään heissä maailmanparantajan piirteitä. Erityisen nuorina politiikkaan pyrkineillä naisilla maailmantuska ja epäoikeudenmukaisuuden seuraaminen kävivät aika-ajoin lähes hallitsemattomaksi. Vastaavasti kypsemmän ikäpolven naisedustajat kuvaavat ymmärtävänsä oman toimintansa rajallisuuden ja tekojensa vaikutukset. Poliitiikkaa voisi heidän kuvaustensa perusteella luonnehtia yhteistyöksi ja vaihtokaupaksi hyvien asioiden saavuttamiseksi. Kaikkea ei voi korjata kerralla, mutta aina on yritettävä parhaansa. Pyrkimys muutokseen ja asioiden korjaamiseen henkii vahvasti tutkimusaineistosta.

Olen pyrkinyt urallani vaikuttamaan yhteisiin asioihin, muuttamaan maailmaa eläville paremmaksi paikaksi elää. (Nainen 5)

En ole pyrkinyt mukaan politiikkaan luodakseni uran. Halusin vaikuttaa epäkohtiin, saada aikaan muutosta. Koin yhteiskunnan epätasa-arvoisena. (Nainen 4)

Maailman parannuksen näkökulmasta on silmiinpistävä, kuinka monia eri merkityksiä "parannettava maailma" saa naisten poliittisten tavoitteiden yhteydessä. Yhdelle maailman parantaminen merkitsee viereisen maakunnan asioiden hoitoa kun toinen potee suurta maailmantuskaa kehitysteistyöhön ja Balkanin sotaan liittyen. Naisten iästä ja puoluetustasta riippumatta naiset kuvaavat omaa intohimoaan politiikkaa ja vaikuttamista kohtaan jopa kliseisen samankaltaisella tavalla.

Kuten aiemmin on todettu, naisten innostuksen heräämiseen on monia eri syitä ja ne vaihtelevat laajasti ideologian, iän sekä muiden tekijöiden perustella. Kuitenkin yksi tekijä nousee vahvasti monen poliittikkonaisen kertomuksesta. Kiinnostus politiikkaan on herännyt arkisia epäkohtia ja työelämän ongelmia seuraamalla.

Olin työssä alkoholistien parissa opiskeluaikanani ja sieltä jäi kipinä pyrkiä vaikuttamaan näitä arvoja edistävän hyvinvointiyhteiskunnan lainsäädäntöön ja ennen kaikkea käytännön tasolla siten, että lait ja hyvinvointipalvelut toteutuisivat niin, että yksikin ihminen on tärkeä. (Nainen 2)

Koin erityisesti terveydenhuollon parantamisen tavoitteekseni johtuen ennen poliitikon uraani saamastani koulutuksesta ja työkokemuksesta. Olin myös lapsena nähnyt paljon sairautta perheessäni -- . (Nainen 6)

Tutkimusaineiston perusteella kokeneemman ikäpolven naisille maailman vääryyksien korjaaminen näyttäytyi yksinkertaistaen realistisempänä kuin nyky-yhteiskunnan vaikuttajille 1960- ja 1970-lukujen hengessä ajateltiin, että ongelmat oli korjattavissa ja globaali tasa-arvo oli mahdollista saavuttaa. Tietenkin oli silloinkin persoonasta, omasta oppineisuudesta ja ideologiasta kiinni, miten nuori aktivisti ympäröivästä maailmasta ajatteli. Suuressa mittakaavassa voidaan kuitenkin todeta, että sen ajan henki puski nuoriin ihmisiin uskoa muutoksesta ja demokratian voimasta. Kuten Semi Purhonen (2008, 25) toteaa: "60-lukulaisille tärkeää on myönteinen kokemus 'maailman muuttamisesta' ja kapinoimisesta perinteitä vastaan."

Vastaavasti 1980- ja 1990-luvulla nuoruutensa eläneet naispoliitikot kuvailevat poliittista heräämistään ennen kaikkea järkipäätösten myötä. He käyttävät termejä kuten vastuu, haaste, pyrkimys ja mahdollisuus. Näiden termien takana on luja usko tapoihin, joilla asioita voidaan muuttaa paremmaksi politiikan avulla. On huomionarvoista, että kokeneemman poliitikkokaartin tarinoissa varsinkin uran alkuaikojä kuvataan enemmän tunteen kuin järjen kautta. 1970-luvulla poliittisen herätyksen saaneen naisen kuvailussa toistuu sanat missio, intohimo ja kiinnostus. Yhtäläillä tunnetta osoittaa saman ikäpolven nainen termeillä rakkaus, ihmisyyys ja positiivinen suhtautuminen.

Vertaillen kokeneen ja pääosin päivänpolitiikasta eläköityneen sukupolven maailmanparannusviettiä nykyisiin aktiivipoliitikkoihin on perusteltua todeta, että katto on laskenut nykypäivän politiikan teossa. Poliitiikan tekemisen arki ja päätöksenteon realismi tuo intohimoisetkin maailmanparantajat nopeasti maan pinnalle. 1970-luvulla vallinnut oikeudenmukaisuuden ja myönteisen kehityksen edistäminen on monellakin tapaa väljähtynyt realismin rattaissa. Tähtiin kurottelun sijaan politiikka usuttaa tarkastelemaan arkea hyvin lähellä niitä kosketuspintoja, joilla naisten oma arkinen maailmakin asettuu. Taianomaisen intohimon ja mission sijaan nykypoliitiikan maailmanparannusta värittää globaalien ongelmien ja välttämättömyyksien mukanaan tuoma vastuu.

Moni tutkimukseen osallistunut nainen pitää tärkeänä omaa rooliaan naisena politiikan miehisessä maailmassa. Naiset kertovat näkevänsä itsensä kaikkien naisten edustajaksi tai jopa esitaistelijaksi. Monelle kokeneellekin poliitikolle ajatus roolimallin osasta tuntui tärkeältä ja samalla lähes itseltään selvältä.

Olen pyrkinyt poliittisella urallani omalla esimerkilläni rohkaisemaan kaikkia naisia ottamaan vastaan vastuullisia tehtäviä ja haasteita, joita monesti vielä kuvitellaan pelkästään miesten tehtäviksi. (Nainen 9)

Naisten puheessa tehty työ ja omien pyrkimysten motiivit esitetään monessa kohtaa varsin kapealaisesti. Työtä on tehty paljon ja se on vaatinut uhrauksia. Tähän keskusteluun liitetään ajatus siitä, että oma politiikkaan ryhtyminen on tapahtunut "isänmaan puolesta". Naiset kuvailevat, että halu vaikuttaa asioihin on saanut luopumaan omasta ja perheen yhteisestä ajasta. Kansanedustajan työn raskautta ja omia uhrauksia tuodaan erityisesti nuoremman ikäpolven naisten teksteissä esiin. On merkillepantavaa kuinka pitkän poliittisen uran omaavat ja osaltaan jo eläköityneet naiset painottavat uhrauksien sijaan asioita, joihin he ovat päässeet vaikuttamaan ja edistysaskeleita, joita he ovat

olleet ottamassa. Tutkimusaineiston pohjalta voidaan sanoa naispoliitikoiden roolin muuttuneen tässä suhteessa viimeisen 20 vuoden aikana. Jaana Kuusipalo (1989) tutki naisten etenemistä politiikan huippupaikoille. Hän tarkastelee Suomen ensimmäisiä naispoliitikkoja Miina Sillanpäästä Hertta Kuusiseen ja peilaa näiden naisten elämäkokemuksia 1980-luvun naispoliitikoihin. Kuusipalon mukaan naisten poliittinen toiminta keskittyi varsin kapealle alueelle. Intressit keskittyivät heikompiensaisten auttamiseen ja naisten aseman parantamiseen niin kotona kuin myös työelämässä. "Naisten poliittinen toiminta kytkeytyi siis myös valtiollisessa politiikassa samoihin kysymyksiin, jotka olivat aktivoineet heitä kansalaisyhteiskunnassa ja ruohonjuuritasolla". (Emt., 174.) Naispoliitikoiden työ keskittyi "naisten erityiskysymysten" ympärille vuosikymmeniksi eteenpäin. Naisilla oli merkittävä rooli hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisessa ja työtä riitti pitkälle 1980-luvulle saakka.

Tultaessa 2010-luvulle on poliitikon työn vaatimustaso noussut sekä naisten itsensä että muiden ihmisten silmissä. Markku Koski (2010) pohtii väitöskirjassaan *Hohto on mennyt herrana olemisesta* median ja politiikan välistä suhdetta. Kosken mukaan poliitikoilta vaaditaan entistä enemmän kykyä hallittuun kanssakäymiseen median kanssa. Samalla kun politiikan tekeminen keskittyy entistä voimakkaammin yksittäisen poliitikon personaan, korostuu oman imagon rakentamisen rooli. Koski (em., 203) kuvaa imagopolitiikkaa välineenä vastata politiikan muuttuneisiin haasteisiin. "Imagopolitiikko pyrkii tekemään itsestään sen, mikä oli ja on mahdollista vain kuninkaille ja diktaattoreille. Hän yrittää luoda itsestään ainutlaatuisen ja korvaamattoman hahmon, joka täyttää täysin ja pysyvästi sen aseman tai paikan jossa hän on tai johon hän pyrkii."

Kosken kuvaama kasvaneiden odotusten maailma heijastuu myös oman tutkimukseni naisten teksteistä. Naispoliitikoilta odotetaan roolinsa kokonaisvaltaista hallintaa. Työn, median ja perheen muodostamaan elämänpiiriin on tullut paljon ylimääräistä, joka naisten teksteistä nähdään osittain turhanakin. Kansanedustajan tekemä parlamentaarinen työ ei enää ole koko kuva naisten työstä, vaan edustajan odotetaan toimivan monella sektorilla yhteiskunnassa. Järjestö- ja hyväntekeväisyistyöstä sekä erilaisesta verkostotoiminnasta on tullut kiinteä osa naisten arkea.

Eva Hänninen-Salmelin (1987) pitää naisten kannalta tärkeänä, että heidän osallistumisensa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon on kokonaisvaltaista. Hän esittää huolensa naisten jäämisestä keskeisimpien päätöksentekopaikkojen ulkopuolelle. Hänninen-Salmelin (em., 98) sanoo "Naisten vahvistunut asema poliittisina päätöksentekijöinä ei riitä, vaan yhtä oleellista on heidän asemansa ja tehtävänsä valtion eriasteisissa koordinoivissa ja päätösvaltaa omaavissa keskushallinnon viroissa."

Naisten vaikuttamisen arviointi onkin syytä tehdä kokonaisvaltaisesti. Vain näin voidaan aidosti nähdä, missä määrin naispoliitikot vaikuttavat yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

4.1.2 Pyrkimys vastuullisuuteen

Naispoliitikkojen pohdintoista löytyy vahva ajatus vastuullisuudesta. Moni on kokenut poliittisen aktivoitumisen osaltaan jopa velvollisuutena. On täytynyt pyrkiä muuttamaan asioita ja nostamaan tiettyjä teemoja poliittiseen keskusteluun. Naisten kokema vastuullisuus näkyy myös pohdinnassa poliittisten päätösten seurauksista. Erityisesti kokeneet poliitikot korostavat omaa rooliaan osana järjestelmää, jonka muuttaminen voi olla vaikeaa, muttei mahdotonta. Naiset näkevät arjessaan, niin päiväkodin parkkipaikalla kuin ruokakaupan jonossakin ihmisiä, joiden elämään heidän tekemänsä päätökset vaikuttavat.

Pyrkimyksenäni politiikassa on ollut päästä vaikuttamaan politiikan sisältöihin ja tekemiseen niin että tavallisen ihmisen ääni tulisi kuuluviin. (Nainen 8)

Naiseus on peruskivi. Siitä syntyy kyky ajatella asioita vaikuttavuuksien kautta vastuullisesti. Kun taas miehinen tapa on "ratkaista" asiat pohtimatta sitä miten ne vaikuttavat ihmisiin. (Nainen 2)

Vastuullisuuden ylistyspuheen rinnalla naiset esittävät joutuneensa kasvotusten politiikan jähmeän koneiston kanssa. Naiset myöntävät tehneensä kovia kompromisseja ja vaienneensa paikoissa, joissa olisivat halunneet saada äänensä kuuluviin. Omia tekoja ja päätöksiä selitellään ryhmäkurin tai politiikan realiteettien varjolla. Poliitikassa täytyy tehdä myönnytyksiä, eikä tätä jätetä sanomatta naisten kertomuksissa. Naiset tunnustavat toimineensa yksittäisissä tilanteissa tavalla, jota itse arvostelevat tai jonka he tuomitsevat. He arvostelevat pääosin miesten muodostamia yksioikoisia kantoja, jotka viedään suurissa ryhmissä mielivaltaisesti läpi.

*Poliittinen valta ei sittenkään ole ryhmissä vaan joissakin despooteissa tai pienehköissä kli-
keissä, jotka sitten pitkälle sanelevat ryhmämkin kannan. Usein tämä tapahtuu ilman sen
kummempaa halua tutustua tasapuolisesti perusteluihin. (Nainen 11)*

Samaan hengenvetoon naisten suusta tuomitaan ankarasti edellä kuvattu yksioikoinen suhmurointi, mutta äänestysajankohtana naiset äänestävät ryhmän mukana, jopa omaa mielipidettään vastaan. Vastuullisuuden kokeminen ja arvon noudattaminen siis näyttävät olevan muun politiikan tekemisen tavoin häilyväistä.

4.1.3 Perheen ja arjen merkitys

Useissa naisten puheenvuoroissa kerrotaan perhetaustasta, joka on luonut pohjan yhteiskunnalliselle heräämiselle. Perheessä käydyt keskustelut sekä politiikan seuraaminen ovat innostaneet ja kannustaneet naisia luomaan omaa poliittista uraa. Moni heistä sanookin, ettei olisi pyrkinyt eduskuntaan alun perinkään ilman perheen merkittävää tukea. Vanhemmilta saatua hyvää kotikasvatusta ja innostusta yhteiskunnalliseen keskusteluun kuvataan kaiken poliittisen heräämisen alkuna.

-- Samoin kotona saatu kasvatustapa (on vaikuttanut tapaan käyttää poliittista valtaa), jonka vuoksi en ymmärrä, enkä hyväksy teräväkynärpäistä pyrkyryyttä, enkä pelin politiikkaa. (Nainen 4)

Vanhempani ovat yhteiskunnallisesti osallistuvia henkilöitä. Kodin henki on tarttunut meihin kolmeen lapseen. (Nainen 12)

Kotitaustan lisäksi naisten elämä arki näkyy kertomuksissa. Moni puhuu perheen arjen ja kansanedustajan velvollisuuksien yhdistämisestä sekä siihen liittyvistä ongelmista. Hyvässä muistissa on myös aika ennen kansanedustajan tehtävää.

Takana on elettyä elämää, omakohtaisia vaikeuksia. Ei tarvitse kuvitella toisen tilannetta, sen tietää. (Nainen 4)

Perheeltä saatua tukea kuvataan naisten teksteissä pyyteettömäksi. Tämä piirre toistuu valtaosassa tutkimusaineistoani ja erityisesti nuoremman polven poliitikkojen kertomuksissa puhe perheestä eroaa myös kirjoitustyyliältään politiikan ja työn kuvailusta. Perheeseen kohdistuva luottamus ja käänteisesti sanottuna politiikan tekoa leimaava varpaillaan olo puskevat läpi naisten tuottamista teksteistä. Osittain raadollisella tavalla paljastuvat naisten elämän todelliset luottohenkilöt. Politi-

kan arjessa on vilkuiltava olkansa yli ja uskottava samalla niihin ihmisiin, joiden tukeen voi varmuudella luottaa.

4.2 Omat saavutukset ja panostukset

Tutkimukseen osallistuneet naispoliitikot kuvailivat omia vahvuuksiaan keskenään hyvin samankaltaisesti. Ahkeruus, sinnikkyys ja oikeudenmukaisuus laskettiin omiin luonteenpiirteisiin, puoluekannasta tai iästä riippumatta. Voidaanko päätellä, että naispoliitikoksi valikoituvat ne, joilta löytyy tutkimuksen naisten kuvailemia piirteitä? On perusteltua väittää, että politiikassa pärjäävät paitsi ahkerat ja asiaansa osaavat, niin myös kunnianhimoiset ja sinnikkäät yksilöt. Käsittelen tässä luvussa tutkimieni naisten kokemia saavutuksia ja niiden eteen tehtyjä uhrauksia. Tämän ohella tarkastelen naisten kertomuksia haasteista, joita he ovat poliittisella urallaan kohdanneet.

4.2.1 Uralla eteneminen

Tutkimusaineistoni naisten urapolut eroavat monella tapaa toisistaan. Osa on rakentanut pitkän uran siviiliammattissa, kun taas osalla politiikka on ollut uran keskiössä nuoruusvuosista lähtien. Mielenkiintoista kyllä, naiset liittävät omiin persooniinsa muiden tutkimieni naistenpoliitikkojen kanssa samoja luonteenpiirteitä. Sama toistuu naisten tavoissa kuvata uran etenemistä. Uraa ovat vauhdittaneet samat hyveet, ahkeruus, innostus ja itsensä likoon laittaminen.

Nykyiseen asemaani kansanedustajaksi, valtuuston puheenjohtajaksi jne. olen päässyt kovalla työllä. Se on vaatinut paljon aikaa, rahaa ja uhrautumisia. Remonttisuunnitelmia on pitänyt siirtää, koska vaalit vievät rahat, kesämökki on vain unelma. (Nainen 9)

Kun olin liittynyt X puolueeseen, pääsin lastensuojelujäseneksi ja vähitellen sosiaalilautakunnan puheenjohtajaksi – kaupunginhallituksen varapuheenjohtajaksi ja puheenjohtajaksi, valtuutetuksi ja kansanedustajaksi. Tähän kului kaksikymmentä vuotta. (Nainen 3)

Monissa tarinoissa korostetaan, että naiset ovat saavuttaneet urallaan juuri niitä paikkoja, joita ovat ryhtyneet tavoittelemaan. Usein taustajoukkojen ja oman ydinryhmän kannustus on ollut ehdotto-

man arvokasta ja tarpeellista. Voidaan myös nähdä, että naiset tavoittelevat kovalla työllään poliitista uskottavuutta ja hyväksyntää äänestäjien sekä toisten päättäjien silmissä. Uskottavuuden hallinta on osa JP Roosin (1998, 21-22) elämänpolitiikan teoriaa. Naiset kuvaavat omaa elämänsuunnitteluaan Roosin jäsentämällä tavalla. Omien valintojen ja elämän reittien taustalla on paitsi tietois- ta suunnittelua myös haasteita, joihin vaikuttavat naisten toiminnan ohella muiden ihmisten tekemät valinnat.

Olen pystynyt hyvin etenemään lähes kaikkiin niihin tehtäviin, jotka olen ottanut tavoitteeksi. Osaa näistä tehtävistä en ilman toisten kannustusta olisi edes ajatellut tavoittelevani. Mielenkiintoista on että vaikka keski-ikäiset tai ikääntyneet miehet ovat olleet oman kokemukseni mukaan suurin kyseenalaistajien joukko, muodostavat tähän ikäryhmään kuuluvat miehet suurimman osan mm. tukiryhmässäni. (Nainen 8)

Tutkimusaineiston perusteella voidaan pohtia, onko naisten uralla kaikkia niitä esteitä, joita he itse edessään näkevät. Moni sanoo yllättyneensä paikoista, joihin on tullut urallaan valituksi. Useassa tutkimusaineistoni teksteissä myös katsotaan taaksepäin uran merkittäviä hetkiä, joissa toisten ihmisten kannustus tai painostus on puskenut heitä eteenpäin. Suppean empiirisen aineistoni turvin voidaan näin nähdä, että naisten urakehitys tyssää myös politiikassa usein tietoiseen päätökseen olla pyrkimättä tehtäväasteikossa ylöspäin. Joissakin paikoissa myös koettu itsetunnon ja röyhkeyden puute jarruttaa naisten ansioluettelon kasvua. Tätä ilmiötä voidaan kutsua "sisäiseksi lasikatoksi", joka työmarkkinoilla olevan lasikaton tavoin vaikeuttaa naisten etenemistä yhteiskunnan ja liike-elämän korkeimpiin tehtäviin. Naisten tavat hahmottaa oma sisäinen lasikattonsa ovat yksilöllisiä eikä lasikattoa välttämättä tunnista omassa elämässään. Tästä kertoo naisten tapa kertoa sukupuolen vaikutuksista omaan työhönsä.

Tutkimuksen poliitikkonaiset kuvailevat naiseutta pääsääntöisesti enemmän hyötynä kuin haittana politiikan tekemisessä. Puuttumatta vallanjakoon tai saavutettuihin asemiin he kokevat olevansa jopa miehiä pätevämpiä kansan edustamisessa sukupuolensa ansiosta. Naiset kokevat elämässään systemaattista variaatiota sukupuolten työnjaon suuntaisesti. Tarkemmin sanottuna naisten elämä arki on täynnä elämän eri tasoilla tapahtuvia asioita. Naiset osallistuvat päätöksentekoon, jolla vaikutetaan ihmisten arkeen. Samalla kun he tekevät suuria poliittisia valintoja, näkyvät seuraukset syy-seuraus –suhteena ihmisten arjessa.

Kansanedustajan työn lisäksi perheen arjen pyörittäminen leimaa naisten elämää. Päivittäinen kontakti perheen ruoka-askareisiin ja lasten päivähoitoon pitää ammattipoliitikon jalat maassa sekä osaltaan saa heidät näkemään politiikan ihmisläheisen sekä ratkaisukeskeisen puolen. Toinen seikka, joka mainitaan naisten eduksi, tai paremminkin miesten tappioksi on miehinen röyhkeys. Perheen arkinen realismi sekä ylläpitää sidosta heikompiosaisiin että estää vallanhimoa nousemasta oman työteon tavoitteeksi. Uskotaan, että miesten on helpompi pudota tähän ansaan.

Tapani käyttää valtaa sisältää laillisuuden ja vahvan ihmisyyden näkemyksen, aina pitää muistaa heikomman tilanne. (Nainen 5)

Moni poliitikonainen myöntää pyrkineensä uransa varrella todistamaan muille omaa pätevyyttään ja osaamistaan. Varsinkin nuorelle naiselle tulee tilanteita, joissa on vakuutettava ihmisiä myös oman puolueen sisällä. Kovista paineista huolimatta naiset eivät ole antaneet itsekunnioituksen murtaa. Pikemminkin he korostavat tehneensä politiikkaa omalla persoonallaan, unohtamatta omia vahvuuksiaan tai heikkouksiaan.

Politiikan tekemisen keinoksi mainitaan reittä pitkin eteneminen. Mielenkiintoista kyllä, nuoremman polven kansanedustajat eivät käsittele aihetta lainkaan, kun vastaavasti aiemmilla kausilla vaikuttaneista edustajista yli puolet nostaa asian esiin. Naiset kertovat tavasta, jolla osa miesedustajista on ajanut läpi "antelioiden" naisten esityksiä ja vauhdittanut näiden poliittista uraa.

On huomattavaa, että en ole edennyt ns. reittä myöten mihin tehtävään missä ammatissa tai luottamustoimissani. Luonnollisesti senkin vuoksi olen joutunut kärsimään, koska en ole ollut "sillä lailla antelias". -- Joukossa on monenlaisia kiilareita ja pyrkyreitä, jotka etuilevat ja ovat ottamassa tarjolla olevat parhaat palat. (Nainen 12)

Kohtelu on voinut olla toisenlaista, nuorempana ajoittain kiusallistakin - normaalin flirtin ja epäsovittavien ehdotusten maastossa. Konkreettisia kiusauksia on ollut tarjolla, mutta en ole niihin tarttunut. (Nainen 11)

Tässä yhteydessä on tietenkin huomattava tutkimusaineiston rajallisuus, eikä pidä luoda liian jyrkkiä oletuksia politiikan seksuaalisesta latautuneisuudesta. On kuitenkin mielenkiintoista pohtia, voidaanko tutkimusaineistosta tehdä laajempia johtopäätöksiä. Ovatko politiikan tavat muuttuneet? Eikö nykyiseen poliittiseen kulttuuriin kuulu kähmintää ja seksuaalista vihjailua? Vai onko median

lonkeroiden levennettyä asiasta vain vaiettu? Jukka Kanerva (1994, 108) arvioi poliittisen elämän tulleen entistä läpinäkyvämmäksi politiikan yksilöllistymisen seurauksena. Kanervan mukaan politiikassa on tapahtunut voimakas personoitumisen aalto. Tällä hän tarkoittaa, että kuulijan on vaikea erottaa poliitikon käsittelemiä tuloksia tämän persoonasta. Poliitikkojen roolissa voidaan näin nähdä tapahtuneen voimakas käänne entistä henkilökeskeisempään ammatillisuuteen. Kansalaiset näkevät poliitikot näiden poliittisena persoonana, kokonaisuutena, johon yhdistetään kysymys poliittisesta uskottavuudesta ja luotettavuudesta. Kanervan kuvailema ilmiö on tuonut poliitikon elämän samalla entistä avoimemmaksi. Poliitikko ei ole vastuussa äänestäjille vain työssään, vaan myös yksityiselämän valinnat ja vapaa-ajan toiminta nousevat uudella tapaa julkiseksi. Ilmiö itsessään syventää entisestään poliitikkojen painetta suoriutua työnsä ohella myös muusta elämästään moitteettomasti. Media täyttää tässä suhteessa tehtävänsä ja tuo esiin poliitikkojen virheet. Työn ohella myös poliitikkojen yksityiselämästä halutaan tehdä läpinäkyvämpää kuin koskaan ennen.

Poliittinen uskottavuus on monien miesedustajien kohdalla viime vuosina kärsinyt. Niin sanotut seksiskandaalit ja henkilökohtaisiin naissuhteisiin liittyvät lööpit ovat mustanneet paitsi entisen pääministerin mainetta myös maksanut entiselle ulkoministerille hänen tehtävänsä. Voidaanko tästä muutoksesta päätellä, että politiikassa on tultu entistä herkemäksi alatyylin touhuille ja sopimattomalle käytökselle? Demokratian ja naisten aseman kannalta olettamukseni on tietenkin toivottava. Tutkimusaineistoni perusteella voidaan nähdä indikaattoreita, joiden mukaan asiaosaaminen ja sinnikkyys ovat keskeisimpiä perusteita politiikassa pärjäämiselle. Reiden sijaan poliittisella uralla edetään virallisia reittejä pitkin.

JP Roosin mukaan työ on keskeinen osa yksilön persoonaa ja toimii osaltaan tukemassa pyrkimystä kontrolloida omaa sisäistä minää tarkoin määritellyn julkisivun taakse (Roos 1985b). Naisten tarinoissa puhe omasta onnistumisesta liitetään politiikassa saavutettuun menestykseen tai omaan perheeseen. Poliittisesta menestyksestä puhuttaessa korostetaan omaa osaamista ja asiantuntevuutta. Roosin käyttämän elämänpoliitikka-käsitteen yhteydessä ammattitaidon korostaminen voidaan nähdä pyrkimyksenä häivyttää omaa roolia naissukupuolen edustajana. On ymmärrettävää, että naiset pyrkivät säätelemään omaa julkista kuvaansa maskuliinisia arvoja korostavalla politiikan kentällä. Naiset voivat luoda ammattitaitoon perustuvan roolin, jonka puitteissa he luovivat arjen vaikuttamistyössään. Työllä luotu oikeutus voi näin toimia myös välineenä, jolla peitetään sisäisen, yksityisen minän piirteitä.

4.2.2 Mistä on joutunut luopumaan

Tutkimukseni perusteella naiskansanedustajien elämän suurimpia haasteita on perheen ja työn yhteensovittaminen. Tämä pätee erityisesti pienten lasten äiteihin, jotka kokevat olevansa poissa lastensa arjesta. Nämä naiset myöntävät potevansa poissaolostaan huonoa omaatuntoa säännöllisesti. Vuosien varrelta lasten joulujuhlista tai päättäjaisistä poisjääminen on jäänyt naisten mieleen.

Yhteistä aikaa on vähän lasten ja miehen kanssa. Tehtävät vaativat paljon keskittymistä ja joskus kotona ollessanikin voin olla henkisesti "jossakin" muualla. (Nainen 9)

Lapset olivat pieniä ryhtyessäni politiikkaan. Heidän hoidossa ja läsnäolossaan, samoin koti-elämässä jouduin luopumaan paljosta. (Nainen 12)

Sinikka Vanhala (2005) on tutkinut naisjohtajien huonoa omaatuntoa perheen ja työn yhdistämisessä. Valtaosa Vanhalan tutkimista naisista katsoi laiminlyöneensä perhettään työn takia. Naisten huonon omantunnon kokemukset on nähtävä sekä yksilöllisenä että yhteiskunnallisena ilmiönä, kuten Vanhala toteaa (em., 221) : "Se, että valtaosa kyselytutkimukseen osallistuneista keskijohtoon sijoittuvista naisista ainakin jossain määrin kantoi huonoa omaatuntoa siitä, että ei ehdi hoitaa kotiasioita kunnolla, kertoo paitsi työelämän vaativuudesta, niin myös niistä vaateista, joita naiset itse asettavat itselleen." Naispoliitikkojen luopumisen kokemuksista löytyy samoja piirteitä. Työn vaatimusten ohella naisten luomat kuvitelmat, odotukset ja tavoitteet vaikuttavat heidän luopumisen kokemuksiinsa. Itselle asetetut vaatimukset vaikuttavat tapaan, jolla naiset näkevät itsensä äidin ja vaimon roolissa.

Perheen tekemien joustojen lisäksi myös tutkimuksen naiset ovat joustaneet. Moni kertoo asettaneensa perheen tarpeet keskiöön ja jättäneensä pyrkimättä korkeimpiin luottamustehtäviin. Mielenkiintoista naisten puheissa on tapa, jolla luopumisista kerrotaan. Omia valintoja ei selitellä tai niille ei haeta oikeutusta. Yhtälailla yhdenkään naisen tekstissä ei korosteta omaa äidin roolia eikä omaa vastuullisuutta perheen huolenpitäjänä. Omista pyrkimyksistä luopuminen nähdään luonnollisena äidin rooliin kuuluvana. Päätöksiä ei murehdita taaksepäin eikä haikailla menetettyjä paikkoja. Siinä hetkessä tehtyjen päätösten takana seistään jopa 20 vuoden kuluttua.

Minua pyydettiin (X-puolueen naisjärjestön) puheenjohtajaksi, josta tehtävästä kieltäydyin perheen hyväksi. Saman tein eurovaaliehdokkuuden kanssa. (Nainen 12)

Perheen ohella poliittinen ura on tasapainoilua epävarmuuden kanssa. Kansanedustajan työ on päättyötä, jossa työsuhte kirjoitetaan neljäksi vuoksi kerrallaan. Vaalityötä tehdään henkisesti koko kauden ajan ja sen tekemiseen vaaditaan paitsi henkistä kanttia, myös taloudellisia uhrauksia.

Omaa rahaa laitoin vaalityöhön vuosien varrella paljon. Tultuani valituksi eduskuntaan luovuin työstäni ja arkielämästä perheeni kanssa. (Nainen 6)

Varttuneemmalla iällä politiikkaan tulleet naiset ovat perheen sijaan pahoillaan oman ammatin menettamisestä. Moni heistä harmittelee ammattitaitonsa häviämistä. Ammatinharjoittamisen ohella naiset pelkäävät kadottavansa otteen tavalliseen elämään ja ihmisten arkeen. Tämän puheen yhteydessä verrataan naisten ammatillisia pyrkimyksiä miesten vastaaviin toteamalla, etteivät miehet edes halua pysyä kiinni ihmisten arjessa.

4.2.3 Ensimmäisenä naisena

Kuten aiemmin on todettu, suomalaiset naiset ovat saavuttaneet äänioikeuden ja poliittisen osallistumisen mahdollisuuden hyvin varhaisessa vaiheessa. Vuonna 1907 valitut 19 naiskansanedustajaa olivat maailman ensimmäiset parlamentin naisedustajat. (Sulkunen 1997.) Siksi onkin merkillepantavaa, että tänään, yli 100 vuotta myöhemmin naiskansanedustajat kuvaavat elämäntarinoissaan kokeneensa itsensä eri yhteyksissä "ensimmäisiksi naisiksi". Termit "lähes ainoa naisedustaja" ja "se ainoa nainen" toistuvat läpi tutkimusaineistoni. Kuvausta voidaan lähestyä kahdesta eri näkökulmasta. Voidaan kysyä ovatko naiset edelleen aliedustettuina eri luottamuselimissä ja työryhmissä vai muodostuuko ensimmäisenä naisena olemisesta naisille tavoite, jota he pyrkivät retorisesti vahvistamaan. Moni tutkimukseni nainen kuvaa roolinsa ensimmäisenä naisena perustaen väittämän tosiasioihin. Tehtäviin, joihin naiset on valittu, ei ole aiemmin asetettu kuin miehiä. Samalla tutkimusaineistosta nousee toinen ryhmä naisia, joiden ensimmäisenä naisena olemisen perustuu tunteiden myötä muodostettuun kokemukseen. Näille naisille ainoana naisena olemisen kokemusta selittää myös yksinäisyyden tunteella. Kertomuksissa peilataan yleiseen naisjohtajuutta karsastavaan asenneilmapiiriin. Aineistossa omaa pioneerityötä ja sen tuomaa yksinolon tunnetta perustellaan myös ajatuksella "huipulla tuulee". Kirjoittaja tarkoittaa tällä, että korkeaan asemaan nousseena naisena hänen ympärilleen ei riittänyt ihmisiä, joita hän oli ennen pitänyt ystävinään.

Naisten pohtiessa rooliaan ensimmäisenä naisena ja sukupuolensa pioneerina voidaan erottaa piirteitä, jotka heijastuvat kulttuurissamme käytävästä keskustelusta. Vilma Hänninen (2000, 21) kuvaa teoksessaan *Sisäinen tarina, elämä ja muutos* "sosiaalisen tarinavarannon" käsitettä. Hän viittaa tällä kaikkiin niihin kertomuksiin, joita ulkoinen maailma ja sosiaalinen ympäristö yksilölle tarjoavat. Naispoliitikkojen tapauksessa sosiaalinen tarinavaranto sitoo heidän elämäntarinoihinsa piirteitä kulttuurisesta puheesta ja mediassa käydystä keskustelusta. Kuten Hänninen (em., 21) kuvaa: "Sosiaalinen tarinavaranto sisältää kaikki ne tarinat, joita ihmiset kohtaavat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tai kirjojen ja tiedotusvälineiden kautta."

Yhtä lailla kuin ulkoiset ärsykkeet ja ympärillä käyty keskustelu, myös naisten omat odotukset vaikuttavat heidän tapansa tarkastella omaa rooliaan urauurtavana naispoliitikkona. Hänninen käsittelee myös tarinan syy-seuraussuhteita. (em., 64-66) ja sanoo, että "eräs perustavanlaatuinen syy-seuraussuhteiden jäsennyksen määre on se, missä määrin tapahtumisen nähdään olevan 'päähenkilön' omien toimien ja missä määrin olosuhteiden määräämää." Tämä on tärkeä asia ymmärtää juuri naisten kertoessa omasta osastaan ensimmäisenä naisena. Hännisen teoriaan perustuen voidaan nähdä, että myös naisten omat odotukset ja niiden toteutuminen tai toteutumatta jääminen voivat vaikuttaa tapaan, jolla he kertovat tarinaansa. Naisten kokemusten kannalta on tärkeää, mikä rooli ulkoisilla tekijöillä on ollut heidän odotustensa toteutumisessa.

Hännisen teoriaan peilaten, tutkimusaineistosta voidaan selkeästi erottaa kaksi naisten ryhmää. Ensimmäiseen ryhmään sijoittuvat naiset kuvaavat vähän odotuksiaan tai korostavat odotustensa täyttyneen oman uransa aikana. Näille naisille ensimmäisenä naisena oleminen on ennen kaikkea merkittävä ylpeyden aihe, jota he tietoisesti korostavat. Toisen ryhmän ensimmäiset naiset katsovat omaa polkuaan kriittisemmin. He näkevät itsensä uranuurtajina, jotka ovat kulkeneet kivisen tien raivatessaan polkua tulevaisuuden naisvaikuttajille. Tähän ryhmään sijoittuvien naisten puheesta heijastuu katkeruus. He kokevat kantaneensa painavan taakan yksin, vailla muiden naisten tukea ja kannustusta. On syytä kuitenkin todeta, ettei omaa urapolkua rakenneta uhri-roolin varaan. Myös kivisen tien kulkijoiksi itsensä kuvaavat naiset toteavat, ettei ole syytä katua mennyttä.

4.2.4 Omat vahvuudet ja intohimot

Jokainen tutkimuksen nainen ilmaisee olevansa ylpeä omista saavutuksistaan. Muutamissa teksteissä näkyy ajatus, että naisena tehdyt saavutukset tuntuvat entistä makeammilta, kun ne on hankittu politiikan miehisellä alalla. Moni nainen on vakuuttunut, että naisellisia piirteitä tarvitaan politiikassa ja niistä on suuri hyöty.

Vahvuuksinani pidän arjen tuntemusta, sosiaalisuutta ja kiinnostusta yhteisiin asioihin sekä tietynlaista intohimoa vaikuttaa muutenkin, kuin murisemalla huonoja päätöksiä. (Nainen 5)

Naisena perustelee asioita tarkemmin, huomioi arkea paremmin (oman elämän pyörittäminen kaiken ohessa pitää jalat maassa) ja röyhkeys varmaan puuttuu. (Nainen 5)

Naisten hyvät ihmissuhdetaidot tulevat esiin monessa kohdassa. Poliitiikka on ennen kaikkea kompromissien tekoa ja naiset kuvailevatkin lahjakkuuttaan erityisesti tällä saralla. He korostavat tekevänsä työtä ja elävänsä arkista elämää olemalla tarpeen tullen joustavia ja sovittelevia. Riidanhaluisuus ja toisten kanssa nokittelu ei naisten mukaan kuulu heidän toimintatapoihinsa, vaan nämä piirteet yhdistetään ainoastaan muihin nais- tai miespolitiikkoihin.

Olen myös ymmärtävä, sillä (naiseudella) on politiikassa suuri merkitys. Ymmärrän toisten käyttäytymistä ja osaan suhtautua erilaisiin konfliktitilanteisiin paremmin kuin moni muu. (Nainen 9)

Monelle naiselle politiikan paineita käsitellään perheen avulla. Ystävien ja perheenjäsenten kanssa keskustellaan ja käydään läpi työssä koettuja paineita, mutta näiden ihmisten suurin arvo on vapaa-ajassa, joka toimii vastapainona kiireiselle edustajan työlle. Tutkimusaineistossa perheen yhtenäisyys nousee monessa kohdassa esiin. Naiset pystyvät käsittelemään työn paineita muistuttamalla itseään elämän tärkeysjärjestyksestä. Työtehtävien muuttuessa jäljelle jää elämän perusyksikkö, oma perhe.

Naiseus on varmaan vaikuttanut sillä tavoin, etten ole koskaan ajatellut politiikan olevan koko elämäni. Suurimmat onnen hetket liittyvät lapsiini. (Nainen 1)

Perheen rooli tutkimukseni naisten elämässä on hyvin moninainen. Lukiessa naisten tarinoita perheestä muodostuu kuva naisten elämäntärkeänä tukijalkana, jonka varaan he laskevat paljon itses-tään. Perehtymällä naisten puheeseen voi nähdä myös muut perheen saamat merkitykset. Perheestä tuleekin selittävä tekijä, jopa syntipukki. Naiset irrottavat äitiyden poliitikon roolistaan, mutta tarpeen tullen he palaavat jälleen äideiksi. On huomionarvoista, että naiset korostavat äitiyden vaikut-tavan politiikan sisältöjen lisäksi urallaan tekemiinsä valintoihin. Monessa kohtaa perhe esitetään syynä siihen, miksi naiset eivät ole pyrkineet korkeimmille paikoille puolueessa tai havitelleet me-nestymisen kannalta tärkeitä luottamustoimia. Perhe seisoo selityksenä omien valintojen takana. Ristiriitaista kyllä, naiset kertovat samalla tuesta ja pyyteettömästä kannustuksesta, jota perhe on heille antanut. Tutkimusaineistoni pohjalta on nähtävissä trendi. Naiset, syystä tai toisesta, jopa jär-ruttavat omaa uraansa selittäen tekemiään valintoja perheen yhteisillä tarpeilla. On mielenkiintoista tarkastella mahdollisia syitä naisten valintojen takana. Palaan aiheeseen tarkemmin luvussa kahdek-san, jossa pohdin lasikattojen myyntiä naispoliitikkojen uralla.

4.2.5 Haasteet naisten uralla

Naisia moititaan usein turhasta vaatimattomuudesta. Naiset eivät pyri korkeisiin asemiin yhteiskun-nassa eikä heiltä löydy palavaa halua nostaa itseään esiin. Kuten Aaltio- Marjosola (2001, 19) lu-vussa 2.4 toteaa: "Erityisesti politiikan johdossa toimii enemmän miehiä kuin naisia, etenkin mitä ylemmäs hierarkkisissa rakenteissa mennään." Oma tutkimukseni osaltaan vahvistaa tätä näkemys-tä, mutta myös antaa naisten toiminnalle selityksiä.

Haluan edetä niin pitkälle kuin on mahdollista ja järkevää. (Nainen 9)

Lainauksen retoriikka kertoo, kuinka monimutkainen kokonaisuus naisten uralla eteneminen on naisille itselleen. Monella naisella on suuri halu edetä urallaan ja saavuttaa entistä parempia asemia päätöksentekoon vaikuttamiseen. On kuitenkin huomioitava, ettei naisten oma halu ja kova tahto ole ainoita tekijöitä, joiden ääni kuuluu naisten henkilökohtaisten pyrkimysten takana. Tämä ilmenee hyvin Nainen 9:n sitaatista, jossa hän toteaa ensin kunnianhimoisesti haluavansa edetä (urallaan) niin pitkälle kuin mahdollista. Lause ei kuitenkaan lopu tähän vaan nainen päättää lauseen to-teamukseen " ja järkevää". Mitkä tekijät määrittävät miten pitkälle naisen on järkevää edetä? Tykyt-tääkö pään sisällä omien tavoitteiden lisäksi myös velvollisuudentunto perhettä ja sen tarpeita koh-taan? Vai riivaako naisten alitajuntaa pelko vallan negatiivisista piirteistä?

On joskus tullut myös mietittyä, että kannattaako jotain asemaan tavoitella, jos joku uhkailee jopa perheen vahingoittamisella... tällaista voi olla miesten maailmassa todella! (Nainen 9)

Seuratessani kansanedustajien arkipäivää ymmärrän, mitä Nainen 9 tarkoittaa sitaatissaan. Sana "järkevää" selittää naisen omaa ajankäyttöä ja jaksamista. Jo rivikansanedustajalla työpäivät venyvät pahimmillaan kymmentuntisiksi ja lähes jokaiseen viikonloppuun riittää poliittisia tilaisuuksia tai edustustehtäviä. Aika perheen kanssa jää vähiin, ja monen kansanedustajan kohdalla myös huoli omasta jaksamisesta on aiheellinen. Moni kansanedustaja ja erityisesti perheellinen naiskansanedustaja kysyy itseltään, onko järkevää tavoitella vielä korkeammalle. Kansanedustajien luottamustehtävien lisäksi puolueen johtohenkilönä tai ministerinä on oltava jatkuvasti tavoitettavissa. Oma ja perheen kanssa käytetty aika vähenisi samalla entisestään. On näin hyvin ymmärrettävää, että naiskansanedustaja pyörittelee mielessään kysymystä, mikä on järkevää.

Tultuani valituksi eduskuntaan luovuin työstäni ja arkielämästä perheeni kanssa. (Nainen 6)

Myös ajan käyttö oli aluksi vaikeaa. Tuntui, että valitsin aina väärin. Olisi pitänyt olla maakunnassa ja eduskunnassa yhtä aikaa. Kritiikkiä tuli, kun ei näkynyt vaalipiirissä riittävästi. (Nainen 11)

Suurin asia mistä olen joutunut luopumaan, on aika kotona ja perheen kanssa. Luulen, että naisena kannan tästä miehiä suurempaa syyllisyyttä. Toiseksi olen ehkä joutunut luopumaan tiiviistä kaverisuhteista, mutta toisaalta olen saanut kasapäin uusia kaverisuhteita. (Nainen 8)

Olenkin luopunut monista tehtävistä, karsinut niitä ja yrittänyt raivata tilaa perheelle. Se ei ollut siihen aikaan kovin tavallista. Luultavasti tämä on maksanut juuri valtapeleissä: pitäisi olla aina läsnä siellä missä epävirallisesti keskustellaan. (Nainen 1)

Tutkimani politiikan kärkinaiset eivät kaikki allekirjoita väitettä, jonka mukaan sukupuoli rajoittaisi heidän mahdollisuuksiaan edetä politiikan kärkitehtäviin. On kuitenkin huomionarvoista, että varsinkin kokeneemman polven naiskansanedustajat kuvailevat poliittisen uransa alkutaipaletta merkittäväksi taisteluksi sukupuolistereotyyppien keskellä. Naisen täytyy osoittaa itse oma kyvykkyytensä ja pätevyytensä. Moni nainen myös sanoo, että naisena on oltava aina enemmän kuin vastaavalla koulutuksella ja kokemuksella varustettu mies. Saadakseen yhteisön hyväksynnän tulee naisen siis

oikeuttaa itsensä sekä tehdä näkyväksi omat kykynsä. Pätevyyden tarvetta on käsitelty myös Eeva Raevaara (2007), joka on käsitellyt termiä "vahva nainen" kunnallispoliitikkojen haastatteluissa. Raevaaran mukaan termi kuvaa kansallisia mielikuviamme naisten noususta mukaan poliittiseen päätöksentekoon. Vahva nainen nähdään tienraivaajana, joka pärjää politiikan maailmassa siinä missä mieskin. Raevaara tunnistaa termissä voimakkaan näkemyksen siitä, kuka nähdään uskottavana poliittisena toimijana. Puhe vahvasta naisesta osoittaa epäsuorasti, ettei politiikassa pärjää kuin vahvaksi määriteltävä nainen. Koska mies-sukupuoleen liitetään vahvuuden piirre, on perusteltua olettaa, että ollakseen uskottava poliitikko tulisi vahvan naisen tavoitella samankaltaisuutta miehen kanssa. (Emt, 116-118.)

Naiset joutuvat uhraamaan enemmän ja käyttämään kovempia keinoja kaiken saavuttaakseen.
(Nainen 9)

Naisena politiikassa joutuu todistamaan olevansa uskottava ja luotettava, huomattavan paljon vankemmin kuin mitä miessukukunnan edustajilla. Olet helposti nuorena naisena tyttö, aloittelija ym. vaikka sinulla kuinka olisi yhtä pitkä kokemus ja vankka osaaminen, kuin vastaavassa tilanteessa olevilla miehillä. (Nainen 5)

Politiikassa naisilla on mahdollisuuksia käyttää mediaa ihmisläheisen kuvan luomiseen, mutta menestyäkseen vallanjaossa naispoliitikolla on oltava auktoriteettia ja kovuutta. (Nainen 6)

Monille naisista omien heikkouksien pohdinta vaikuttaa hyvinkin vaikealta. Osassa aineistoa heikkouksia tarkastellaan omien epäonnistumisten myötä. Naiset korostavat, kuinka uran suurimmat esteet eivät ole liittyneet omiin kykyihin tai asiaosaamiseen, vaan omiin luonteenpiirteisiin ja sosiaalisiin taitoihin. Ymmärrettävästi nämä tekijät ovat tärkeässä roolissa politiikan tekemisessä, muttei kysymystä menestymisestä voi siltikään rakentaa kokonaan niiden varaan. Moni kääntääkin asian leikkimieliseksi pohdinnaksi, vältellen samalla aiheeseen syventymistä.

Suurimmat haasteeni ovat aina liittyneet valtataisteluihin. En ole niissä erityisen hyvä. -- Niin hassulta kuin se kuulostaa, olen aika ujo enkä mikään seurusteluelämän keskipiste. Tämä voi johtua siitä, että olen kauhean lyhyt ja tulen aina tönityksi. Uskon vakaasti, että pitkäsaarisenä olisin tyrmäävä. (Nainen 1)

Vaikka aiempi lainaus on kirjoitettu puolileikkisessä hengessä, sisältyy siihen tärkeitä huomioita. Kirjoittaja kuvailee heikkouksiaan valtataistelussa. Tämä piirre toistuu monessa kohtaa tutkimusaineistoani. Naiset pitävät itsensä tietoisesti valtataisteluiden ulkopuolella antamalla itselleen pätevä selityksen, "en pärjää niissä." Valtataistelujen lisäksi naiset kuvaavat suuria muutoksia vaikeina haasteina, joissa on tullut kolhuja mutta on tapahtunut yhtä lailla karaistumista.

Naisten uran kannalta on ollut merkittävää, kuinka he ovat selvinneet kohtaamistaan haasteista. Moni toteaaakin, että jälkeempään katsottuna niistä selviämiseen on vaadittu paksua nahkaa. Valtaosassa aineistoa haasteista kerrotaan samalla kaavalla. Naiset kertovat omasta periksi antamattomuudesta ja sinnikkyyydestä, joilla omaa työtä on jatkettu eteenpäin.

Olen saanut monta kertaa turpiini ja hävinnyt äänestyksiä enkä ole tullut valituksi niihin tehtäviin, joita olen havitellut. Yleensä olen selvinnyt sitkeydellä tai siirtynyt muihin aiheisiin. (Nainen 2)

Kun kohtaan esteen, olen toistaiseksi keksinyt tovin jälkeen kuinka kierrän esteen tai muutan kärkeä ja jatkan sitten asian edistämistä toista kautta. (Nainen 13)

Olen oppinut taistelemaan tavoitteiden puolesta. Sitkeyttä se on antanut. Naiseus on antanut myös monia keinoja. Niitä pitää vain osata käyttää. (Nainen 9)

Tärkeä keino haasteista selviytymiseen on terve periksi antaminen. Tämä ei tarkoita samaa kuin luovuttaminen, vaan omista tavoitteista höllentämistä tavalla, joka on lopputuloksen kannalta edullisinta.

Parhaimpina selviämisen ja eteenpäin pääsemisen keinoina on varmaan ollut kyky tehdä työtä erilaisten ihmisten kanssa ja joustaminen ehkä omissa tavoitteissa. (Nainen 8)

Politiikassa monesta työasiasta tulee helposti henkilökohtaista. Kansanedustajat vastaavat äänestäjilleen ja joutuvat jatkuvasti antamaan selityksiä sekä omille että myös muiden tekemisille. Myös poliittinen valtapeli ja asioiden juntaaminen pienissä piireissä tuovat lisähaasteita erityisesti naiskansanedustajien työhön.

Olen edelleen liian sinisilmäinen politiikkaan. En halua kyynistyä. Pelin politiikka on vastenmielistä. Selviytyminen on puhumista. Puran perheelle ja kavereille, jotka pitävät täysin hulluna sitä, että kukaan haluaa tehdä tätä työtä. (Nainen 4)

Edellisen kirjoittajan tavoin naiset tekevät teksteissään jakoja "minä ja muut" sekä "me ja muut". Näille yhtenäinen piirre on oman toiminnan oikeellisuus, verraten epärehellisiä tai moraalittomia valintoja tekeviin muihin. Mielenkiintoista jaoissa on tapa, jolla kohteen "muut" ominaisuudet ja teot vaihtelevat. Naiset ikään kuin irrottavat itsensä hetkeksi kuvailemastaan tarinasta ja asettavat itsensä ulkopuolisen tarkkailijan rooliin. Hetkessä he jättävät roolin nykyisenä tai entisenä naiskansanedustajana ja asettavat itsensä empiirisen asiantuntijan rooliin. Kokemuspohjansa turvin he oikeuttavat itsensä arvioimaan ja arvostelemaan ryhmän "muut" käyttäytymistä ja yksilöllisiä ominaisuuksia.

Edellä kuvattu itsensä ulkopuolistaminen voi toimia myös naisten puolustusmekanismina. Irrottamalla itsensä likaisesta poliittisesta pelistä he suojelevat itseään. Naisten on näin mahdollista säilyttää oma, puhdasta peliä harjoittavan poliitikon roolinsa. On ymmärrettävä, että naisten tapa irrottaa itsensä rumasta politiikan pelistä on merkityksellistä myös poliittisen menestyksen kannalta. Vain oikeuttamalla tekonsa omissa silmissään on mahdollista tehdä itsensä uskottavaksi äänestäjien edessä. Menestyvän poliitikon on näin uskottava oma tarinansa, oli se kuinka totta hyvänsä.

4.3 Naiset vallankäyttäjinä

Tutkimieni naiskansanedustajien kuvailuissa naisten vallankäytön tavat poikkeavat monella tapaa miesten harjoittamista käytännöistä. Vallankäytön tapoihin liittyvä sukupuoliero on yksi seikka, jossa naiset osoittavat erityisen voimakasta yksimielisyyttä. Heidän tarinoistaan löytyy selkeä yhteinen näkemys, jonka mukaan naisten tavat käyttää valtaa ovat miehiä moninaisemmat. Siinä missä mies lannistuu, jos hän ei saavuta tavoittelemansa, on nainen valmis yrittämään toisella tapaa uudelleen. Kuten Nainen 13 kuvaa:

Kun kohtaan esteen, olen toistaiseksi keksinyt tovin jälkeen kuinka kierrän esteen tai muutan kärkeä ja jatkan sitten asian edistämistä toista kautta. (Nainen 13)

Käsittelen tässä kappaleessa naisten vallankäytön tapoja sekä naisten välistä yhteistyötä. Viimeiseksi pureudun tutkimaan naisten ja median välistä suhdetta.

4.3.1 Naiseuden edut ja sudenkuopat

Tutkimukseen osallistuneet naiskansaedustajat korostavat olevansa iloisia omasta naiseudestaan. Suurin osa näkee sukupuolen vaikuttavan omaan poliittiseen uraan ja eduskuntatyöhön merkittävästi. Pieni vähemmistö vastanneista pitää sukupuolta vain osana heidän biologiaansa, jonka vaikutukset omaan persoonaan ovat rajalliset. Powel (1993) kuvaa tämän vähemmistön käyttävän naiseuden vähättelyä puolustusmekanisminaan. Omaksumalla miesten tavoitteet, motiivit ja tyylin he jättävät arvostelijoille mahdollisimman vähän tarttumapintaa. Viittaukset tämänkaltaiseen toimintaan näkyvät myös omassa tutkimusaineistossani, mutta niiden rooli on hyvin marginaalinen.

Tutkimusaineistoni naisten mukaan sukupuoli on vaikuttanut siihen, mitä teemoja he ovat politiikassa pyrkineet ajamaan. Moni puhuu ihmisten arjen turvaamisesta sekä ikäihmisten ja lasten hyvinvoinnista. Tähän liittyy läheisesti aiempi pohdinta naisten poliittisesta heräämisestä, joka on monen kohdalla tapahtunut ihmisten arjen vaikeuksia seuraamalla.

Naiseus on vaikuttanut siihen, että etusijalla politiikan teossa ovat lasten, perheiden ja vanhusten asiat. Viime vuosien aikana suureksi tavoitteeksi on nimenomaan naisena, noussut vastuuta ympäristöstä ja lasten ja tulevien lasten maailmasta. (Nainen 2)

Monessa tutkimusvastauksessa pohditaan omaa naiseuden roolia myös kielteisessä merkityksessä. Monissa tilanteissa tai uran kriittisessä vaiheessa on tullut vastaan tilanteita, joissa oman sukupuolen häivyttäminen on ollut paras ratkaisu. Naiset kuitenkin korostavat, etteivät ole kieltäneet tai niinkään tietoisesti vältelleet naiseuden esiin nostamista. Enemmänkin oma rooli "hyvänä jätkänä" on tullut luontevan huomaamattomasti oman toiminnan taustalle. Tämä kuvastaa 2.3 käsittelemääni Hirdmanin tulkintaa miesnormatiivisuudesta. Hirdmanin mukaan naisia ja miehiä ei nähdä yksilöinä, vaan heihin suhtaudutaan stereotyyppisinä oman sukupuolensa edustajina. Tästä syntyy yksilöön kohdistuvia ennakko-oletuksia, jotka näkyvät myös tutkimusaineistossani.

Tietoisesti olen kuitenkin välttänyt keskustelua nais-mies kysymyksestä, vaikka se nousi uudelleen esiin valittaessa puoluepiirille uutta puheenjohtajaa, joka on vielä nuorempi nainen. Eh-

kä olen yrittänyt olla ”hyvä jätkä” ja halunnut pitää yhteydet miesporukoihin osaamiseeni kohdistuvista epäilyistä huolimatta. (Nainen 8)

Tultuani valituksi (X-järjestön) ensimmäiseksi naispuheenjohtajaksi lähes X--vuotisen historian aikana ja sen jälkeen muihin keskeisille (alan) vaikuttamisen paikoille, luulen että valintani olla erityisesti puheenjohtaja, ei erityisesti naispuheenjohtaja, on ollut hyvä linja. (Nainen 8)

Politiikan monipuolistuessa naiset ovat usein edustaneet uutta ja tuoretta ajattelua. Naisten näkemyksiä on kaivattu niin päivän politiikan teossa kuin myös valiokuntien luottamuksellisissa keskusteluissa. Poliittisissa puolueissa on yhtä lailla herätty naisten rooliin poliittisen kiinnostuksen herättäjinä. Vaaliuurnilla moni naispuolinen kärkiehdokas jättää lukuisat miesehdokkaat taakseen.

Naiseus on vahva ase, jota voi käyttää oikein – mutta myös väärin, minkä yhä useammat naispoliitikot kieltävät. Naisia tarvitaan aidosti politiikkaan, työelämään, talouselämään, koulutusmaailmaan kaikille tasoille ja tahoille. Nainen on yhtä hyvin koulutettu ja ominaisuuksiltaan sopiva kuin mieskin vallankäyttöön, mutta naisten on myös tartuttua tilaisuuksiin. (Nainen 10)

Ehkä suurin haaste on ollut saada uskottavuutta joissakin porukoissa. Toisaalta olen ehkä päässyt eteenpäin osumalla sopiviin kohtiin, joissa on haettu uudenlaista näkemystä ja /tai henkilöä. Naiseudestani on siis ollut varmaan joissakin tilanteissa hyötyä. (Nainen 8)

Naiseuden myönteiset puolet peittoavat sukupuolen sudenkuopat naisten tarinoissa. Moni naispoliitikko sanoo olevansa ylpeä naiseudestaan ja roolistaan naispoliitikkona. Tutkimukseni naiset kertovat perhetaustan vaikuttaneen omaan naiseuden kokemiseen voimakkaasti. Kotona omaksuttu tasa-arvo ja kannustus ovat vaikuttaneet naisten minäkuvaan sekä vahvistaneet heidän uskoaan omiin kykyihinsä.

Positiivinen suhtautumiseni naiseuteen on ollut pohja toiminnalleni. On ihanaa olla nainen! Jo pienestä työstä olen nauttinut sukupuolestani ja vaatinut tasa-arvoa. Meillä oli kotona kolme tytärtä, ja meidät kasvatettiin niin, että ei ole sitä ovea, josta tyttö ei mene siinä kuin poikakin. (Nainen 10)

Olen kokenut, että olen ollut muurinmurtaja. On ollut aina suuria odotuksia ja paineita olla odotusten arvoinen. (Nainen 1)

Naispolitiikan tapa hyödyntää naiseuttaan on myös politiikan teon kannalta tärkeä. Teema nousee tutkimuksessa mielenkiintoisella tavalla esille. Naisten tarinoista nousee ajatus vallasta, jota naisilla on miehiin nähden. Naisellisuuden korostaminen ja feminiinisten piirteiden esiintuominen voivat toimia keinoina vaikuttaa miesten ajatuksenkulkuun. Väheksymättä miesten harkintakykyä ja politiikan tekemisen käytäntöjä voi naisellisuuttaan korostava kollega olla monelle miehelle herkkä kohta.

Naiseus on ihaninta. Voi olla mukana miehisessä maailmassa ja käyttää niitä naiseuden keinoja, joihin miehet ovat heikkoina. Meillä naisilla on siis käytössä miesten "heikko lenkki". (Nainen 9)

Naisten tavat käyttää omia naisellisia avujaan hyväksi jäävät tutkimusaineistossani vähälle huomiolle. Naiseuden hyödyntämisestä puhutaan, mutta kun kyse on ulkoisten tekijöiden hyödyntämisestä ulkoistavat naiset itsensä tämän ilmiön ulkopuolelle. Jokseenkin kapea-alaisessa tutkimusaineistossani vain yksi nainen myöntää leikkimielisesti käyttävänsä ulkonaista naisellisuuttaan joskus hyödykseen. Muiden puheissa ulkonäköä kyllä pohditaan, mutta ulkoisten avujen käyttö nähdään tuomittavana ja moraalisesti arveluttavana. Huomionarvoista kyllä naiset tunnistavat ilmiön eduskunnan arjessa, mutta omalle kontolle sitä ei suostuta laskemaan. Ulkonäöllään flirttailevat ne muut naiset, ei lainkaan kertoja itse.

4.3.2 Oma rooli naisena vallankäyttäjänä

Monessa poliitikkonaisen tekstissä todetaan sukupuolen määrittävän ihmisen vallankäytön tapaa. Moni nainen sanoo naiseuden olevan keino ylläpitää oikeudenmukaisuutta vallankäytössä. Yhtä lailla sukupuolen katsotaan eräällä tapaa suojelevan naisia vallan sokaisulta. Poliittinen peli ja valanhimo eivät ole päässeet naisten maailmassa valloilleen, koska aika on käytetty kansalaisten eikä omien asioiden hoitamiseen.

Minulla on missio maailman muuttamisesta paremmaksi paikaksi kaikille elää, rynnistän sinne missä tapahtuu ja siksi en ole ennättänyt rakentaa huolellista poliittista uraa tarkkailemalla varovaisesti tapahtumia. Mutta onnellinen olen ollut. (Nainen 1)

Olen ollut uhka miehelle vallankäytölle ja aika suoraviivainen toimintatavoissani. En silti ole omasta mielestäni menettänyt herkkyyttä enkä tullut miesmäiseksi. Mutta vaikka poliittinen valta addiktoi, olen pysynyt kohtuukäyttäjänä. (Nainen 1)

Vallankäyttö nähdään helposti miehisenä alueena, joten todellisessa vallankäytössä moni nainen pyrkii hälventämään keskustelua sukupuolesta. Tämä toimii ennen kaikkea omana puolustusmekanismina miehistä valtaa vastaan. Taustalla piilee myös pelko mahdollisuudesta tulla torjutuksi oman sukupuolensa perustella.

Joskus tuntuu, että olemalla leimautumatta varsinaiseksi naisasianaiseksi on helpompi päästä eteenpäin. Tunnustaudun kuitenkin lieväksi feministiksi, ja tunnustan, ettei tasa-arvo ole kaikilla osa-alueilla toteutunut. On ehkä kyse tyylistä, miten tuon näitä asioita esille. (Nainen 8)

Naisten tosin on vieläkin vaikeampi tulla huomioon otetuksi niin politiikassa kuin liike- ja virkatoimissa. Taistelu näköalapaikoista näyttää olevan kovempaa kuin miehillä. Samoin juonittelu, suosikki- ja klikkipeli. (Nainen 12)

Vallankäyttäjänä naisilla on hallussaan avuja, joilla on mahdollista vaikuttaa mieskollegoiden toimintaan. Ulkonäön lisäksi henkilökohtaisten suhteiden luominen on poliittisen menestyksen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Myös monet naiskansanedustajat ovat huomanneet tämän.

Politiikan ohella myös ulkonäköön ja statukseen liittyvät asiat voivat muuttua hyvinkin nopeasti. Kun nämä kolme asiaa vielä yhdistetään, on äkkipudotuksen vaara merkittävä. Hyvä maine ja puolueovereiden tai kansan suosio voi muutamassa viikossa karista. Sen sijaan maineen uudelleen rakentaminen on usein kovan työn takana.

Mutta onhan minun myönnettävä, että erityisesti 1980-luvulla nuorena naisena – ehkä söötinäkin – olin osan valtaapitävien miesten suosikkityttö. -- Kun ikää tuli, tilalleni tulivat uudet nuoret naiset. (Nainen 1.)

Naisvallankäyttäjän rooli ei ole suinkaan kaikille helppo tai ilmeinen. Tutkimusaineiston perusteella moni nainen tekee tietoisin päätöksen arvioidessaan itsensä yksilönä, yhtenä parlamentaarisen vallan käyttäjänä naispoliitikko-roolin sijaan. He korostavat tietoisesti omaa asiantuntijuuttaan ja osaamistaan, sivuuttaen sukupuolensa kansanedustajan työssään. Tätä lähestymistapaa käsittelevät myös Eeva Raevaara ja Terhi Saarikoski (2002) eduskunnan sukupuolikiintiölain valmistelua koskevassa tutkimuksessaan. Raevaara ja Saarikoski kuvaavat asiantuntemuksen nousseen kiintiökeskustelun keskiöön, kun vastaavasti poliittinen edustuksellisuus ja sukupuolten sekä erilaisten ryhmien välinen tasa-arvo nähtiin selkeästi vähempiarvoisena asiana. Yhtä lailla kuin tutkimukseni naisten tarinoissa on Raevaaran ja Saarikosken tutkimuksesta löydettävissä yhteisiä sukupuolen häivyttämisen piirteitä. Naisten mukanaoloa politiikassa ei korosteta tärkeänä, jotta erilaiset ryhmät tulisivat paremmin edustetuksi poliittisessa päätöksenteossa, vaan heidän mukanaolonsa tärkeys perustuu heidän ammattiosaamiseensa ja asiantuntijan pätevyyteensä. Kuten Raevaara & Saarikoski kuvaavat "Tästä näkökulmasta myös pätevät naiset näyttäytyivät kansallisena voimavarana, ja heidän tulonsa politiikkaan oli koko yhteiskunnalle hyödyksi" (em. 268).

4.3.3 Naisten välinen yhteistyö - verkostot

Tutkimukseni aineistosta nousee kahdenlaista puhetta. Osa naisista kokee, että naisten tulisi verkostoitua enemmän keskenään ja muodostaa epävirallisen yhteistyön kautta tukiverkkoja. Heidän mukaansa naisten tulisi pyrkiä auttamaan toinen toistaan sekä luoda vastineita miesten herrakerhoille. Toinen, joskin huomattavasti pienempi osa naisista sanoo olevansa ennen kaikkea oman puolueensa, alueensa ja aatteensa edustaja. Osa naisista pitää paitsi tarpeettomana myös osaltaan ahdistavana ajatusta naisverkostosta. Samaan hengenvetoon nämä naiset irtisanoutuvat ajatuksesta, että naiseus vaikuttaisi millään tapaa heidän ajattelutapaansa tai tekemiinsä päätöksiin. Ilmiötä kuvaa vastaus, jonka Nainen 14 esittää kysymykseen, kuinka naiseus on vaikuttanut tämän työhistoriaan ja tapaan käyttää poliittista valtaa.

- Ei mitenkään. Olen yksilö, en nainen tai mies. (Nainen 14)

Suurin osa tutkittavista naisista pitää naisten verkostoitumista tarpeellisena ja jopa välttämättömänä. Useissa pohdinnoissa päädytään tietämättömänä kyselemään itseltään, mikseivät naiset verkostoidu miesten tavoin keskenään. Moni sanoo naisten pystyvän jo etenemään miesten tavoin politiikan korkeimpiin tehtäviin, mutta edetäkseen naisten on tehtävä miehiin verrattuna huomattavasti

enemmän töitä. Koska miehet ovat jo verkostoissa mukana, on heidän helpompi solmia kontakteja, jotka auttavat heitä eteenpäin.

Tällä hetkellä on entistä helpompaa olla politiikassa mukana naisena. Lasikatto on jo niin rikki. Naiset ovat kuitenkin monista verkostoista ulkopuolella. (Nainen 13)

Mielenkiintoisella tavalla aineistosta nousee näkemyksiä naisten verkostoitumisen ongelmista. Kyse on usein naisten keskinäisestä solidaarisuuden ja yhteispelin puutteesta. Voidaanko tulkita, että naisille oma urakehitys on niin suuren työn takana, ettei yhteisen verkoston luomiselle ole aikaa? Vai onko todella kyse solidaarisuuden puutteesta. Uskotaanko, ettei korkeisiin asemiin pääse kuin muutama nainen, joten sinne nousseiden tulee jatkuvasti pelätä asemansa puolesta.

Valitettavasti naisen on edelleen oltava osaavampi, parempi kuin miehen yltääkseen vastaaville paikoille. Miestä ei niin helpolla kyseenalaisteta. Miehet myös tukevat toisiaan, meillä sisäkojen välinen yhteistyö toimii monesti vain teoriassa. Nainen kamppaili monesti toisen naisen nopeasti tukeakseen heikompaa miestä. Jos me naiset oppisimme verkostoitumaan ja aidosti tukemaan toisiamme, niin lasikatot olisivat jo historiaa. (Nainen 4)

Tutkimuksen kannalta on tärkeää huomata tavat, joilla naiset puhuvat verkostoista ja ennen kaikkea niiden puutteesta. Kuten naisellisten avujen käytöstä puhuttaessa, niin myös verkostoitumiskeskustelussa, naiset ikään kuin irrottavat itsensä ja oman toimintansa muiden naispoliitikkojen tekemisestä. Toisin sanoen naisten puheista on löydettävissä hämmästyttävä tapa liittää itsensä naispoliitikkojen joukkoon silloin kun intressit sen tekemiseen ovat riittävän vahvat. Kun puhutaan myönteisistä, omaa persoonaa ja ammattiminää hyödyttävistä asioista, seistään yhtenä naispoliitikkojen rintamana. Mutta sen sijaan kun tarkastellaan naisten ja naisten oletettujen äänestäjien silmissä epämiellyttävää ilmiötä, suojelevat naiset itseään jättäytymällä ryhmän ulkopuolelle.

4.3.4 Poliitikko mediassa

Tutkimukseni naisille yksi suurimmista yllätyksistä on ollut median rooli kansanedustajan työssä. Moni sanoo yllättyneensä tavasta, jolla media tunkee yksityiselämän alueelle ja tonkii kansanedustajan työhön kuulumattomia asioita. Erityisesti vanhemman polven kansanedustajat kommentoivat

naisia kohdeltavan mediassa miehiä kovemmallalla kädellä, eikä miesten yksityiselämää nähdä naisten tavoin julkisena kansallisomaisuutena.

Olin aika järkyttynyt kun naimisiin menoni ja lasten saamiseni olivat lööppitavaraa. (Nainen 1)

Avioeroani käsiteltiin julkisuudessa tavalla, jolla ei miesedustajien avioeroja edes silloin vielä käsitelty. (Nainen 6)

Nancy Fraser (1990, 56-80) vahvistaa naisten näkemyksen median heihin osoittamasta kohtelusta. Fraserin mukaan naispoliitikkoja koskeva journalismi on asiakysymysten sijaan keskittynyt naispoliitikkojen sukupuoleen. Sen sijaan, että tuotaisiin esiin naisten näkemyksiä yhteiskunnallisista aiheista, on jääty käsittelemään naisten elämäntapaa, henkilökohtaisia suhteita tai muuta poliittisesta asiantuntevuudesta irrallista asiaa. Erkka Railo (2011) pitää median roolia tärkeänä, kun tarkastellaan naisten poliittisen osallistumisen nousua erityisesti 1970-luvulla. "Naisten läpimurto politiikassa ei ollut mahdollinen ennen kuin naisten ja naispoliitikkojen julkinen esiintyminen tiedotusvälineissä oli mahdollista. Vaadittiin kulttuurinen muutos, jonka seurauksena naisten julkiset esiintymiset ja haastattelut muuttuivat tavanomaisiksi." (Emt., 15.)

Median ja poliitikkojen välinen suhde on vuosien saatossa moninaistunut. Edellä kuvatut kommentit median naisiin kohdistuneesta kohtelusta ovat vain toinen puoli median ja naispoliitikkojen välisestä suhteesta. Kokeneille naisedustajille media toimii tärkeänä politiikan teon välineenä. Naisten mukaan tämä median hyödyntäminen vaatii itseltä harjaantumista sekä koulutusta. On kuitenkin merkille pantavaa, etteivät erilaisissa medioissa näkyminen ja kansan tietoisuuteen nouseminen takaa naispoliitikolle menestystä poliittisessa vallanjaossa. Menestyvän naispoliitikon tulee hallita monta eri osa-aluetta saavuttaakseen poliittista menestystä.

Politiikassa naisilla on mahdollisuuksia käyttää mediaa ihmisläheisen kuvan luomiseen, mutta menestyäkseen vallanjaossa naispoliitikolla on oltava auktoriteettia ja kovuutta. (Nainen 6)

Median valtaa politiikanteossa korostetaan usein. Tutkimuksen naisten esimerkeistä nousee näkemys, etteivät poliitikotkaan ole ehdollistettuja toimimaan median sääntöjen mukaan, vaan ennen kaikkea yhteistyössä median kanssa. Samaan hengenvetoon on todettava, että naisten suhde mediaan on usein monimutkaisempi kuin miesten. Naisten on tehtävä työtä hankkiakseen näkyvyyttä,

mutta naistenlehtien palstoilla saavutettuun näkyvyyteen suhtaudutaan monissa piireissä epäluuloisesti. Tässä asiassa naiset joutuvat hakemaan kultaista keskitietä poliittisen uskottavuuden ja julkisen näkyvyyden välillä. Moni menestynyt naispoliitikko on onnistunut löytämään keskitien ja määrittänyt itse, mitä asioita käsittelee julkisessa mediassa.

Medialinjaukseni päätin jo heti ensimmäisinä kansanedustajaviikkoinani sillä kiinnostin heti ja haastattelupyynnöjä tuli: vastaan kun kysytään ja pysyn politiikan kysymyksissä. (Nainen 1)

Nais- ja miespoliitikkojen mediaroolit poikkeavat toisistaan niin voimakkaasti, että aiheesta saisi tehtyä monen monta jatkotutkimusta. Erkka Railo (2011, 183-185) nostaa väitöskirjassaan esiin muutaman keskeisimmän eron nais- ja miespoliitikkoja käsittelevissä kirjoituksissa. Railon mukaan miespoliitikkojen yksityiselämään ei liitetä samanlaista jännitettä kuin naisten. Miesten tapauksessa ihmissuhteet tai perhe eivät muodosta ongelmaa heidän uralleen, vaan miesten elämän haasteet liittyvät politiikan valtataisteluihin. Tässä piilee merkittävä ero naisista kirjoitettuihin juttuihin. Railon mukaan naiset kuvataan läheisistään riippuvaisiksi ihmisiksi, joille yksityiset ihmissuhteet ovat poliittisen menestyksen voimavara. Sen sijaan miesten kohdalla riippuvuus muista ihmisistä näyttyy ennen kaikkea rasitteena. Mies itse on autonominen ja itsenäinen vastuunkantaja, jonka menestymisen syyt löytyvät miehestä itsestään.

Naispoliitikoista kirjoitetuissa henkilökuissa yksityiselämän kuvailu on itsestäänselvyys. Naisten ruumiin ja pukeutumisen ohella perhesuhteet ovat juttujen vakioteemoja. Erkka Railo (2011) punta-roi ajatusta siitä, mikä tekee naispoliitikkojen yksityiselämästä mielenkiintoisen. Hänen näkemyksensä mukaan naispoliitikkojen elämäkuvauksiin sisältyy yhteiskunnallisia merkityksiä. Lukijoille esitetään kysymys, miten naisen tulisi jakaa elämänsä perheen ja työn välillä. Railo päätyy pohdinoissaan perusteltuun, mutta samalla shokeeraavaan lopputulokseen. Naispoliitikkojen henkilökuviin sisältyvät vastakkainasettelut ja henkilökohtainen *työ versus perhe* – pohdinta paljastavat yhteisen ajatuksen kirjoitusten takana. " – tekstien paradoksaalinen lähtökohta on, että naiset eivät sovi politiikkaan." (Emt., 185.)

Tämän näkemyksen rinnalla on syytä punnita ajatusta naisten roolista poliittisessa päätöksenteossa. Vaikka naispoliitikkoihin liitetty riippuvuus toisista ihmisistä voi ensi kuulemalta vaikuttaa heikkoudelta, on se mahdollista nähdä myös suurena vahvuutena. Naiset ovat pitkään edustaneet yhdellä tapaa politiikan pehmeää ja inhimillistä puolta. Samanaikaisesti poliitikkojen sanotaan irtaantuneen ihmisten arjesta.

Naisten riippuvuus muista ihmisistä ja herkkyys yhteisöllisen roolin näkemiseen voivat hyvinkin olla tekijöitä, jotka oikeuttavat heidät tärkeäksi osaksi poliittista päätöksentekoa. Railon näkemykseen viitaten naispoliitikkojen henkilökohtaisten suhteiden pohdinta ei näin kuvaisikaan naisten roolia todellisen politiikanteon ulkopuolella. Päinvastoin, naisten henkilökohtaisista ulottuvuuksista tulee lehtien palstoilla osa heidän poliittista minäänsä eli sitä roolia, jonka nimissä he ajavat sekä kansan että oman perheensä etua.

Perheen ja työn yhteensovittaminen voi muodostua ongelmaksi naiskansanedustajille aivan kuten kenelle tahansa kiireiselle vanhemmalle. Kuten aiemmin on todettu, tämän yhteensovittamisen vaikeutta käsitellään monissa naispoliitikoista kertovissa henkilökuissa. Lehtijuttujen ohella perheen ja poliittisen työn yhteydestä on saatu eläviä esimerkkejä. Sari Sarkomaan ja Hanna-Kaisa Heikkisen vuonna 2009 tekemiä ratkaisuja voi jollain tasolla kuvata ongelman radikalisoitumiseksi. Sarkomaa luopui ministerinsalkustaan ja Heikkinen edustajapaikastaan pienten lastensa takia. Hanna-Kaisa Heikkinen sanoo Seura-lehden (49/2009) haastattelussa tuntevansa riittämättömyyden tunnetta viettäessään perheen kanssa vain yhden päivänä viikosta. "Silloin kotona on väsynyt äiti."

Heikkisen kuvailema riittämättömyyden kokemus yhdistää monia pienten lasten vanhempia. Samalla kun perheen sisäinen työnjako tasaantuu, koskettaa perheen ja työn yhteensovittaminen yhä voimakkaammin kumpaakin vanhempaa. Sen sijaan politiikan ammattilaisten parissa sukupuolijako vallitsee yhä yllättävän vanhakantaisena. Nais- ja miespoliitikoista esitetty mediakuva ilmentää osuvasti politiikan jälkeensä jääneisyyttä. Karin Wahl-Jorgensen (1996, 67-70) sanoo miespoliitikkojen perhekuvausten luovan miehestä kuvan sekä perheensä että yhteiskunnan johtohahmona. Yksityisessä elämässään menestyvä poliitikkomies saadaan näyttämään taitavalta poliitikolta korostamalla tämän oman elämän hallintaa.

Aiemmin kappaleessa 2.3 kuvailemani Hirdmanin kehrittelemä kahden ulottuvuuden välinen jaottelu on luettavissa poliitikkojen elämäntarinoista. Kuten Hirdman kuvailee, sukupuoli järjestyy kahden hierarkian mukaan, jotka ohjaavat sukupuolen mukaista elämän- ja työnjakoa. Mielenkiintoisella tavalla Hirdmanin viittaama varsin perinteinen tai jopa vanhakantainen mieselättäjä-ideologia näkyy poliitikkojen henkilökuissa. Kiireisen työn ja perheen arjen yhteensovittamiseen liittyvät ongelmat eivät koskekaan kaikkia politiikan ammattilaisia, vaan yllättävän selkeästi pelkästään politiikan parissa toimivia naisia.

On toki nähtävä, että kansanedustajien ikäjakauma painuu lähemmäs myöhäiskeskäi-ikää, mikä voi osaltaan selittää vanhakantaisia sukupuolirooleja. Tästä seikasta huolimatta on tärkeää tunnustaa, että perheissä, joiden jäsenet vaikuttavat päätöksenteolla huipulla, näyttää perheen sisäinen demokratia laahaavan jäljessä. Samalla kun varsinkin korkeasti koulutettujen vanhempien kotitöihin ja lastenhoitoon käyttämä aika osoittaa lähentymisen merkkejä, näkyy merkkejä, että kansanedustajien perheissä kehitys seisoo paikallaan.

5 Poliitikka pelinä

Politiikan tekemistä kuvataan usein pelin pelaamisena. Löysin omasta tutkimusaineistostani oivallisia ja innostavia viittauksia rumaan pelin politiikkaan sekä pelissä saatuihin haavoihin. Nainen 4 kuvaa pelaamista seuraavasti:

Olen edelleen liian sinisilmäinen politiikkaan. En halua kyynistyä. Pelin politiikka on vastenmielistä. (Nainen 4)

Naisten tekemät viittaukset politiikan peliin antoivat minulle kimmokkeen tarttua aiheeseen lähemmin. Edellä oleva Naisen 4 sitaatti sisältää mielenkiintoisia ulottuvuuksia pelaamisen tarkasteluun. Nainen 4 asettaa itsensä likaisen pelin ulkopuolelle. Samalla on selvää, että hän tiedostaa olevansa osa pelin tapahtumia, osallistui peliin aktiivisesti tai ei. Yhtä kaikki, tähänkin näkemykseen liittyy peliteoriaan sisältyvä olettaus siitä, että pelaajat toimivat valinnoissaan rationaalisesti.

Pelaajien tarkoituksena on saavuttaa suurin mahdollinen hyöty ja yltää tiettyyn päämäärään. Peliteorian tutkimukselle antautunut Steven Brahm (1975) nostaa esiin tärkeän piirteen politiikan pelissä. Tulos ei ole riippuvainen vain pelaajasta itsestään vaan sattumasta, pelin luonteesta ja ennen kaikkea muiden pelaajien toiminnasta. Brahm tekee linjaeron peliteorian ja muiden rationaaliseen valintaan perustuvien käyttäytymismallien välillä. Peliteoriassa korostetaan lopputuloksen olevan riippuvainen enemmän kuin yhden pelaajan tekemistä valinnoista. (Emt., 15.) Tästä syystä tarkastelen omassa tutkimuksessani rinnakkain sekä peliteoriaa että rationaalisen valinnan teoriaa. Nämä kaksi täydentävät toisiaan ja antavat valmiudet luoda kokonaisvaltainen kuva naispolitiikkojen tekemistä valinnoista.

Vertaamalla naisten poliittista uraa peliin voidaan tarkastella, missä joukkueessa kukin nainen kokee pelaavansa. Jakamalla naiset joukkueisiin tulkitsemalla naisten kokemusta pelistä sovellan fenomenologista tutkimusotetta peliteorian rinnalla. Luon naisten kokemusten perusteella pelikentän, joka edustaa naisten kokemusmaailmaa. Kenttä on näin ymmärrettävä kuvainnollisena politiikanton ympäristönä, jolla naisten kokemukset tulevat näkyviksi.

Tutkimusaineistoa analysoimalla voidaan todeta naisten sijoittuvat hyvin erilaisilla eri joukkueisiin, riippuen heidän asenteistaan naiseutta ja sukupuolen merkitystä kohtaan. Vertailen luvuissa 5.1 ja

5.2 keskenään kahdenlaisia pelaajia, puoluepelaajia ja sukupuolipelaajia sekä tarkastelen luvussa 5.3 pelin ulkopuolella olevia tarkkailijajäseniä. Tämän jälkeen pureudun analysoimaan pelin politiikkaa ja pelaamisen eri strategioita luvussa 5.4.

5.1 Puoluepelaajat

On naisia, jotka sijoittavat itse itsensä ensisijaisesti poliittisen puolueen riveihin. Nämä naiset kuvaavat kokemaansa naispolitiikon roolia ehdottoman kielteisesti. He kieltävät naiseuden ja sukupuolen vaikuttavan tapaan, jolla he toimivat politiikassa ja yhteiskunnassa ylipäätään. Ristiriitaisella tavalla he voivat joutua kokemaan jopa seksististä käytöstä samalla kun he kieltävät tulleen kohdelluksi erilailla sukupuolensa takia.

Olen mahdollisimman puolueellinen todetessani, että en ole saanut parempaa työhistoriaa siksi, että olen nainen. Kohtelu on voinut olla toisenlaista, nuorempana ajoittain kiusallistakin - normaalin flirtin ja epäsovpien ehdotusten maastossa. (Nainen 11)

Kuten Nainen 11 yllä kuvaa, suostuvat puoluepelaajat hyväksymään itsestään naisen sijasta vain määritelmän "yksilö". Näille naisille, puoluepelaajille naiseus on välttämätön paha, leima jota pyritään omalla toiminnalla parhaansa mukaan häivyttämään. Puoluepelaajat kokevat muut naiset joko saman joukkueen jäseniksi tai suuriksi uhkatekijöiksi oman urakehityksen kannalta. Saman joukkueen jäseninä naiset ovat yhtäläisessä asemassa miesten kanssa eikä naisten välinen ystävyys tai yhteistyö ole sen yleisempää kuin naisten ja miestenkään välinen. Monessa tapauksessa puoluepelaaja näkee saman joukkueen naisessa ennen kaikkea vihollisen tai vastapelurin. Naisten välinen solidaarisuus tai naisten yhteisen edun ajaminen eivät kuulu puoluepelaajan tavoitteisiin. Hänen kentällään säännöt ja roolit koskevat yhtä lailla kaikkia pelaajia. Samoin rikkomukset voivat koskea ketä tahansa. Kuten Nainen 12 kuvailee kokemaansa:

Ikävää on, että omat ajatukset varastetaan ja muut saavat niistä kunnian ja maininnan, näin on käynyt usein. (Nainen 12)

Edellä mainittu tila on puoluepelaajan silmissä kaikkein valitettavin, mutta todellisuudessa pelin henkeen kuuluu myös toisten naisten kampittaminen ja oman aseman varmistaminen turvautumalla

omassa pelissä likaisiin tempuihin. Yhtenä esimerkkinä likaisista tempuista on heikkojen miesten suosiminen ja vastaavasti muiden naisten polkeminen tai heidän etujensa polkeminen. Tämän puheen ohella puoluepelaajat kuvailevat toisia naispoliitikkoja pyrkyreiksi, jotka tavoittelevat urallaan korkeita asemia reittä pitkin etenemällä. Aineistoni joukkuepelaajat paheksuvat kyseisiä toimintatapoja ankarasti ja korostavat, etteivät itse koskaan syyllisty tämänkaltaisiin ylilyönteihin. Tutkimusaineistosta löytyy jopa arvioita, että oma poliittinen ura on kärsinyt siitä, ettei nainen "ole ollut sillä lailla antelias."

Puoluepelaajia tarkastellessa muodostuu näkemys joskus jopa raa'asta puoluepelaajien välisestä pelistä. Näille naisille joukkueen muut naiset muodostuvat suuremmaksi uhaksi kuin saman joukkueen mies. Kuten Nainen 12 kuvaa:

(Naisten kohdalla) taistelu näköalapaikoista näyttää olevan kovempaa kuin miehillä. Samoin juonittelu, suosikki- ja klikkipeli. (Nainen 12)

Tämänkaltaisen toimintakulttuurin on helppo ruokkia itse itseään. On tietenkin tärkeää huomioida, ettei jokaisessa joukkueessa pelata samojen lainalaisuuksien ja tapojen puitteissa, vaan naisten välinen yhteisymmärrys vaihtelee joukkueesta riippuen.

5.2 Sukupuolipelaajat

Sukupuolipelaajia yhdistää kokemus yhtenäisestä naisten joukkueesta. Hänen silmissään vastapuolella pelaavat ennen kaikkea miehet mutta mahdollisesti myös jokunen oman joukkueensa verisesti pettänyt nainen. Vastapuolelle siirtyneet naiset tuottavat sukupuolipelaajalle surua ja pettymystä. Hän ajattelee reittä pitkin uraansa tekevien kiilareiden tekevän hallaa koko naisten joukkueelle, jonka tulisi toimia reilun pelin hengessä. Naisten joukkueen riveistä löytyy monenlaisia pelaajia. Osa vaikuttaa joukkueen eturintamassa, kun taas osa jää suosiolla taka-alalle. Viittaaan tällä naisten tapaan tuoda omaa naiseuttaan ja naisten asemasta puhumista esille. Joukkueessa on niitä, joiden rooliin kuuluu naisasianaisena esiintyminen kuten myös taka-alalla olevia naisia, jotka samasta ideologiastaan huolimatta välttävät liian voimakasta leimautumista naisverkoston riveihin.

Tietoisesti olen kuitenkin välttänyt keskustelua nais-mies kysymyksestä, vaikka se nousi uudelleen esiin valittaessa X:lle uutta puheenjohtajaa, joka on vielä nuorempi nainen. Ehkä olen yrittänyt olla ”hyvä jätkä” ja halunnut pitää yhteydet miesporukoihin osaamiseeni kohdistuvista epäilyistä huolimatta. (Nainen 8)

Erilaisista poliittisista näkemyksistä huolimatta sukupuolipelaajia yhdistää yksi voimakas tekijä: naissukupuoli, joka ohjaa heidän toimintaansa politiikassa. Motiivi parantaa naisten asemaa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa ja päätöksentekojärjestelmässä että maailmassa yleensä sitoo sukupuolipelaajat tiiviisti yhteen. Heidän joukostaan löytyy myös monia skeptikkoja, jotka kuvaavat sukupuolijoukkueen peliä hyvinkin kriittisin katsein.

Siskojen välinen yhteistyö toimii vain teoriassa. Nainen kamppailee monesti toisen naisen nopeasti tukeakseen heikompa miestä. (Nainen 4)

Huolimatta tavasta, jolla edeltävässä sitaatissa kuvailtiin naisten välisen yhteistyön puutteita, on selvää, että kyseinen pelaaja kokee seisovansa sukupuolipelaajana naisjoukkueen riveissä. Hän arvioi joidenkin naisten pelityyliä arvostelevalla otteella. Samalla kritiikin takaa löytyy ajatus, joka toistuu monen sukupuolipelaajan puheessa. On uskoa naisten yhteistyön ja sen myötä koko joukkueen aseman parantumiseen.

Jos me naiset oppisimme verkostoitumaan ja aidosti tukemaan toisiamme, niin lasikatot olisivat jo historiaa. (Nainen 4)

On huomioitava, että vaikka sukupuolipelaaja näkeekin muut naiset joukkueetovereinaan, pyritään pelin tuoksinassa turvaamaan aina ensimmäisenä oma selusta. Pelaamisen strategiat ja erilaiset selviytymiskeinot ovat tärkeitä sekä puoluepelaajille että sukupuolipelaajille.

5.3 Pelin ulkopuoliset

Politiikan pelaamiseen kuuluu aktiivisten pelaajien lisäksi tarkkailijoita, jotka jättäytyvät tai jäävät pelin ulkopuolelle. Yksi keskeisimmistä syistä ulkopuolisen rooliin on pyrkimys toimia politiikassa suoraselkäisesti ja ilman kulisseissa tapahtuvaa yhteistyötä. Omassa tutkimusaineistossani ne naiset, jotka näkevät itsensä pelin ulkopuolisina, arvioivat pelaamisen dynamiikkaa kovin sanoin. Kuten

aivan luvun 5 alussa esittämäni sitaatti kertoo, pelaaminen nähdään laskelmoivana ja likaisena pyrkyytenä. Peliin liitetään myös näkemys kaksinaamaisuudesta sekä toisten selkään puukottamisesta.

Pelaamisen ulkopuolelle jättäytyvät naiset kuvaavat jättävänsä erilaiset lehmänkaupat uraltaan väliin. He tarkastelevat peliä ulkoapäin, tiedostaen samalla ulkopuolisuuden kielteisen puolen.

On helppo todeta, että tietyt valintani olivat virheitä sen kannalta, että leikkasivat mahdollisuuden pitempään uraan politiikassa. (Nainen 11)

Nainen 11 kuvaa valinnallaan päätöstä, jolla hän rikkoi poliittisen pelin sääntöjä eli valitsi joukkueensa liittoumasta irtaantumisen. Kuten suurin osa pelin ulkopuolella olevista naisista, myös nainen 11 tiedosti tekonsa seuraukset. Käyttämällä omaa harkintavaltaansa hän päätti toimia oman moraalikäsityksensä mukaisesti, jonka seurauksena hän jäi ulos pelin keskiöstä. Ulkopuoliset tarkkailijat tiedostavat selvästi oman roolinsa seuraukset. Aivan kuten Naisen 11 kohdalla, tietoinen rehdin pelin ja moraalin säännöillä toimimisen koetaan jarruttavan omaa urakehitystä. Pelin ulkopuolelta on vaikeaa nousta tavoittelemaan keskeisiä keskikenttä- tai hyökkäyspelaajan paikkoja.

Omassa tutkimusaineistostani ulkopuolisiksi luokiteltavien pelaajien kesken vallitsee yllättävän selkeä konsensus vallasta ja omista valinnoista. Vaikka naiset ymmärtävät sulkevensa ovia omalla toiminnallaan, pitävät he omia valintojaan itselleen kaikkein onnistuneimpina. Tähän lopputulokseen päättyy myös Nainen 11, joka kokee olevansa menetyksestään huolimatta tyytyväinen, ettei jäänyt mukaan valtapeliin, jonka sääntöjä hän ei hyväksynyt.

Poliittinen valta on katoavaista enkä varsinkaan nyt pidä sitä erityisemmin tavoiteltavan arvoisena. Näin koen myös siksi, että yksittäiset käytännön päätökset ovat usein arvopohjaltaan vesitettyä mössöä, jotka aiheuttavat myöhemmin ongelmia jotka olisivat olleet vältettävissä. (Nainen 11)

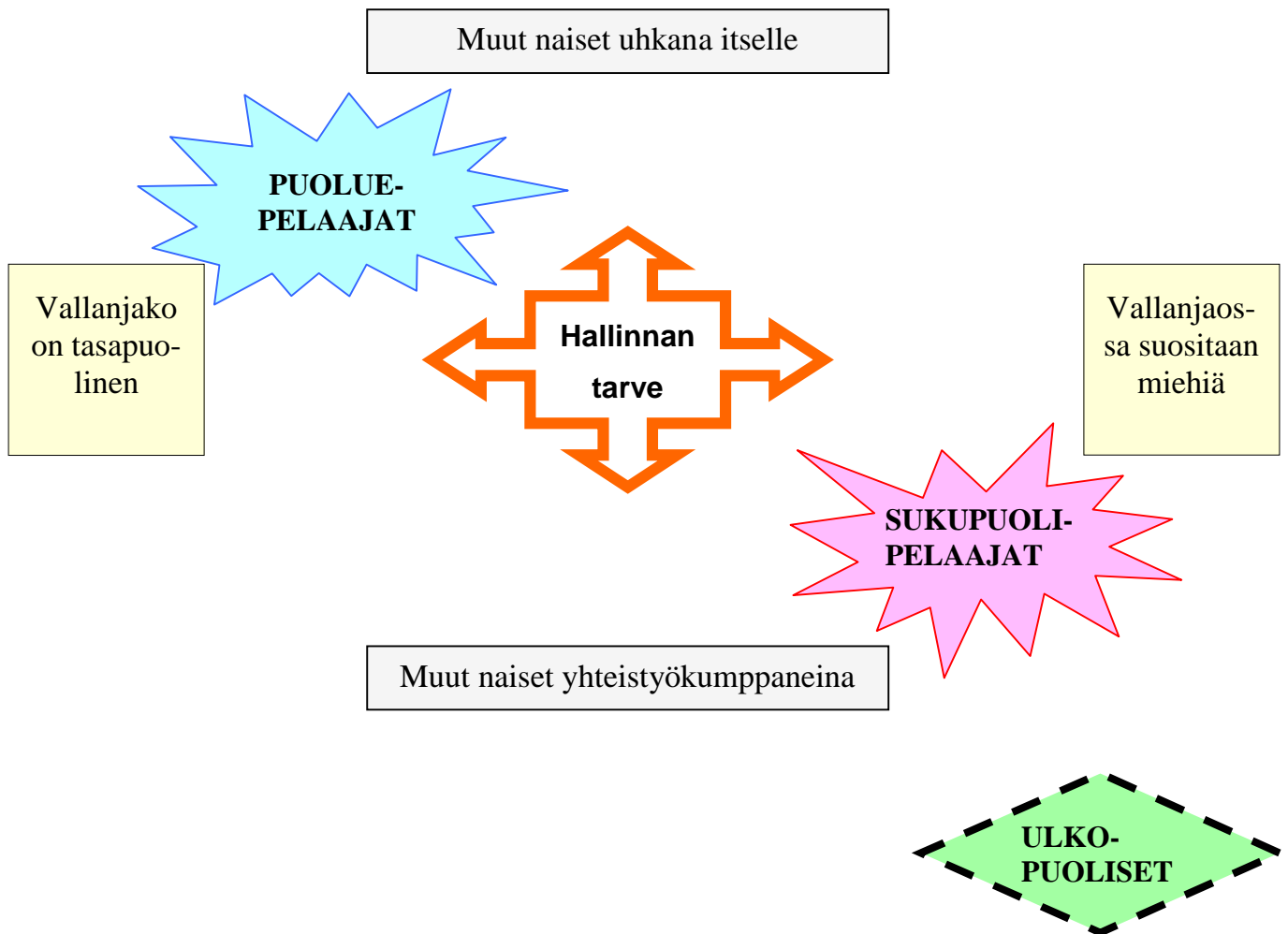
Pelin ulkopuoliset tarkkailijat luovat ankaran kuvan politiikan pelistä. Ankarien kamppailujen lisäksi pelaamiseen kuuluu myös liittoumia sekä erilaisia yhteistyön tapoja. Seuraavassa tarkastellaan pelissä mukana olevien naisten pelityylejä ja pelaamisen strategioita.

5.4 Pelaamisen strategiat ja pelin politiikka

Peliin osallistutaan erilaisilla taktiikoilla. Ei ole kahta samanlaisella strategialla ja pelityylillä pelaavaa naista. Monessa kohtaa tutkimusaineistoani kuvataan politiikassa menestymistä kovaksi tehtäväksi. Aineistoni perusteella voidaan todeta, että peli on ankaraa. Mielenkiintoisella tavalla politiikan pelissä erottuu jako sukupolvien välillä. Kokeneemman polven naispoliitikot sijoittavat pelin ensisijaisesti naisten ja miesten väliseksi. Sen sijaan nykypoliitikot ja ylipäätään nuoremman polven edustajat kuvaavat monessa kohtaa ankarinta peliä naisten väliseksi. Puhutaan keinottelusta, laskelmoinnista ja muiden mustamaalaamisesta. Eräs nainen kertoo systemaattisesta toisten ideoiden ja esitysten kopioinnista, joista on röyhkeästi kerätty itse kunnia. Toinen kuvaa:

Joukossa on monenlaisia kiilareita ja pyrkyreitä, jotka etuilevat ja ovat ottamassa tarjolla olevat parhaat palat. (Nainen 12)

Moni tutkimusaineistoni nainen irtisanoutuu niin sanotusta pelin politiikasta, jossa keinoja ei kaihdeta. He luovat selkeän raja-aidan oman toiminnan ja muiden tekojen välille. Tästä kuvausketjusta löytyy samoja piirteitä kuin itsensä ja muiden naispoliitikkojen välisestä termistöä, jota kuvaan luvun 6 lämmittelyanalyysissä. On silmiinpistävää huomata, etteivät naiset pohdi laisinkaan hyviä sisarsuhteita tai tuo esiin naisten yhteistä kannustusta. Naisten välistä yhteistyötä kuvataan lyhyin sanakääntein, korostaen oman toiminnan suoraselkäisyyttä. Oman pelaamisen pohjaksi kuvataankin reiluus ja tasapuolisuus. Tutkimusaineistostani ei löydy tunnustuksia salaisista sopimuksista, toisten maineensotkemisesta tai muusta vilunkipelistä. Nämä reilun pelin moraalia rikkovat teot lasketaan ainoastaan vastapuolen pelaajan kontolle.

KUVIO 2. Poliitikka pelinä naisten kokemana

Olen muodostanut naisten kertomusten pohjalta kuvion siitä, miten naisten koetut pelaajaroolit asetuvat poliittisen pelin kentällä. Kuten edellä on todettu, naisten pelaajaroolit määrittyvät heidän kokemustensa pohjalta. Näin ollen kuvio 2 toimii naisten kokemusmaailman kuvauksena, joka havainnollistaa mihin asemiin naiset kokevat sijoittuvansa politiikan pelikentällä.

Kertomusten ja oman peliteoria-analyysini perusteella on mahdollista kuvata naisten määritelmät poliittisen vallanjaon tasapuolisuudesta ja tavasta, jolla naiset näkevät muut poliitikonaiset. Kuten edellä on todettu, naiset jakautuvat karkeasti ottaen kolmeen joukkueeseen. On sukupuolipelaajia, jotka katsovat naisten jäävän paitsioon vallanjaossa ja jotka näkevät muut naiset ensisijaisesti yhteistyökumppaneina. Toiseen joukkueeseen, eli puoluepelaajiin lukeutuvat ne naiset, joiden silmissä poliittinen vallanjako on tasapuolista naisten ja miesten välillä. Heille muut naiset näyttäytyvät ennen kaikkea uhkatekijöinä, joiden katsotaan vaarantavan omaa urakehitystä. Kolmas nimeämäni

joukkue määrittäyty pelin ulkopuolisiksi naisiksi. Näille naisille on ominaista katsoa poliittista valta-
peliä katsomosta, joskin he ymmärtävät olevansa jopa tahtomattaan osana politiikan peliä. Ulkopuo-
lisiksi määritteleviä naisia yhdistää ajattelutapa, ettei todellinen vallanjako näy päällepäin eikä puo-
lueiden sisäinen päätöksenteko ole saumattoman demokraattista. Naiset eivät käsittele vallanjakoa
mies–nais –akselilla vaan luovat näkemyksen epämääräisen valtaapitävän joukon keskinäisestä,
epademokraattisesta juntauspolitiikasta. Ulkopuolisten pelaajien tarinoita leimaa kyynisyys valtaa
ja politiikantekoa kohtaan. He eivät niinkään kritisoi järjestelmää kokonaisuudessaan vaan kiinnit-
tävät ensisijaisesti huomiota ihmisten yksilökohtaiseen kanssakäymiseen. Ulkopuoliset naiset pyr-
kivät irtisanoutumaan pelin politiikasta ja ilmaisevat vahvan toiveensa tehdä arkista poliitikon työ-
tään piittaamatta vallankäytön takana käytävästä pelistä.

Edellä mainittujen erojen rinnalla naisista löytyy myös merkittävä heitä yhdistävä piirre. Pelaavat
naiset poliittista peliä tai eivät ja pelaavat he puolueen tai sukupuolen mukaan määrittävässä jouk-
kueessa, heijastuu naisista voimakas hallinnan kaipuu. Käsittelemme hallinnan tarvetta tarkemmin lu-
vussa 6 missä syvennyn analysoimaan lasikattojen merkityksiä.

Hallintaan liittyvät myös selviytymisstrategiat, joita jokaiseen joukkueeseen lukeutuvat naiset ku-
vaavat teksteissään. Osa korostaa selvinneensä kovasta pelistä sijoittamalla politiikan elämän tärke-
ysjärjestyksessä mitalisijojen ulkopuolelle.

*Naiseus on varmaan vaikuttanut sillä tavoin, etten ole koskaan ajatellut politiikan olevan koko
elämäni. Suurimmat onnen hetket liittyvät lapsiini. (Nainen 1)*

Osalle naisista ystävät ja arjesta kiinnipitäminen toimivat selviytymisstrategioina. Tukijoukot ovat
auttaneet jaksamaan ja kannustaneet aina tarvittavassa paikassa.

*Selviytyminen on puhumista. Puraan perheelle ja kavereille, jotka pitävät täysin hulluna sitä,
että kukaan haluaa tehdä tätä työtä. (Nainen 4)*

Kun elämänä alkaa keskittyä yksin politiikan teon ympärille, voi pelaajan oma elämänsuunnittelu
kokea pahojakin kolauksia. Tutkimusaineistoni pohjalta voidaan todeta, että erityisesti nuorena kan-
sanedustajiksi valitut naiset kokivat ahdistusta politiikan ammattilaisen kokonaisvaltaisesta roolista.
Naiset, joiden työhistoria keskittyy politiikan teon ympärille, kuvaavat elämästään hetkiä, jolloin on
ollut lähes mahdotonta määrittää rajaa politiikan ja vapaa-ajan välillä. Useat tutkimani naiset ku-

vaavat politiikan ikään kuin hiipineen heidän elämäänsä, jolloin se on lopulta täyttänyt lähes kaiken heidän valveillaoloaikansa. Lapsiperheen äideille perheen arkinen rytmi on pakottanut joustamaan, mutta yhtälailla heidän elämänsuuntansa on aika-ajoin tuntunut politiikan sanelemalta.

Jossain vaiheessa huomasin, että olin ikään kuin politiikan vanki. En voinutkaan enää suunnitella itse elämäni kun erilaiset vaalit alkoivat tehdä sen puolestani. Koin myös julkisuuden paineet hankaliksi. (Nainen 1)

Naiset, jotka kuvaavat kokemuksiaan politiikan vangitsevuudesta ovat joko aktiivipolitiikan jättäneitä tai muulla tavoin politiikan vaihtopenkillä istuvia naisia. Omasta tutkimusaineistostani ei löydy aktiivipoliitikkoa, joka kertoisi kokeneensa politiikan vievän häntä, vaan asia kuvataan päinvastoin. Naisten kertomuksista löytyy systemaattinen piirre, jolla he kuvaavat hallitsevansa ne alueet ja tehtävät, joihin ovat päättäneet ryhtyä. Monista teksteistä välittyy hallinnan tarve.

Rivien välistä on luettavissa arvostelua niitä naisia kohtaan, jotka etenevät urallaan jollain muilla keinoin kuin tiukalla asiaosaamisella. Muiden naisten käyttämät arveluttavat keinot nähdään heikkoutena, ikään kuin oman hallinnan puutteena. On kuitenkin syytä huomata, että hallinnan tarve liittyy ennen kaikkea omaan elämään. Naisten sisäisten muurien ja heidän omakohtaisten valintojensa yhteys on ilmeinen. Se, missä määrin politiikan peli vaikuttaa naisten henkilökohtaisiin päätöksiin, on arvailujen varassa. Naisten tarinoista on kuitenkin mahdollista erottaa heidän omia, sisäisiä lasikattojaan, joiden vaikutusta naisten urakehitykseen on tärkeää pohtia sekä yksilöiden että yhteiskunnan kehityksen takia.

6 Naisten kokemat lasikatot

Kuten luvussa 2.3 kerrotaan, tutkimukseni pohjaa gynosentriseen ja erofeministiseen ajatteluun, jotka tarkastelevat maailmaa naiskeskeisesti. Omassa tutkimuksessani se ei tarkoita, että näkisin naispoliitikot miehiä ylempiarvoisina tai tärkeämpinä. Sen sijaan pyrin naiskeskeisyydellä vahvistamaan näkemystä kummankin sukupuolen tarpeellisuudesta. Naiset tuottavat politiikkaan *toisen äänen*, joka avaa lainsäädäntötyöhön ja politiikan valintoihin uusia näkökulmia. Naisten osallisuus poliittiseen päätöksentekoon voidaan näin nähdä koko kansaa hyödyttävänä rakenteellisena piirteenä.

Kuten totean luvussa 2.4, lasikatto on todettu globaaliksi ilmiöksi jopa Kansainvälisen työjärjestö ILO:n toimesta. Lasikatto kertoo tasa-arvon puutteesta sekä rajoittaa naisten pääsyä työelämän ja päätöksenteon korkeimmille paikoille. Lasikatosta puhutaan usein näkymättömänä esteenä, (esim. Smeds & Kauppinen & Yrjänheikki ym. 2002, 131) mutta tilastoja tarkastelemalla se voidaan hyvinkin tehdä näkyväksi. Pörssiyhtiöiden hallituksissa ja suurten yhtiöiden johtoportaisissa istuu naisvähemmistö. Olen käsitellyt lasikaton yhteiskunnallisia vaikutuksia ja laajennan nyt analyysiani lasikaton yksilöllisiin ulottuvuuksiin.

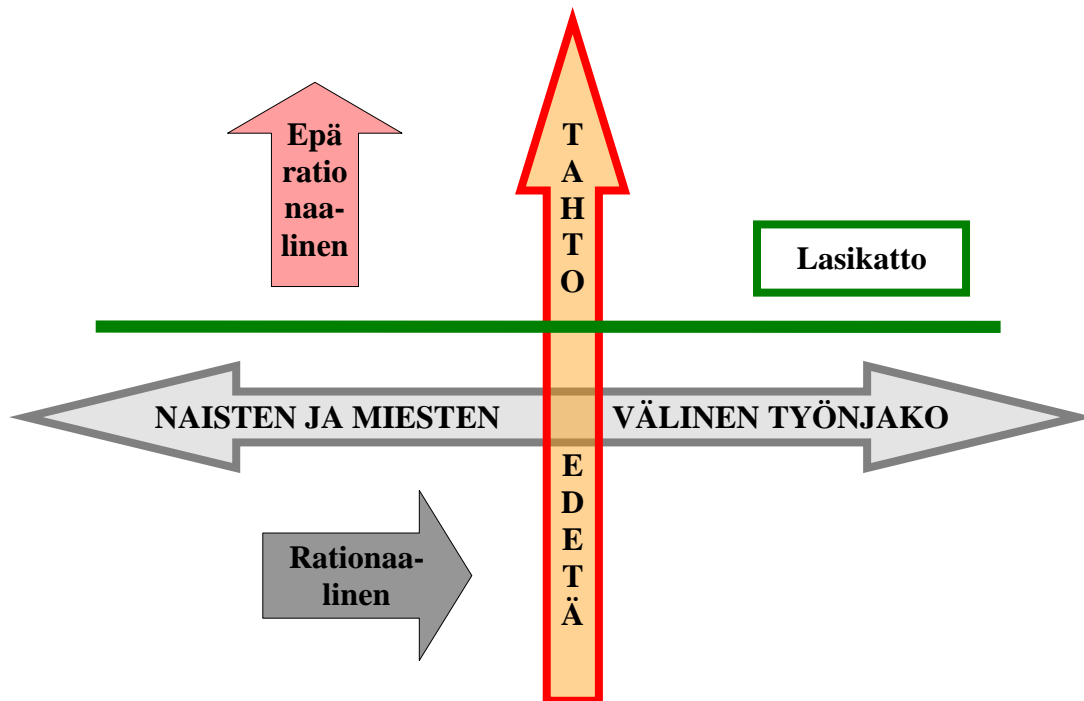
On tärkeää tarkastella ennakkoluulottomasti syitä, jotka vaikeuttavat naisten valtaanpääsyä. Erilaiset epäviralliset verkostot ja herrakerhot ylläpitävät samalla lasikattoa ja luovat sille uusia muotoja. Miesten välinen yhteistyö ei kuitenkaan ole ainut selitys lasikatton olemassaololle. Tätä tutkimusta tehdessäni olen ymmärtänyt kuinka tärkeää olisi nähdä laajemmin lasikattoa ylläpitäviä tekijöitä. Kuten Kaisa Kauppinen (2002, 153) toteaa: "Syyt ilmiölle ovat sekä rakenteellisia ja työkuulttuureihin liittyviä että henkilökohtaisia."

Kauppinen päätelmä näkyy selkeästi omassa tutkimusaineistossani. Tutkimani naiset tulkitsevat omalla urallaan tekemiä uhrauksia ja luopumispäätöksiä näiden kaikkien osa-alueiden vaikutuksena. On huomionarvoista käsitellä luopumista tarkemmin. Tavassa, jolla naiset kuvailevat luopumistaan, on nähtävissä pelko hallinnan pettämisestä. He eivät kerro pelkäävänsä valtaa tai vastuuta, vaan kuvailevat varsin abstraktilla tavalla uhrauksia ja luopumista.

Haluan edetä niin pitkälle kuin on mahdollista ja järkevää. -- Naiset joutuvat uhraamaan enemmän ja käyttämään kovempia keinoja kaiken saavuttaakseen. (Nainen 9)

Töitä olen valmis puskemaan, mutta en ole valmis niihin muihin uhrauksiin, joita se (puolueen johtotehtäviin eteneminen) vaatisi. (Nainen 4)

Edellä olevat sitaatit kuvaavat hyvin naisten tapaa kertoa valintojensa taustoja. Tutkimani naiset eivät anna yksilöllisiä selityksiä tekemilleen valinnoille eivätkä he syvenny pohtimaan syytä uhrausten ja järkevyyks-käsitteen takana. Epävarmuuden myöntäminen ei kuulu politiikan kovan ammattilaisen profiiliin. Epävarmuuden myöntämisen sijaan naiset pyrkivät pakenemaan ennen kuin voisivat itse vahingoittua. Onkin mielenkiintoista pohtia mitkä tekijät ajavat naiset luopumaan politiikasta ja välttämään korkeimmille paikoille hakeutumista. Hallinnan tarve ja voimakas itsekritiikki voivat toimia yhdenlaisena sisäisenä lasikattona, joka ohjaa naisten elämänpolkuja jopa heidän huomamattaan.

KUVIO 3. Naisten uralla eteneminen rationaalisen ja epärationaalisen ristivedossa

Kuviossa 3 on havainnollistettuna naisten uralla etenemisen vastavoimia. Naisten ja miesten välinen työnjako edustaa rationaalista, paikallaan pysyvää voimaa. Rationaalista toimintaa vastassa on epärationaalinen yksilön haluun perustuva toiminta.

Naisten puheen takaa välittyy kuva sukupuolittuneesta valtasuhteesta, joka ajaa naiset politiikan marginaaliin sekä näkemysten ja puheen että käytännön valintojen tasolla. Kyse on kappaleessa 2.2 kuvaamastani Hirdmanin kaksiosaisesta valtasuhteesta, joka perustuu miesten ja naisten välisten erojen vahvistamiseen. Nainen 9 ja Nainen 4 ilmentävät edellä olevissa sitaateissa tapaa, jolla Hirdmanin mukaisesti luodaan käsitystä yhtenäisestä sukupuolesta. Naiset luokitellaan yhteen kategoriaan, jossa he toteuttavat tietyn kaavan mukaisia rooleja. Kyse on hierarkkisista sukupuolirooleista, joiden alle naisten toiminta lokeroidaan. Hierarkian vastinparina voidaan nähdä eron tekeminen sukupuolten välillä ja niiden sisällä. Pyritään siis näkemään naiset ja miehet paitsi sukupolvensa edustajina myös yksilöinä, joiden elämänvalinnat perustuvat yksilölliseen valintaan, ei sukupuolelle ominaiseen käytökseen. Luvussa 2.2 esiin nostamani Sara Heinämaa viittaa tähän kyseenalaistamalla naisen roolin toisena, mieheen vertailtavana sukupuolena. Syvennän tutkimukseni analyysia hyödyntämällä Heinämaan ajatusta postmodernin naistutkimuksen merkityksestä. Heinämaan mukaan tutkimukselle ei ole tarkoituksenmukaista etsiä syytä vaan sen sijaan tutkia elettyjä merkityksiä. Kohdennan tämän ajatuksen myötä analyysini naisten henkilökohtaisiin valintoihin. Pyrin näkemään niiden takana ensisijaisesti yksilön, joka toimii omien halujensa ja pyrkimystensä varassa.

Tutkimukseni edetessä alkoi vaikuttaa siltä, että juuri naispoliitikkojen kohdalla henkilökohtaisilla syillä on tärkeä rooli lasikatto-ilmion synnyssä. Käsittelen luvussa 6.1 naisten tekemiä valintoja ja valintojen seurauksia. Jatkan analyysiani syvemmälle nostamalla luvussa 6.2 esiin kysymyksen, mitä on lasikaton yläpuolella.

6.1 Naisten rationaaliset valinnat ja sisäiset lasikatot

Tarkasteltaessa naisten sisäisiä lasikattoja on perusteltua palata naisliikkeen 1960-luvulla käsittelemään teesiin "henkilökohtainen on poliittista". Omana aikanaan tällä lausahduksella haluttiin korostaa omien tekojen poliittista potentiaalia. Naisasialiikkeessä nähtiin, että omaa toimintaa muuttamalla voitiin rakentaa tietä kohti tasa-arvoista yhteiskuntaa. Ajatusta henkilökohtaisesta poliittisena voidaan soveltaa naispoliitikkojen elämään kahtena eri ulottuvuutena. Samalla kun yhteiskunnassa käyty keskustelu ja senhetkinen poliittinen lataus vaikuttaa naisten henkilökohtaisiin valintoihin, toimii vaikutus myös toisinpäin.

Yhteiskunnallista valtaa pitävät naiset ohjaavat omilla valinnoillaan yhteiskunnallista keskustelua ja rakentavat asenneilmastoa, jonka vaikutukset heijastuvat naisten yksilöllisiin valintoihin. Ottaen huomioon, että korkeinta yhteiskunnallista valtaa ja samalla asenteisiin välittyvää valtaa pitää hallussaan hyvin pieni naisten joukko, on selvää että heidän valinnoillaan on suuri painoarvo. Tästä vallasta on saatu viime vuosina eläviä esimerkkejä.

Yksittäisen ministerin, Sari Sarkomaan päätös luopua ministerisalkustaan ja palata tavalliseksi rivi-kansanedustajaksi herätti paitsi median ja naistutkijat myös yksittäiset kansanedustajat ja yrityselämän huippunimet ottamaan kantaa Sarkomaan päätökseen. Yhtäkkiä yksittäisen ministerin yksityiselämään liittyvä valinta olikin koko kansan arvioitavissa. Osaltaan tämä ilmiö kertoo aiheen herkkyydestä. Nainen päättää uhrata oman korkean asemansa perheensä nimissä. Hänen päätöstään keuhutaan ja nähdään teko ennen kaikkea rohkeana valintana. Samalla kun keskustelu henkilöityi Sarkomaan persoonaan, unohtui keskustelusta kysymys, miten suhtauduttaisiin mieheen, joka tekisi vastaavan päätöksen. Miesten rooli vastaavassa tilanteessa on ehdottoman tärkeä jatkotutkimuksen paikka.

Sari Sarkomaan ja Hanna-Kaisa Heikkisen tapausten lisäksi perheen roolia käsitellään laajalti myös omassa tutkimusaineistossani. Kuten luvussa 6.2.2 todetaan, tutkimani naispolitiikot kuvaavat perheen ja kiireisen työn yhteensovittamista ajoittain vaikeana. Kyseenalaistamatta naisten ajankäytön vaikeutta nostan esiin kysymyksen, miksi perheen tarpeet kuvataan ongelmaksi juuri naisille. Pitää varmasti paikkansa, että naiset kantavat suurimman vastuun perheen arjen järjestelyistä. On mielenkiintoista tarkastella päätöksiä ja ratkaisuja, joita naiset tekevät perhesyihin vedoten. Tässä yhteydessä esitän ajatuksen rationaalisen valinnan teoriasta, joka saattaa naiset sulkemaan itsensä korkeimpien johtotehtävien ulkopuolelle.

Rationaalinen valinta perustuu naisten yksilölliseen päätökseen, minkä rinnalla tarkastellaan päätöksen hyötyä ja haittoja. Naisten valintoja voidaan peilata klassisen taloustieteen oppiin rationaalisuudesta. Järkevyys perustuu ihmisen omaan itsekkyyteen ja oman edun tavoitteluun. Ihminen on *homo economicus*, joka pyrkii ehdollistamaan kaiken toimintansa taloudellisen hyödyn saavuttamiseksi. (Kangas 1994, 66.) *Homo economicus* on kuitenkin osaltaan harhaanjohtava malli naisten valintojen tulkitsemiseen, koska heidän elämässään järkevin eli yhdellä tapaa taloudellisin valinta voi merkitä luopumista jo saavutetuista tekijöistä. Siksi naisten kohdalla rationaalisen valinnan teoriaa tulee tarkastella laajempaan kokonaisuuteen, sidottuna laajempaan tapahtumaympäristöön. (Emt., 84) Naisten rationaaliset valinnat eivät kerro vain heidän yksilöllisistä tavoitteistaan vaan

sosiaalisesta normistosta ja ympäristöstä, jossa he elävät. Juuri tämä, rationaalisuuden laajuus tekee naisten valintojen tarkastelusta niin mielenkiintoisen.

Naisten rationaalisen valinnan takana painaa ajatus perheestä, omasta ajasta ja läheisten ihmisten hyvinvoinnista. Voidaan nähdä, että naiset harkitsevat, mistä kaikesta he ovat valmiita luopumaan poliittisen vallan ja korkean aseman tähden. On tärkeää ymmärtää, että rationaalisen valinnan tekeminen voi olla paitsi systemaattisen tarkoituksenmukaista myös osaltaan tiedostamatonta. Naisten tapa punnita perheen ja työn välistä tasapainoa on yksilökohtainen. Mutta loppujen lopuksi vaakaupissa painavat samat asiat. Nainen kysyy itseltään, onko minun järkevää pyrkiä vielä korkeammalle. Olenko valmis uhraamaan perhe-elämää ja omaa aikaa vallan tähden? Vastaavanlaiset kysymykset kuuluvat tapaan oman elämänpolitiikan ja elämän suunnan muodostamisessa. Kysymyksiä puntaroidaan eri perspektiiveistä, etsien omalla kohdalla kaikkein järkevintä vastausta. Juuri yksilölliset valinnat ovat elämänpolitiikan keskiössä, minkä ansiosta onkin perusteltua peilata näitä päätöksenteon paikkoja rationaalisen valinnan teoriaan.

Olen pyrkinyt tutkimaan lasikaton ilmiötä neutraalilla ja samalla kokonaisvaltaisella tavalla. Tarkoitukseni on ollut tuoda esiin erilaisia havaintoja ja selitysmalleja, joilla ilmiötä olisi helppo ymmärtää. Pyrkimykseni vastata kysymykseen, onko lasikatto myytti tai illuusio vai osa rationaalista valintaa on toteutunut vain osittain. Olen päätenyt ymmärtämään, että lasikatto on sisäistä ja ulkoista yhtä aikaa. Naisten tapa edetä urallaan rationaalisia päätöksiä tehden on oman analyysini pohjalta merkittävä tekijä modernissa yhteiskunnassa vallitsevan lasikatto-ilmiön taustalla. Päädyin tästä syystä tarkastelemaan yksityiskohtaisemmin rationaalisen valinnan teoriaa naisten kuvailemien kokemusten yhteydessä.

Rationaalisen valinnan teoriaan liittyy kiinteästi ajatus valinnan tuottamasta hyödystä. Puhtaimmillaan ajatellaan, että valinnan tekijä pyrkii päätöksellään saavuttamaan suurimman mahdollisen hyödyn. Kuten edellä todettiin, hyöty on naisten elämässä yksilöllinen asia. Riippuu henkilökohtaisesta elämäntilanteesta, tulevaisuuden suunnitelmista ja omista motiiveista, arvottaako perhe-elämän rahan, vallan tai aseman yläpuolelle. Vaikka rationaalisen valinnan teoriaa sovelletaankin yksilöllisesti, on naisten tarinoista löydettävissä yhtenäisiä piirteitä.

Yhtäläillä kuin Erkkä Railon tutkimuksen miespoliitikot oikeuttivat oman asemansa valtakunnan johtavina poliitikkoina osoittamalla riippumattomuutta toisista ihmisistä, on oman tutkimukseni naispoliitikkojen toiminnassa nähtävissä samoja piirteitä. Miesten ohella naisetkin oikeuttavat omaa

toimintaansa perheen avulla. Miehistä poiketen naispoliitikot käyttävät perhettä selittävänä tekijänä päätökselle luopua tai ennen kaikkea olla pyrkimättä korkeimmille politiikan valtapaikoille. Samalla kun miehet korostavat perheen avulla imagoaan vahvana vallanpitäjänä, käyttävät naiset perhettä helppona selityksenä sille, miksi he jättäytyvät pois kovimmasta valtapelistä. On huomionarvoista käsitellä luopumista tarkemmin. Tavassa, jolla naiset kuvailevat luopumistaan, on nähtävissä pelko kontrollin pettämisestä. He eivät kerro pelkäävänsä valtaa tai vastuuta, vaan kuvailevat varsin abstraktilla tavalla luopumisen syitä.

Naisten kirjoituksissa on luettavissa vastakkainasettelu, jonka he näkevät perheen ja vallan välillä. Perhe kuvataan vallan vastinparina, joka rajoittaa naisten mahdollisuuksia saavuttaa korkeimpia päätöksenteon paikkoja. Suomalaista naiskuvaa tutkinut Johanna Valenius (2004, 114-119) esittää mielenkiintoisen näkökulman äitiyden ja vallan välisestä sidoksesta. Äitiyttä voidaan pitää naisen yhteiskunnallisena tehtävänä, jonka toteuttaminen ei ole syönyt naisten valtaa, vaan päinvastoin lasten saanti on lisännyt naisten arvovaltaa ja uskottavuutta. Valenius kuvailee äitiyttä tekijänä, joka nähdään naisten kasvuprosessina, joka lisää heihin kohdistuvaa arvostusta. Vapaan tulkintani mukaan sama arvostuksen kasvu voidaan paikantaa myös naispoliitikkojen profiileista. Vaaleissa ehdolla olevat naiset tuovat kampanjamainoksissaan esiin roolinsa äitinä, joka osoittaa, kuinka tämä rooli nähdään maininnan arvoisena meriittinä luottamustehtävien ja koulutuksen rinnalla.

Valeniuksen näkemys jättää avoimeksi kysymyksen, miksi naispoliitikot kuvailevat perheen ensimmäisenä valtaa rajoittavana tai jopa vallantavoittelua estävänä tekijänä. Äitiys saa naisten elämässä huomattavan ristiriitaisia merkityksiä. Samalla kun yhteiskunta arvostaa äitiyttä ja näkee lastensaannin naista vahvistavana kokemuksena (Valenius 2004), saa äidiksi tuleminen myös puhtaan individualistisia piirteitä.

Naispoliitikkojen julkikuvia tutkinut Erkki Railo (2011,193) on löytänyt merkittävän eron 2000-luvun sekä 1980- ja 1990-lukujen tavassa suhtautua naispoliitikkojen perhe-elämään. Railon mukaan ennen 2000-lukua naisten henkilöhaastatteluissa äidiksi tuleminen kuvattiin tavallisena ja luonnollisena tapahtumana. Vastaavasti 2000-luvulle tultaessa on tapahtunut suuri käänne. Perheenperustaminen ei olekaan ollut enää normaalia, jopa osittain itsestään selvää vaan naispoliitikot ovat päätyneet painottamaan lasten saamista tietoisena henkilökohtaisena valintana. Naiset ovat joutuneet perustelemaan syitä rationaaliselle valinnalleen. Railon mukaan tämä vaatimus kertoo sekä ympäristön odotuksista hankkia lapsia että uuden yksilökeskeisen ajattelutavan yleistymisestä.

Railo kuvaa tätä tavaksi "jossa aikaisempia yhteiskunnallisia itsestänselvyyksiä perustellaan henkilökohtaisella valinnalla". (Emt., 193.)

Railon pohdinta vahvistaa ristiriitaa, jonka löydän tutkimieni naisten sanojen ja tekojen väliltä. Naiset korostavat äitiyttä paitsi henkilökohtaisen elämänsä parhaimpana asiana myös työminänsä kannalta merkittävänä meriittinä. Kuten Valenius (2004) edellä viittaa, äidin rooli nähdään kovana johtamiskouluna, jonka nähdään pätevoittävän naista. Samalla myönnetään kuinka hankalaa pienten lasten ja eduskuntatyön yhteensovittaminen on. Huomionarvoista kuitenkin on, ettei tätä ongelma-kohtaa korosteta omalla kohdalla, vaan kyse on ennen muuta muiden kohtaamasta ongelmasta. Naisten kertomuksista nousee ajatus, näkevätkö naiset lastensa tarpeet oman urakehityksensä ja työssäkäyntinsä epävarmuustekijänä. Mutta tämän heikkouden myöntäminen ei kuitenkaan kuulu politiikan kovan ammattilaisen profiiliin. Tämä pätee niin lasten saamisen kuin uralla etenemisen suhteen.

Epävarmuuden myöntämisen sijaan naiset pyrkivät pakenemaan ennen kuin voisivat itse vahingoittua. Onkin mielenkiintoista pohtia, mitkä tekijät ajavat naiset luopumaan politiikasta ja välttämään korkeimmille paikoille hakeutumista. Syitä on tietenkin lukuisia, mutta yhtenä tärkeänä voidaan pitää itsekontrollia, jota kuvaan käsitteellä sisäinen lasikatto. Itsekontrollin taustalta voi löytyä omien kykyjen kyseenalaistamista tai itsetunnon puutetta. Yhtenä keskeisemmistä syistä voidaan nähdä naisten hallinnan ja kontrollin tarve. Heittäytyminen ennakkoluulottomasti haasteisiin, pelkäämättä tulevia vastoinkäymisiä vaikuttaa naisten tekstien perusteella epätodennäköiseltä toimintatavalta. Epävarmuus ja hallinnan tunteen menetys sijoittuvat naisten uralla epämukavuusalueelle, jota he luonnollisesti pyrkivät välttämään. Hallinnan tarve ja voimakas itsekritiikki voivat toimia yhdenlaisena sisäisenä lasikattona, joka määrittää suuntaa naisten elämänpoluille.

6.2 Mitä on lasikaton yläpuolella?

Lasikatto saa monia eri merkityksiä tutkimukseni naisten tarinoissa. Osa kieltää lasikaton olemassaolon samalla, kun osa naisista sanoo sen olevan yhä kiinteästi paikallaan. On tärkeää tiedostaa, että naiset, jotka eivät tunnusta lasikaton olemassaoloa, tiedostavat kuitenkin lasikatosta käytävän keskustelun. He ovat siis perillä ilmiöstä ja sen rakenteellisista todisteista. Voidaan näin todeta, että vaikka naiset eivät tunnusta ilmiön olemassaoloa heidän omalla kohdallaan, on lasikatosta käytäväl-

lä keskustelulla kytkös heidän omiin valintoihinsa. Lasikatoksi luonnehdittu uralla etenemisen este vaikuttaa näin naisiin kohdistuviin odotuksiin ja sen kautta naisten elämänpolkuihin.

Naisten teksteistä on tulkittavissa, ettei lasikaton analysointi omalla kohdalla ole kaikille helppoa. Päinvastoin, naiset päätyvät ennemmin puntaroimaan ilmiötä laajemmasta näkökulmasta kuin omalta kohdaltaan. Kukaan ei oman tutkimusaineistoni puitteissa korosta, että olisi ylittänyt tai rikkonut henkilökohtaisesti oman lasikattonsa. Voidaankin kysyä, mitä naiset näkevät lasikaton yläpuolella. Tutkimistani naisten tarinoista kantautuu ajatus, ettei lasikaton yläpuolinen maailma ole heidän silmissään tavoittelemisen arvoinen. On luontevaa odottaa, että korkeimmilla vallan paikoilla työ valtaa merkittävän roolin yksilön elämästä. Naiset sanovat omissa tarinoissaan kokevansa vaikeana yhdistää kansanedustajan työ perheen arkeen. Ehkä ajatus nykyistä suuremmasta työtaakasta jättää heidät miettimään, onko heillä motiiveja pyrkiä lasikaton yläpuolelle.

Jos politiikka on naisten silmissä niin kovaa peliä kuin tekemästäni analyysistä selviää ja naispoliitikkojen välinen taistelu niin raakaa kuin naiset kuvailevat, tulevat naisten valinnat jättäytyä lasikaton alapuolelle hyvin ymmärrettäviksi. Naiset näkevät lasikaton yläpuolisen maailman osaltaan hyvin synkkänä paikkana. Vallanhimo ja kovan pelin säännöt jättävät muut elämän osa-alueet varjoonsa, jonka tuloksena elämä kietoutuu poliittisen pelin ympärille. Ehkä naiset ajattelevat, etteivät he selviäisi lasikaton yläpuolisessa pelissä voittajina. Varmasti on myös naisia, jotka näkevät lasikaton läpi toisenlaisen todellisuuden.

Lasikatto voidaan nähdä myös luonnollisen karsinnan välineenä. Sen läpäisevät vain kyvykkäimmät ja kunnianhimoisimmat naiset. Samalla voidaan olettaa, että lasikaton yläpuolelle edennyt nainen saa osakseen sekä valtaa että vastuuta. Omassa tutkimusaineistossani naiset mainitsivat vallan ja vastuun keskeisimmiksi syiksi, jotka ajoivat heitä politiikan pariin. He halusivat saavuttaa valtaa muuttaa asioita sekä yhtäläillä vastuuta ihmisten arkisesta hyvinvoinnista. Tätä tulosta peilattaessa voitaisiin olettaa, että lasikaton läpäiseminen ja todellisen vallan ja vastuun saavuttaminen näyttäisi naisten silmissä poliittisen uran täyttymykseltä. Näin tarkasteltuna on aiheellista pohtia, onko naisten aiempien odotusten ja politiikan todellisuuden välillä ero, joka on saanut naiset perääntymään omissa tavoitteissaan. Eli ovatko naiset uransa varrella huomanneet, ettei korkeimpiin valta-asemiin pääsy ole siihen vaadittavien uhrausten arvoista. Sisäiseen lasikattoon voidaan liittää myös epävarmuutta omien kykyjen suhteen.

On vaikeaa empiirisesti todentaa, että naiset eivät uskoisi omaan kykyihinsä ja siksi jättäytyisivät kaikkein korkeimpien tehtävien ulkopuolelle. Tälle ajatukselle voidaan kuitenkin heijastaa tukea rationaalisen valinnan teoriasta. Se, mikä on itselle rationaalista ja järkevää, määrittyy aina yksilöllisesti omassa elämänpiirissä. Naispoliitikko voi nähdä rationaalisenä sekä työn jatkamisen että uralla etenemisen hidastamisen. Rationaalista voi siis olla yhtäläillä omalla uralla tehdyt luopumiset kuin myös tavoite edetä työelämässä niin korkealle kuin mahdollista. Kummassakin on kyse luvussa 2.7 käsitellystä elämänpolitiikan ulottuvuudesta.

Naiset toteuttavat omilla tahoillaan valintoja, jotka perustuvat sekä yksilön omaan tietoisuuteen ja elämäntavan asettamiin raameihin että ulkoapäin tuleviin vaikutteisiin. (Roos 1998, 22-29.) Elämänpolitiikkaan liittyy yksilöllinen harkinta, johon vaikuttaa yksilön tapa suhtautua elämään ja elinolosuhteisiin. Punnitessaan omia valintojaan yksilö ikään kuin suodattaa eri vaihtoehtoja elämänpolitiikkansa läpi. Eri vaihtoehtoihin liittyy sekä myönteisiä asioita että uhkia, joiden pelossa yksilö voi pitäytyä suurista haasteista. Se, kuinka suurena uhkana tai vastaavasti mahdollisuutena ne yksilölle näyttäytyvät, riippuu yksilön tavasta ymmärtää häntä ympäröivä maailma uhkineen ja mahdollisuuksineen.

Naispolitiikon elämässä elämänpolitiikka kietoutuu valinnanteon paikkoihin. Jos naispoliitikko heittäytyy mukaan kovaan valtataisteluun ja pyrkii saavuttamaan korkeimpia mahdollisia asemia, on myös olemassa suuri epäonnistumisen mahdollisuus. Epäonnistuminen ei vaikuttaisi vain naiseen itseensä vaan samalla muihin ihmisiin hänen ympärillään. Tehdessään rationaalista valintaa naispoliitikko joutuu siis punnitsemaan ajatusta sekä omista että toisten odotusten rikkoutumisesta. Epäonnistumisen ja vahingoittumisen pelko voivat saada naiset epäröimään omia kykyjään. Naispoliitikkojen suhteen on vaikea uskoa, että heidän henkilökohtaiset lasikattonsa olisivat selitettävissä heikolla itsetunnolla tai epävarmuudella.

Tarkastelemalla naisten kirjoituksia on havaittavissa selkeä piirre, joka toistuu aineistossa. Naisten elämäntarinoista heijastuu kiltin tytön ajatusmaailma. Tarkoitan tällä maailmalla johdantokappaleessa käsiteltyyn Elina Lahelman (2006) ajatukseen tyttöjen roolista koulumaailmassa. Tyttöjä kannustetaan pienestä pitäen lukemaan ja tavoittelemaan kympejä niin koulussa kuin muussa elämässään. Tyttöjen odotetaan tekevän asioita sovussa, pyrkien miellyttämään muita. Miellyttämisen pakko ja liiallinen vaatimattomuus seuraavat naisia pikkutyöstä aina työelämään saakka.

7 Lopuksi

Tutkimukseni tarkoitus oli tarkastella naisten rooleja poliittisessa päätöksenteossa ja ymmärtää naisten mahdollisuuksia menestyä politiikassa. Tutkimukseni liikkuu politiikan, yksilöllisten valintojen ja yhteiskunnallisen tasa-arvon rajapinnoilla. Eläydyin tutkimuksessani kansanedustajanaisten elämään fenomenologisen tutkimusmenetelmän avulla. Se tarjosi minulle tienviitan, jonka avulla opin antamaan naisten kuvailemille yksilöllisille kokemuksille merkityksiä, jotka sekä tuottavat että pitävät sisällään laajempia yhteiskunnallisia sisältöjä.

Oli kiinnostavaa huomata, kuinka naispoliitikkojen kokemukset vallanjaosta ja omista saavutuksista samanaikaisesti sekä vahvistavat yleisiä uskomuksia että kyseenalaistavat niitä. Naiset kuvailevat miesten välisiä saunakerhoja korkeina vallankäytön paikkoina. Moni tutkimistani naisista sanoo naisten kohtaavan edelleen lasikattoja poliittisella urallaan. Näiden näkemysten ohella esiintyy lähes päinvastaisia kuvauksia.

Osa naisista kieltää lasikaton olemassaolon jyrkästi ilmaisten samalla ärtymyksensä koko käsitettä kohtaan. Paradoksaalisesti samojen naisten suusta kuullaan kovinta arvostelua muita, erityisesti oman puolueen naispoliitikkoja kohtaan. On huomionarvoista havaita, että valtaosa naisista sijoittuu näiden kahden näkemyksen välille. Suurin osa tutkimistani naisista kertoo uskovansa lasikaton olemassaoloon, mutta määrittää sen koskevan yksinomaan muita naisia. Mielenkiintoisella tavalla naiset jättävät itsensä lasikatto-ilmion ulkopuolelle korostamalla omia poliittisia saavutuksia. Samankaltaisia piirteitä löytyy tavasta, jolla osa naisista suhtautuu feminismiin ja naisten yhteistyön ajamiseen. Naiset kertovat halustaan kannustaa muita naisia ylöspäin poliittisella uralla, mutta samalla suuri osa tutkimukseni naisista sanoo naisten välisen valtapelin olevan miesten kanssa käytyä kovempaa. Aineistosta löytyy monenlaisia äänenpainoja ja erilaisia näkemyksiä. Onkin perusteltua kuvata sekä tutkimusaineistoani että koko tutkimusprosessia termillä ristiriitainen. Olen tutkimuksen teon aikana ymmärtänyt, että ristiriitaisuus on ennen kaikkea oire siitä moninaisuudesta, jota naisten poliittiseen vallankäyttöön liittyy.

Hajanaisuudestaan huolimatta naisten kertomuksissa toistuu yksi ilmeinen piirre. Kertomuksista on löydettävissä viitteitä voimakkaasta hallinnan kaipuusta. Elämäänsä hallitseva minä onkin ominainen tunnus omaelämäkerralliselle kerronnalle. Naisten hallinnan kaipuu ilmenee paitsi pyrkimyksenä vakuuttaa lukija omista saavutuksista kuin myös naisten halusta edetä urallaan tavalla, joka naisten oman määritelmän mukaan on järkevä Järkevyys ja rationaaliset valinnat näyttävät vaikuttavan

monella tapaa naisten päätöksentekoon. Tarve hallita tilannetta sanelee naisten elämänpolitiikkaa, jota voidaan verrata yksilölliseen suunnistusreittiin. Naiset etenevät reitillään yhteiskunnan ja lähi-piirin tarjoamien koordinaattien avulla.

Tutkiessani naisten kulkemia polkuja olen löytänyt tapoja ja keinoja, joiden avulla noustaan rikko-maan jälleen seuraavia lasikattoja. Risto Eräsaaren (1998, 93-95) käyttämä termi reflektiovoittaja kuvaa hyvin menestyneen naispoliitikon elämäntarinaa. Menestyäkseen naisen on tunnettava omat tavoitteensa ja hallittava omaa toimintaansa muutosoltiltiissa olosuhteissa. Menestyjän tulee myös hallita kulttuurisia ja sosiaalisia kykyjään sekä pitää tiukasti kiinni itsekuristaan. Tärkeimpänä me-nestyjän taitona Eräsaari nimeää harkitsevuuden. Hän tarkoittaa sillä kykyä tiedostaa ja samalla soveltaa omia tavoitteitaan. Naispoliitikkojen menestystarinoissa harkitsevuus näyttelee merkittävää osaa. Naisten vahvuus elää tavoitteidensa mukaan, halliten samalla omat kykynsä kantaa heidän menestystarinoitaan eteenpäin.

Tutkimukseni kohteena ovat naiset, jotka seisovat lasikattojen alla, niiden päällä sekä niiden välissä. Lähtökohtaisesti jokainen tutkimukseni nainen on matkallaan vallan ytimeen rikkonut lasikaton jos toisenkin. He ovat voimakkaita yksilöitä, jotka omalla toiminnallaan siivittävät tietä kaikille suoma-laisille naisille.

Olen tutkimukseni pohjalta ymmärtänyt, että viimekädessä on kyse naisten halusta nousta yhteis-kunnan ylimmille johtopaikoille. Ennen kuin naisilla on mahdollisuus rikkoa politiikan lasikattoja, on heidän päästävä eroon omista sisäisistä lasikatoistaan. Naisten tulee ottaa rohkeita askelia eteen-päin ja uskaltaa kääntää naiseus voitokseen.

8 Lähteet

Aaltio-Marjosola, Iiris (2001) Naiset, miehet ja johtajuus. WSOY. Helsinki 2001.

Kauppinen, Kaisa (2006) Lasikaton monet sävyt ja särmät. Teoksessa Lipponen, Päivi (toim.) Akat aidan tekee, miehet käyvät mittaamassa. Nainen työelämässä. Karisto. Helsinki 2006.

Ahtisaari, Eeva (1997) Yksi kamari - kaksi sukupuolta. Suomen eduskunnan ensimmäiset naiset. Eduskunnan kirjasto. Helsinki 1997.

Anttonen, Anneli (1997) Feminismi ja sosiaalipolitiikka. Miten sukupuolesta tehtiin yhteiskunta-teoreettinen ja sosiaalipoliittinen avainkäsite. Tampere University Press. Tampere 1997.

Asikainen, Anna-Leena (2010) Naiset vaaliurnilla – taloustieteen näkökulma. Teoksessa Halko Marja-Liisa, Mikkola Anne & Ruuskanen Olli-Pekka. Naiset, miehet ja talous. Gaudeamus. Helsinki University Press 2010.

Beauvoir, Simone de (1960) Voiman vuodet. Alkuperäisteos *La forge de l'âge*. Kirjayhtymä. Helsinki 1988.

Beauvoir, Simone de (1949) Toinen sukupuoli. Alkuperäisteos *Le deuxième sexe*. Kirjayhtymä. Helsinki 1980.

Brams, Steven J. (1975) *Game Theory and Politics*. The free press. New York 1975.

Butler, Judith (1990) *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge. New York 1990.

Eduskunnan historia (2004) Eduskunnan esitesarja 2. Eduskunta 2004. Sähköinen osoite <http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=wd30808152811402&cmd=download>
Viitattu 5.2.2010.

Eräsaari, Risto (1998) Mikä ihmeen elämänpolitiikka? Teoksessa Roos J.P. & Hoikkala Tommi (toim.) Elämänpolitiikka. Gaudeamus. Helsinki 1998.

Eskola Jari & Suoranta Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere 1998.

Euroopan neuvosto (1998) Gender mainstreaming: Conceptual framework, Methodology and Presentation of Good practices. Council of Europe. Strasbourg 1998.

Fairclough, Norman (1997) Miten media puhuu. Vastapaino. Tampere 1997.

Fraser, Nancy (1990) Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy. Social Text. No 25/26. 1990

Freidenvall, Lenita & Dahlerup, Drude & Skjeie, Hege (2006) The Nordic countries: An incremental model. Teoksessa Women, Quotas and Politics. Dahlerup, Drude (toim.) Routledge. New York 2006.

Harding, Sandra (1987) Introduction: Is There a Feminist Method? Teoksessa Feminism & Methodology: Social Science Issues. Harding, Sandra (toim.) Indiana University Press. Bloomington Indiana 1987.

Hearn, Jeff & Parkin, Wendy (1995) Sex and work. The Power and Paradox of Organisation Sexuality. St. Martin's press. New York 1995.

Heinämaa, Sara (1996) Ele, tyylä ja sukupuoli. Merleau-Pontyn ja Beauvoirin ruumiin fenomenologia ja sen merkitys sukupuolikysymykselle. Gaudeamus. Tampere 1996.

Hirdman, Yvonne (2001) Genus: om det stablas föränderliga former. Liber. Malmö 2001.

Hirdman, Yvonne (1990) Genussystemet. Teoksessa Demokrati och makt i Sverige. Maktutredningens huvudrapport. SOU 1990:44. Stockholm 1990.

Holli, Anne Maria & Saari, Milla (2009) Sukupuoli eduskunnan asiantuntijakuulemisissa. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. TANE Julkaisuja 11. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Helsinki 2009.

Holli, Anne Maria (2002) Suomalaisen tasa-arvopolitiikan haasteet. Teoksessa Holli Anne Maria, Saarikoski Terhi & Sana Elina. Tasa-arvopolitiikan haasteet. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. WSOY. Helsinki 2002.

Hänninen, Vilma (2000) Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampereen yliopisto. Tampere 2000.

Hänninen-Salmelin, Eva (1987) Naiset muuttuvassa hyvinvointivaltion hallinnossa. Teoksessa Saarinen aino, Hänninen-Salmelin Eva & Keränen Merja. Naiset ja valta. Naisnäkökulmia "hyvinvointivaltioon" Tutkijaliitto. Gummerrus. Jyväskylä 1987.

Julkunen, Raija (2010) Sukupuolen järjestyksen ja tasa-arvon paradoksit. Vastapaino. Tampere 2010.

Kanerva, Jukka (1994) Ryvettymisen hyvä puoli. Suomalainen politiikka ja poliitikot televisiossa. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä 1994.

Kangas, Olli (1994) Rationaalisen valinnan teorit. Teoksessa Heiskala Risto (toim.) Sosiologisen teorian nykysuuntauksia. Gaudeamus. Helsinki 1994.

Kauppinen Kaisa (2002) Nais- ja miesjohtajuus – Viva la différence!. Teoksessa Smeds Riitta, Kauppinen Kaisa ym. (toim.) Tieto ja tekniikka. Missä on nainen? Tekniikan akateemisten liitto TEK. Helsinki 2002.

Kauppinen, Kaisa (1995) Naiset lasikaton alla. Tasa-arvo-lehti vol 2. Helsinki 1995.

Kinnunen, Merja (2001) Luokiteltu sukupuoli. Vastapaino. Tampere 2001.

Kinnunen, Merja & Korvajärvi, Päivi (1996) Naiset ja miehet työelämässä. Teoksessa Kinnunen, Merja & Korvajärvi, Päivi (toim.) Työelämän sukupuolistavat käytännöt. Vastapaino. Tampere 1996.

Kinnunen, Merja & Korvajärvi, Päivi (1996) Työelämän sukupuolistaminen. Teoksessa Kinnunen, Merja & Korvajärvi, Päivi (toim.) Työelämän sukupuolistavat käytännöt. Vastapaino. Tampere 1996.

Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (1996) Paikantuminen. Teoksessa Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (toim) Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere 1996.

Koivunen, Hannele (2006) Lasikaton myyttiset rakenteet. Suurmiehiä ja piennaisia. Teoksessa Lipponen, Päivi (toim.) Akat aidan tekee, miehet käyvät mittaamassa. Nainen työelämässä. Karisto. Helsinki 2006.

Korppi-Tommola, Aura (2006) Vuosisadan naisparlamentaarikkoja. Teoksessa Naiset Eduskunnassa. Suomen eduskunta 100 vuotta. Sulkunen, Irma & Lähteenmäki, Maria & Korppi-Tommola, Aura (toim.) Edita. Helsinki 2006

Koskela, Hannu (2007) Grounded Theory. Teoksessa Syrjänen Eija, Eronen Ari, Värri Veli-Matti (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere University Press. Tampere 2007.

Koski, Markku (2010) ”Hohto on mennyt herrana olemisesta” Televisio ja poliitikko. Vastapaino. Tampere 2010.

Kuusipalo, Jaana (2006) Naiset poliitikkona ja poliitikko naisena: Poliitiikan sukupuolittuminen Suomessa. Teoksessa Moring, Anna (toim.) Sukupuolen politiikka. Naisten äänioikeuden 100 vuotta Suomessa. Otava. Helsinki 2006.

Kuusipalo, Jaana (1988) Naisena politiikan huippupaikoille – Naisedustus Suomen hallituksissa ja naisministerien poliittinen ura vuosina 1926-1986. Tampereen yliopisto. Tampere 1988.

Lahti-Kotilainen, Leena (1996) Työsuojele ja tasa-arvo. Työministeriö. Tampere 1996.

Lahelma, Elina (2006) Menestyjiä ja kestäjiä? Suomalaiset tytöt koulussa. Teoksessa Sukupuolen politiikka. Naisten äänioikeuden 100 vuotta Suomessa. Otava. Helsinki 2006.

Laslett Barbara (1999) Personal Narratives as Sociology. Contemporary Sociology 28. Legal Storytelling. Michigan Law Review 1999.

Liljeström, Marianne (1996) Sukupuolijärjestelmä. Teoksessa Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Koivunen, Anu & Liljeström Marianne (toim.) Vastapaino. Tampere 1996.

Marx, Karl (1976) Pääoma 3. Edistys. Moskova 1976.

Mohanty, Chandra Talpade (1998) Feminist encounters. Locating the Politics of Experience. Teoksessa Feminism and Politics. Philips, Sandra (toim) Oxford University Press. New York 1998.

Mustakallio, Sinikka (2006) The secret of Finnish women's suffrage. Teoksessa Politics of Gender. A century of women's suffrage in Finland. Moring, Anna (toim.) Otava. Helsinki 2006.

Mustakallio, Sinikka (1992) Tulokseksi tasa-arvo. Kokemuksia valtionhallinnon tasa-arvotyöstä Pohjoismaissa. Valtionhallinnon kehittämiskeskus. Valtion painatuskeskus. Helsinki 1992.

Nicholson, Linda J. (1997) The second wave: a reader in feminist theory. Routledge. New York 1997.

Nyytäjä, Outi (2007) Menestys ja moraali. Minerva. Jyväskylä 2007.

Olander, Sinikka & Saramies, Arja & Soilanne, Irma & Solovjew, Marja-Leena (1994) Noita naisia – vallattomia ja vallanpitäjiä. Gummerrus Kirjapaino. Jyväskylä 1994.

Ollikainen, Virve (2003) Naiset Suomen työmarkkinoilla. Teoksessa Näköaloja naisjohtajuuteen. Lämsä, Anna-Kaisa (toim) Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä 2003

Jönsdöttir, Anna (1987) Naisten intressissä: kahleeton muoto ja avoin sisältö. Teoksessa Naiset ja valta. Naisnäkökulmia ”hyvinvointivaltioon”. Toim. Saarinen Aino & Hänninen-Salmelin, Eva & Keränen, Merja (1987). Tutkijaliitto. Jyväskylä 1987.

Plummer, Ken (1995) Telling Sexual Stories: Power, Change and Social. Worlds. Routledge. Lontoo 1995.

- Powel, Gary** (1993) *Women & Men in Management*. Sage Publications. Lontoo 1993.
- Pulkkinen, Pia (2000) *Naiset ja miehet vallankahvassa. Päätöksentekokoindikaattoreita eri hallinnon aloilta ja organisaatioista*. Tilastokeskus 2000.
- Purhonen, Semi** (2008) *Suuret ikäluokat sukupolvena*. Teoksessa *Kenen Sukupolveen kuulut?* Purhonen Semi, Hoikkala Tommi & Roos JP (toim.) Gaudeamus. Helsinki 2008.
- Raevaara, Eeva** (2007) *Naisten asema ja sukupuolen muuttuvat merkitykset kunnallispolitiikassa*. Teoksessa *Sukupuolten valta/kunta. Poliitikka, muutos ja vastarinta suomalaisissa kunnissa*. Holli Anne Maria, Luhtakallio Eeva & Raevaara Eeva (toim.) Vastapaino. Tampere 2007.
- Raevaara, Eeva & Saarikoski Terhi** (2002) *Mikä nainen, mikä mies? Tasa-arvo ja toimijat eduskunnan kiintiökeskustelussa*. Teoksessa Holli Anne Maria, Saarikoski Terhi & Sana Elina (toim.) *Tasa-arvopolitiikan haasteet. Tasa-arvoasian neuvottelukunta*. WSOY. Vantaa 2002
- Railo, Erkka** (2011) *Henkilökohtainen on poliittista. Neuvottelu politiikan sukupuolittuneesta työnjaosta Annan julkaisemissa poliitikkojen henkilökuvin vuosina 1975-2005*. Turun yliopisto. Uniprint. Turku 2011.
- Rantonen, Eila** (2001) *Naiseus strategiana: esityksiä ja politiikkaa*. Teoksessa Nikunen, Minna & muut (toim) *Nainen/Naiseus/Naisellisuus*. Tampere University Press. Tampere 2001.
- Riessman Kohler, Catherine** (2000) *Analysis of personal narratives*. Teoksessa *Inside interviewing: new lenses, new concerns*. Gubrium, Jaber F. (toim.) SAGE Publications. Lontoo 2003.
- Riessman Kohler, Catherine** (1993) *Narrative analysis. Qualitative research methods series 30*. SAGE Publications. Lontoo 1993.
- Roos, J.P.** (1998) *Mitä on elämänpolitiikka?* Teoksessa Roos J.P. & Hoikkala Tommi (toim.) *Elämänpolitiikka*. Gaudeamus. Helsinki 1998.
- Roos, J.P.** (1985a) *Elämäntapojen tyypeistä omaelämäkertojen valossa*. Teoksessa Rahkonen, Keijo (toim.) *Elämäntapaa etsimässä. Tutkijaliiton julkaisusarja 34*. Tutkijaliitto. Helsinki 1985.

Roos, J.P. (1985b) Kriisi, elämäntapa ja onnellisuus. Teoksessa Rahkonen, Keijo (toim.) Elämäntapaa etsimässä. Tutkijaliiton julkaisusarja 34. Tutkijaliitto. Helsinki 1985.

Roos, J.P. (1988) Behind the happiness barrier. *Social Indicators Research* 20. Yliopistopaino. Helsinki 1988.

Salmi, Minna (1996) Työelämän ja perhe-elämän yhdistämisen palapelit. Teoksessa Kinnunen Merja & Korvajärvi Päivi (toim.) Työelämän sukupuolistavat käytännöt. Vastapaino. Tampere 1996.

Saloniemi, Marjo-Riitta (2007) Maa, jossa piiatkin saivat äänestää. Teoksessa Piiasta päättäjäksi. Naisten äänioikeus 100 vuotta. Tampereen museot. Tampere 2007.

Shapiro, Judith (1982) *Sexual meanings : the cultural construction of gender and sexuality*. Ortner, Sherry B & Whitehead, Harriet (toim.) Cambridge University Press. Cambridge.

Speer, Susan A (2005) *Gender Talk. Feminism, Discourse and Conversation Analysis*. Routledge. New York 2005.

Sulkunen, Irma (1997) Naisten äänioikeus meillä ja muualla. Teoksessa Yksi kamari – kaksi sukupuolta. Suomen eduskunnan ensimmäiset naiset. Ahtisaari, Eeva (toim.) Gummerrus. Jyväskylä 1997.

Wahl-Jorgensen, Karin (1996) *Constructed Masculinities in Campaigns*. Teoksessa Sreberny Annabelle & van Zoonen Liesbet (toim) *Gender, Politics and Communications*. The Hampton Press. New York 1996.

Valenius, Johanna (2004) *Undressing the maid. Gender, Sexuality and the Body in the Construction of the Finnish Women*. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki 2004.

Zalewski, Marysia (2000) *Feminism after Postmodernism: Theorizing through practice*. Routledge. New York 2002.

8.1 Lähteitä, joihin viitattu

Daly, Mary (1973) *Beyond God the Father*. Beacon Press. Boston 1973.

Grant, Judith (1993) *Fundamental Feminism. Contesting the Core Concepts of Feminist Theory*. Routledge. New York 1993.

Harding, Sandra (1983) *Why has the sex/gender system become visible only now*. Teoksessa *Discovering Reality. Feminist perspectives on epistemology, metaphysics, methodology and philosophy of science*. Toim. Harding, Sandra & Hintikka, Merrill B. Reidel Publishing Company. Dordrecht 1983.

Fisher, Sue & Davis, Kathy (toim.) (1993) *Negotiating at the margins : the gendered discourses of power and resistance*. Rutgers University Press. New Brunswick 1993.

Fraser, Nancy (1989) *Unruly Practices: Power, Discourse and Gender in Contemporary Social Theory*. Minnesota University Press. Minneapolis 1989.

8.2 Sähköiset lähteet

Eduskunnan internet-sivut. Suomen istuvat kansanedustajat. Viitattu 26.1.2010.

<http://www.eduskunta.fi/thwfakta/hetekau/hex/hex3000.shtml>

Lehto, Anna-Maija (2009) *Naiset valtaavat esimiespaikkoja*. Tilastokeskuksen Hyvinvointikatsaus 3/2009. Viitattu 15.11.2010. http://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-09-30_005.html?s=0

Tasa-arvobarometri 2008. Sosiaali- ja Terveysministeriön julkaisuja 2008:24. Viitattu 20.01.2010.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-6413.pdf

Valtioneuvoston internet-sivut. Hallituksen jäsenet. Viitattu 26.1.2010.

<http://valtioneuvosto.fi/hallitus/jasenet/fi.jsp>

Työolobarometri 2009. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 12.2.2011.

http://www.tem.fi/files/27208/TEM_34_2010_netti.pdf

9 Liitteet

9.1 Liite 1.

KIRJOITUSPYYNTÖ

Hei nainen poliittisen vallan ytimessä!

Teen pro gradu-tutkielmaani Tampereen yliopistossa aiheesta "Naiset poliittisen vallan käyttäjinä". Tutkin naisia, jotka ovat murtautuneet miehelle politiikan areenalle ja saavuttaneet itse poliittista menestystä. Tutkimukseni tarkoitus on selvittää kuinka poliittisen vallan keskiössä olevat naiset ovat rakentaneet menestyksensä ja luoneet itsestään poliittisen vaikuttajan. Tässä tarvitsen apuasi ja kuulisin erittäin mielelläni tarinasi.

Muutamia kysymyksiä, jotka voivat auttaa kirjoittamisessa:

- Mitä olet pyrkinyt urallasi saavuttamaan?
- Miten olet päässyt nykyiseen asemaasi? Mitä keinoja olet käyttänyt? Oletko joutunut luopumaan jostain?
- Mitkä ovat vahvuuksiasi ja intohimojasi?
- Onko eteesi tullut haasteita, joiden ylittäminen on ollut vaikeaa tai mahdotonta? Kuinka olet selvinnyt niistä?
- Mitä käsitteet naiseus ja poliittinen valta merkitsevät sinulle?
- Kuinka naiseus on vaikuttanut työhistoriaasi ja tapaasi käyttää poliittista valtaa?

Otan kiitollisena vastaan kaikki kirjoitukset. Tekstin pituus ja kirjoitustyyli on sinun päätettävissäsi. Pyydän, että toimitat kirjoituksen 30.maaliskuuta 2010 mennessä.

Käsittelen kirjoitukset ehdottoman luottamuksellisesti. Kirjoituksen voi lähettää myös nimettömänä. Vastaan mielelläni mahdollisiin kysymyksiin tutkimuksen tiimoilta.

Kirjoitusten lähettämistä ja kysymyksiä varten yhteystietoni:

sara.salomaa@uta.fi

Sara Salomaa

Marmoritie 2 F 31 00710 Helsinki

Suuri kiitos avustasi!

Lisätietoja tutkimuksesta

Teen sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielmaani Tampereen yliopiston sosiaalitutkimuksen laitoksella. Tutkielmani ohjaajana toimii sosiaalipolitiikan professori Ritva Nätkin Tampereen yliopiston sosiaalitutkimuksen laitoksella.

Tutkimusetiikka

Kirjoituksesi tulee vain omaan käyttööni. En raportoisi tutkimusaineistossa ilmeneviä yksittäisiä ihmisiä koskevia tietoja kenellekään tutkimushankkeen ulkopuoliselle henkilölle. En myöskään luovuta tai kopioi tutkimusaineistoa tai sen osia muille. Hävitän kirjoitukset välittömästi, kun tutkimuksen tulosten oikeellisuus on tarkastettu ja tutkimusprosessi on päättynyt.